

Bloedrode honig

Robin Hannelore

bron

Robin Hannelore, *Bloedrode honig*. Uitgeverij de Roerdomp, Brecht/Antwerpen 1974

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/hann001bloe01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

I

Als ik de directeur nog thuis wil treffen, moet ik mij haasten. De weg van Lommel naar Mol mag er wezen, maar hier en daar hebben de wortels van de eiken het asfalt verraderlijk opgetild, en bovendien is het vrijdagavond: dan komt er in mei een gekke onrust over de mensen en willen ze mordicus een ritje met de wagen maken. Verwarde zonnestralen pieken geel over de weiden en doen de witte en de rode hagedoorn, de balrozen en de seringen in de voortuin van een hoevetje zacht gloeien. Zo'n hoevetje is ook mijn droom... Rechts van de weg, in de verte, brandt een rood verkeerslicht. Automatisch vermindert mijn voet de druk op het gaspedaal. Ik sta op het punt in derde versnelling te schakelen om wat te remmen met de motor, als het licht groen wordt... dus geef ik weer gas. Op het kruispunt gekomen doorsnerpt een vreselijk gieren van banden mijn lichaam, in een flits zie ik links van mij iets knalgeels, dan wordt mijn wagentje weggeslingerd, omgeslagen, om met een scheurende bons tegen een muur te belanden... Stof, stank... Versuft poog ik mezelf te voelen, of ik het er heelhuids afbreng... Als de angst komt, de paniek, als ik iets doen wil, rukt iemand naast mijn schouder het portier open... Ik tuimel naar buiten. 'Schakel het contact uit!' zegt iemand gejaagd. 'Bel de hulpdienst op!' roept een vrouw. Als een robot krassel ik op. Mijn volkswagen ligt als een log stuk schroot op zijn kop tegen de muur van een oude herberg. CAFE DE PELIKAAN staat er boven mijn hoofd te lezen. 'Heb... heb jij niets?' vraagt ademloos een jonge vent met een witte trui aan, hij ziet doodsbлек en zijn handen trillen. 'Neen', zeg ik, terwijl ik met mijn rechterhand over mijn achterhoofd strijk, en verlegen in de richting van een angstig toekijkende massa grinnik. 'Ik reed over het kruispunt toen het licht groen was. Echt waar'. 'Zijn zetel brak af, dat is zijn geluk geweest', zegt een jongen met een zware bril op. 'Pas op, er vloeit

benzine uit de tank... Niet roken!’

In het midden van de weg staat een gele ford met een ingedeukte snuit, verbrijzeld glas ligt overal tussen de voeten van de nieuwsgierigen. Onwezenlijk kalm wankel ik naar het wrak toe. Een jongeman met bloedende armen omhelst een op het asfalt zittend en tegen de wagen leunend meisje dat bloedt uit talrijke snijwonden in haar gelaat en op haar hoofd. ‘Het komt in orde’, zegt de jongeman als het meisje een huiverend gejammer uitstoot, ‘je hoeft je geen zorgen te maken, de dokter komt dadelijk...’ Naast hem staat een vrouw hulpeloos naar de prullaria in een geopend verbandkistje te kijken. Iedereen zwijgt, het meisje kreunt klaaglijk. ‘De hulpdienst is in aantocht’, zegt iemand opgelucht. De huilende sirene nadert, het paarse knipperlicht doemt op in de schemering onder de bomen... Traag stap ik terug naar mijn gekapseisd wagentje. Het is vijf na acht. ‘Voel jij je goed?’ komt een bezwete man van de hulpdienst vragen.

‘Ja... Maak je om mij geen zorgen’.

‘Ben jij de chauffeur van de volkswagen?’ vraagt een rijkswachter, die met trillende handen aan een pillicht staat te friemelen.

‘Ja’.

‘Wil je even in de camionette stappen om een verklaring af te leggen?’ Hij wijst naar een donkerblauw autobusje, waarin een andere rijkswachter juist het licht aanknipt. ‘Heb je je papieren?’

‘Nee. Ze liggen in de wagen...’

‘Ga maar. Ik zal ze wel nemen’.

Het is negen uur als ik het autobusje kan verlaten. De nieuwsgierigen zijn verdwenen. Met vereende krachten hebben enkele kerels het wrak van de ford tot naast mijn wagentje gesleept. Ik kijk naar de maan en de sterren, en haal diep adem... Hoe geraak ik thuis? Wat verder meen ik de omtrekken van een paar kramen en een draaimolen te ontwaren. In de verte klinkt muziek door een luidspreker. Er hangt een geur van frieten in de lucht. Ik heb niet meer gegeten sinds

vanmiddag. In het café waartegen mijn wagen rust zitten enkele oudere stamgasten aan de tapkast. De bazin, een verrimpelde schoonheid, wendt zich dadelijk tot mij: ‘Heb jij geluk gehad, meneer! Dat scheelde maar een haartje... In Mol-Rauw hier gebeurt elke week wat, en meestal met dodelijke afloop’.

De verbruikers knikken peinzend. Ze monsteren me alsof ik een vedette van een of andere lugubere sport ben.

‘Heb je een telefoon, mevrouw?’

‘Ja. Kom maar mee’. Ze duwt een deur open en laat me in een duf antiek salonnetje. Er hangen twee ovale foto's boven het vettige telefoontoestel, waar de vrouw met haar wijsvinger op tikt terwijl ze doorloopt naar de keuken.

De kilte doet me rillen. Ik draai het nummer en tel veertien zoemtonen voordat de verbinding tot stand komt. Het blijkt dat de directeur net de voordeur wou sluiten, zijn vrouw zit al in de wagen. ‘We moeten naar de opening van de handelsbeurs, Hervé’, zegt hij. ‘Om... ja, om elf uur kan ik je komen ophalen. Godverdomme, dat zoiets nu moet gebeuren. Enfin, om elf uur ben ik er. Goed?’

‘Ja, natuurlijk. Tot straks!’ Ik snuit mijn neus en loop terug de gelagzaal in. ‘Geef me maar een borrel’, zeg ik tot de bazin, die juist de deur achter de tapkast opentrekt.

‘Zo'n zangwedstrijd is goed om een hele kermis naar de bliksem te helpen’, zegt het wijf tot haar stamgasten. ‘Iedereen zit nu zeker in die tent. ‘Ze vult een wijnglas met jenever en schuift het behoedzaam naar me toe. Ik giet het goedje in één teug naar binnen en wacht op de genoeglijke warmte, dan vraag ik hoeveel ik moet betalen. ‘Tot straks’, zeg ik. Buiten is het heerlijk. De bladeren van de eiken ritselen zacht. Weer ruik ik de geur van frieten, het water komt me in de mond. Ik loop langs de gesloten kramen, de met blauwe zeilen bespannen draaimolens... Naarmate ik het frietkraam nader, wordt de muziek intenser. Een kinderstem zingt een bombastisch liefdeslied. Als ik in de neonlichtkrans van het frietkraam kom, zie ik de feesttent staan. Vlaggen wapperen,

het licht deint uit over de auto's errond.

‘Een gebakken cervelaatworst met kerrie’, zeg ik tot het valentintype in hagelwitte uitrusting, dat voortdurend de frieten opschudt in het luidruchtig opbroezende vet.

‘Ben jij een deelnemer aan het songfestival?’ vraagt de vent terwijl hij behendig een worst de vel afstroopt, er met zijn mes in snijdt en kerft, om ze vervolgens nonchalant in het vet te gooien.

‘Neen. Ik kan niet zingen’.

‘Er zijn heel wat deelnemers’.

‘Wat is dat eigenlijk, zo'n songfestival?’

‘Ha... dat is een talentenjacht. Alle deelnemers worden begeleid met een elektrisch orgeltje, bespeeld door dezelfde man. En er is een uitgebreide jury... en een overwinningbeker, en prijzen in speciën én in natura.’ Hij vist de worst op met een schuimspaan, rukt een stuk papier van een rol, legt ze erop, en strijkt er met een pollepeltje een geelbruin goedje over uit. Gulzig in de worst bijtend slenter ik naar de reusachtige tent toe. Als ik met twee propere vingers mijn zakdoek uit mijn broekzak trek, loop ik met mijn been tegen één van de metalen piketten waaraan het tentzeil opgespannen is. Vloekend trek ik mijn broekspijp op: bloed parelt op een vijf centimeter lange schram. Terwijl ik de wonde met wat speeksel op mijn zakdoek bet, sukkel ik verder naar de ingang. ‘Vijftig frank, asjeblijft’, zegt de papperige vent die achter een ijzeren tafeltje aan de ingang zit; het sigarenkistje tussen zijn armen puilt uit van de bankbiljetten. Een magere knaap slaat zonder pardon een stempel met anilineinkt op mijn handpalm. De tent is één zwetende, rokende, naar bier ruikende en wauwelende massa. Ik baan me een weg naar een lang geïmproviseerd buffet waar kelners en dienststers elkaar verdringen om aan de nodige dranken te geraken. Een vrouw met een kartonnen doos onder de arm duwt me een klapstoeltje in de handen. Ik vind een plaatsje in een donkere hoek naast een stapel lege bierkratten. De conférencier, een kleine man met een dik buikje en hoogrode

wangen en hoog opgekamd krulhaar, vertelt een veel te lang uitgesponnen grap die iedereen blijkbaar reeds lang kent. Naast mij zit een kaal heertje zenuwachtig te vingeren in een op zijn knieën staande zwarte aktentas. Voor hem op een groenrood afgebladderd tafeltje ligt zijn deukhoed. ‘Denk je dat ik nu zelf reeds weet wat ik zal zingen?’ vraagt hij eensklaps met onthutsend vriendelijke stem aan mij. Er ontbreekt een tand van voren aan de bovenkant in zijn mond.

‘Neen... euh... ja’, antwoord ik overdonderd.

Hij schuddekopt glimlachend. ‘Zou dit een publiek zijn voor “Donkerrode Rozen”?’

Ik kijk hem ongelukkig aan. ‘Het is een simpel publiek, nietwaar?’ stotter ik verbouwereerd.

‘Ja, een romantisch publiek’, verduidelijkt hij beaat glimlachend. ‘Ik zal maar “Waarom” zingen, dat doet het altijd.’ Ik ben blij als net op dat ogenblik de dikke speaker op zijn met allerlei glimmende muziekinstrumenten beladen podium om stilte verzoekt. De orgelvirtuoos Alewijn Lafroi zal de gastarbeidersknaap Marino Ronconi uit Heusden begeleiden bij het zingen van ‘Mama’. Alewijn Lafroi blijkt een ranke, bleke, donkerharige jongeman te zijn met een vlamrood hemd aan; en Marino Ronconi is een eerstekommunikantje dat in plaats van te zingen ontzettend aan het kelen slaat. ‘Hij zingt vals,’ konstateert het kaalhoofdige heertje naast mij vriendelijk.

‘Ja,’ beaam ik overtuigd.

‘Enfin, de jury is ook maar een samenraapsel,’ vervolgt hij een tikkeltje onvriendelijk. ‘Een leraar van een muziekakademie, een kollegeleraar, een student aan een konservatorium, een dirigent van een fanfare... en een plaatselijke reporter van “Het Nieuwsblad”: zulke lui verkiezen het klassieke genre, let maar eens op... Tom Wenzel wint vandaag.’

‘En onze volgende kandidaat,’ deklameert de conférencier nu, ‘is Tom Wenzel... Wel Tom,’ zegt hij hartelijk, terwijl hij een robuuste grijsaard de hand drukt, ‘vertel de mensen eens hoe vaak je reeds deelnam aan een ontdek-de-ster-wedstrijd...’

‘Dit is de duizend vierhonderd vijfenzestigste keer,’ zegt de grijsaard met een basstem. ‘Ik zing reeds van in 1938. Driehonderd eenenvijftig keren was ik laureaat.’

‘En welk beroep oefen je uit?’

‘Ik ben bankbediende,’ antwoordt de zanger. Hij neemt de mikro van de staander, gooit met een routinegebaar de draden terzijde, en steekt de borst vooruit... ‘Im tiefen Keller’ zingt hij, met een grafstem, maar meeslepend, en pittig hikkend soms...

‘Godverdomme!’ zeg ik onwillekeurig, van bewondering. ‘Die man zingt als een operaster, hij kan zich overal laten gelden.’

‘Dat weet ik niet,’ zegt mijn kaalhoofdige gebuur zenuwachtig. ‘Denk maar niet dat hij het nooit probeerde.’ Hij heeft een partituur uit zijn aktentas genomen en rolt ze op. ‘Hij komt uit Mechelen, weet je, naar hier... voor de prijzen, geloof dat maar.’

‘En nu krijgen we onze zingende restaurateur uit Begijnendijk, die andere ouderdomsdeken uit ons deelnemersveld: Egide Eliaans!’ De conférencier steekt in extase de arm uit in mijn richting. Het kaalhoofdige heertje naast mij veert op en dribbelt tussen de kijkers door naar het podium. Beminnelijk in het rond kijkend, met plechtstatig samengevouwen handen, begint hij te zingen: ‘Waarom zou de rode roos bestaan?’ Bij elke sisklank hoor ik iets in de luidspreker piepen. Ik vraag mij af waarom hij zijn gebit niet laat bijwerken. Of is hij die tand eerst vandaag kwijtgeraakt? Hij heeft in elk geval goed gespekuleerd met zijn lied, want het applaus tart elke verbeelding. Fier als een pauw komt hij weer naar zijn plaats toe.

‘Hoe vond je het?’ vraagt hij ademloos van opwinding.

‘Goed,’ zeg ik, wellicht een beetje te relativerend naar zijn zin, want zijn gelaat betreft. Daarom voeg ik er onmiddellijk aan toe: ‘Subliem.’ Met waarderende leugentjes kun je alleen maar mensen gelukkig maken, dus...

‘Onze volgende kandidaat... candidate,’ roept de speaker in vervoering, ‘is Estella Hanoch, een debutante.’

Op het podium verschijnt en groot slank meisje in een lang

wit kleed; ze heeft tot op de schouders hangende blonde haren, en draagt een halssnoer van koralen.

‘En welk lied ga je voor ons zingen, juffrouw?’

“‘Bloedrode Honig”, een eigen kompositie,’ zegt het meisje verlegen.

‘Veel sukses!’ roept de speaker, terwijl hij ostentatief afstand doet van de mikro en zich terugtrekt achter de rug van de orgelist.

‘Eigen kompositie, eigen kompositie,’ foetert Egide Eliaans naast mij. ‘Dat zeggen ze allemaal om de jury te imponeren. Ik verwed er een os op dat ze niet eens weet wat een eigen kompositie is.’

Geïntrigeerd kijk ik naar het frêle figuurtje in het schelle licht der schijnwerpers, sigarettenrook omwemelt haar. Bij de eerste woorden van het lied verandert mijn belangstelling in konsternatie... Dat kàn toch niet? Met een engelenstem zingt het meisje... een gedicht van mij!

‘De Kempen sterft onder beton
In de haagdoren bloedt de zon
Vissen rotten in riolen
Soms zie je een vlinder dolen
Op zoek naar witte klaver
Naar de krokbloem in de haver
Maar ach de bijen liggen dood
De laatste honig is bloedrood

Kom liefste laat ons heengaan uit de Kempen
Want morgen is het vast te laat
Kom liefste laat ons heengaan uit de Kempen
De kinderen sterven op straat

De Kempen sterft onder stenen
Boomzaag en fabriekssirene
Een vink zoekt naar de laatste berk
En God verlaat de laatste kerk
De zwaluwen keren niet weer
De boer oogst geen augurken meer
En ach de bijen liggen dood
De laatste honig is bloedrood

Kom liefste laat ons heengaan uit de Kempen
 We kunnen niet meer vrijen in het koren
 Kom liefste laat ons heengaan uit de Kempen
 We hebben het paradijs voorgoed verloren.'

Perplex hoor ik de klanken uitsterven. Hoe is het in godsnaam mogelijk?

'Wie heeft er nou wat aan zo'n flauwe kul?' vraagt Egide Eliaans zich luidruchtig af. 'Zo'n luisterlied is toch niets voor een songfestival... Dàt, ja dat zal wel een eigen kompositie zijn.'

'Ken jij dat meisje?'

'Neen, zij is een nieuweling. Maar ik zal haar gauw kennen: wie één keer heeft deelgenomen aan een zangwedstrijd, is verloren... die zie je elke week elders terug... Het hele gedoe is een rondreizend cirkus, waaruit slechts af en toe iemand gerekruteerd wordt door de scouts van de platenfirma's voor de showbusiness. Jonge meisjes worden natuurlijk het meest gegeerd, maar die moeten dan eerst laten blijken wat ze van onderen waard zijn. Babiche Lubijn ginder, die kan daarover meepraten...' Hij knikt nadrukkelijk enkele keren in de richting van het podium.

Babiche Lubijn is een mollige vrouw met een zuiders voorkomen, ze zingt met een prachtige altstem 'My Way'.

'Hoe kom ik wat meer te weten over die Estella Hanoeh?'

'Als je wilt, vraag het aan Frank Berkman, de conférencier. Of... wacht even... Cilia!' Hij staat op en legt zijn vingertoppen op de blote rug van een roodharig meisje. 'Cilia Reinouds!'

Het meisje strekt zich achterover. 'Ja, wat is er?'

'Weet jij vanwaar Estella Hanoeh komt?'

'Van Zoersel. Naar het schijnt is ze een uitgetreden non.'

'Dank je.' Hij ploft terug op zijn klapstoeltje en kijkt me eensklaps stekelig aan. 'Zeg, jij bent toch geen journalist? Of een talentjager?'

Zijn gelaat lijkt me eensklaps veel te dichtbij, een ontstellend gewicht trekt mijn hoofd schuin naar voren. Duizelig knipper

ik met de oogleden. Mijn hand zoekt steun op zijn knie. ‘Ik ben musicus,’ stamel ik, niet wetend waarom of waar ik het vandaan haal. ‘Ik heet Willem Ralreiger, ik...’ Als een dronkelap kom ik recht. Ik moet frisse lucht hebben, ik moet buiten, ik moet de maan zien en de sterren en... Wankelend zoek ik mijn weg tussen de bezwete lichamen, weg van de stank, van het lawaai, van al die nieuwe indrukken. Kokhalzend zwijmel ik naar buiten. Tussen rijen tegen elkaar geplaatste fietsen braak ik... afschuwelijk... alsof al het bloed eensklaps in mijn hoofd samenkolkt. Minuten heb ik nodig om de malle molen in mijn hoofd weer tot stilstand te brengen. Met open mond inhaleer ik de zwoele lucht. Het is halfelf. Die klap in mijn nek is erger aangekomen dan ik dacht. Misschien had ik me toch beter met de hulpdienst naar het ziekenhuis laten voeren, voor alle zekerheid. Wat moet die kaalhoofdige restaurateur wel van me denken? Enfin, hoe haal ik het in mijn hoofd om die vent zoiets onzinnigs op te dissen: Willem Ralreiger, een musicus, stel je voor... Ik grinnik schaapachtig.

Plotseling flitsen de koplampen aan van een paar voor de ingang geplaatste wagens. Mensen troepen samen in de verblindende stralenbundels. Een vechtpartij? Ik strompel naderbij. Verbluft zie ik hoe een meisje met opgerolde broekjurk lenig als een kat allerlei luchtsprongen en salto's ten beste geeft, telkens weer, voorwaarts én achterwaarts, ongelooflijk gracieus. ‘Wie is dat?’ vraag ik aan een nette heer naast mij.

‘Veerle Willibalds,’ zegt hij zonder me aan te kijken. ‘Zij is turnkampioene bij de junioren.’

‘Werd zij ervoor geëngageerd om hier een demonstratie te geven?’

‘Bah neen,’ zegt de heer. ‘Zij reageert haar zenuwachtigheid af. Dadelijk is het haar beurt om te zingen.’

‘Maurus Sileen treedt op!’ roept een vrouw aan het einde van de twee hagen toeschouwers.

Onmiddellijk staakt het meisje haar turnoefeningen, het licht sterft weg, en de mensen drummen weer de tent binnen. ‘Ze

is stapel op Maurus Sileen,' zegt de nette heer naast mij monkelend. Onwillekeurig loop ik, waggel ik de mensen achterna. De zanger is een jongeman, extravagant gekleed; hij imiteert een populaire Hollandse crooner en oogst een overdonderend succes. Het is kwart voor elf. Als ik me omkeer, staat Egide Eliaans voor me. Hij is kleiner dan ik dacht. 'Ben je onwel geworden?' vraagt hij bezorgd.

'Ja... een beetje,' zeg ik ontwijkend.

'Je ziet erg bleek. Voor een musicus is zo'n zangwedstrijd natuurlijk maar kouwe kak... Komponeer je ook lichte muziek?'

'Euh... neen, feitelijk niet... wel sonatines en bij gelegenheid ook muziek voor kunstlieders...' Ik wend mij af en kijk over de hoofden kwasi benieuwd uit naar het volgende optreden. God, ben ik gek geworden? Wat zijn sonatines? En kunstlieders? Twee graatmagere bakvisjes in knalgele minijurkjes zingen 'Hebt dank, lieve ouders...'; de tranerige tremolo's doen me huiveren.

'Dat zijn Jana en Laura Quintijn,' fezelt Egide Eliaans in mijn oor. 'Van toen ze hun eerste kommunie deden worden ze door hun vader van de ene zangwedstrijd naar de andere gesleept. Over hen zal ik je eens wat vertellen...'

'Het spijt me,' stamel ik. Ik leg mijn rechterhand op de schouder van de eigenaardige kaalhoofdige advocaat van de duivel en duw hem zacht terzijde. Nu loop ik resoluut van de tent weg. In de lichtkrans van het frietkraam staat een gebochelde jongen in zijn geldbeugel te peuteren, het wit gejaste valentintype lepelt roodgele zure mosselen over een molshoop frieten omkranst met mayonaise. Mijn maag krampt samen en ik moet een gulp zurigheid weer inslikken. De directeur en zijn vrouw staan het wrak van mijn wagen te monsteren, ze kijken me meewarig aan. 'Nu begin ik echt te geloven dat jij voor het ongeluk geboren bent, Hervé,' zegt de directeur schuddekoppend terwijl hij zijn vlinderdasje in zijn jaszak duwt en zijn boord losknoopt.

'Voor het geluk, zeker?' verbetert zijn dame. 'Wie komt er

zonder kleerscheuren uit zo'n geblutst blik?'

Van achteren in hun mercedes word ik onmiddellijk overmand door een onweerstaanbare behoefte aan slaap. 'Hebben jullie ooit gehoord van een Willem Ralreiger?' vraag ik nog. Hun ontkennend antwoord dringt nog amper tot me door.

II

Als de zonnestralen mijn gezicht bereiken, word ik wakker: heerlijke sensatie op een zaterdagmorgen. Bij de benedenburen ruziën de kinderen. Oertraag sta ik op, ga ik naar het raam: mussen op de elektriciteitsdraden, eiken, weilanden, kanada's, akkers, de Nete, het Albertkanaal, de Boudewijnautosnelweg... ik houd van dit deel van Grobbendonk. Als ik twee sneden brood in de elektrische rooster duw, dringen de gebeurtenissen van gister tot me door. Willem Ralreiger... In het kleine boekenrek boven de sofa steekt de 'Encyklopedie voor iedereen', samengesteld door John Kooy, die ik destijds samen met een naaktfoto en een opgevlude wezel op een boerenkoopdag kocht. R.... 'Ralreiger, W. (1837-1874), Vlaams R.-K. priester, uit zijn ambt ontzet, waarna hij bekendheid verwierf als komponist.' Juist erboven staat dat de ralreiger een in Zuid-Europa thuishorende vogelsoort is, waarvan soms ook exemplaren in Nederland worden aangetroffen. En daarboven dan weer lees ik dat de Engelse ontdekkingsreiziger Sir W. Raleigh een gunsteling was van koningin Elisabeth. Een sonatine blijkt een sonate van kleine omvang en licht van aard te zijn, terwijl een kunstlied omschreven wordt als een bepaald kunstgenre dat als dusdanig lijnrecht tegenover het volkslied staat. Het wordt de hoogste tijd dat ik mij eens een fatsoenlijke encyklopedie aanschaf, vooral nu ik zo ingewikkeld begin te raaskallen dat ik mezelf niet meer begrijp. Grinnikend steek ik de maffe blok papier weer op zijn plaats, tussen het kookboek van mijn vrouw zaliger en een schooleeditie van 'Het Nieuwe Testament'. Wanneer ik mijn geroosterd brood begin te boteren, duwt mijn zontje de deur open. 'Hee, pa, heb je niet getraind vanmorgen?'

'Neen, Mark, ik ben nog maar pas wakker.'

'Je doet toch mee aan die halve maraton in Arendonk morgen?'

'Ja... als ik me goed voel toch. Ik heb gisteravond een on-

geval gehad met de wagen... a total loss.'

'Wat is dat?'

'Alles kapot.'

'Dan nemen we de wagen van grootvader.' Hij legt zijn maandrapport open op tafel en kijkt me verlegen grijnzend aan.

'Voor wiskunde ook a total loss.'

'Zorg er maar voor dat je op het einde van juni geen hereksamen oploopt, anders gaan we niet naar zee.' Als ik mijn handtekening wil plaatsens, vaart er een siddering door mijn pols. Ben ik nou helemaal...? Ik stond werkelijk op het punt W. Ralreiger te schrijven... Bezorgd kijk ik mijn zoontje na terwijl hij de straat oversteekt en naar het landhuis van mijn schoonouders loopt. Ik ben overspannen, het kan niet anders. De hele week publiciteit ronselen, maand in maand uit, zeventien jaar reeds, en elk jaar slechts een week vakantie: wie houdt zoiets vol? Ik haal de schouders op en ga voor het boekenrek staan. Tegen de wand, als het ware verpletterd door een stapel detektiveverhalen van Ellery Queen, zit het laatste exemplaar van wat eens mijn dromen waren: een onooglijk bronsbruin boekje; ik wil het uit zijn verdrukking lospeuteren maar het kleeft tegen het vernis. DE KEMPEN STERFT, door HERVÉ VAN ESDOORN: dat staat er in gele letters op. Die twee jaar studie aan de handelshogeschool te Antwerpen hebben me alleen maar dit brochurevormig ding opgeleverd. Tweeduizend frank diende ik ervoor te betalen om het te laten drukken op honderd exemplaren, en nog voordat ik van de emotie bekomen was en ook maar één nieuw gedicht geschreven had werd het door de kritiek zo ongenadig verpletterd dat ik er alle hoop en werkkraft bij verloor. Maar Ada vond het mooi, en dat was veel waard. Ada hield van poëzie, ze was poëzie, een uitverkorene, ook door het noodlot. Niet één vrouw op duizend sterft nog in het kraambed, maar Ada liet er het leven. Als Ada had blijven leven, dan zou ik nog gedichten geschreven hebben, al was het alleen maar voor haar en voor mij en voor de poëziealbums van de kinderen die we zeker nog zouden gekregen hebben... Ik her-

lees na zoveel jaren het titelgedicht. Als lied klonk het beslist mooi. BLOEDRODE HONIG ware een veel mooiere titel geweest voor het bundeltje. Omstreeks 1955 vertelde een bevriende imker mij in volle zomer dat zijn zesde en laatste bijenkolonie aan het uitsterven was, en zelfs de befaamdste experts op gebied van apikultuur tastten in het duister betreffende het waarom. Eén ding was bijzonder merkwaardig: de honig die hij oogstte uit de vijf afgestorven korven was bloedrood... In die tijd van het jaar konden bijen normaliter slechts rode honig uit de bloesems van de hemelboom puren, maar kilometers in het rond waren er geen hemelbomen te bekennen. Hij liet me van zijn rode honig proeven, een duffe en zerpe nasmaak deed me walgen. Ik wist niet waarom, maar bijna dadelijk vereenzelvigde ik die smaak met de geur van de walmen die uitgebraakt werden door de schoorsteen van een vezelplatenfabriek op een steenworp van zijn tuin. Diezelfde avond schreef ik het gedicht dat eigenlijk reeds sterk anticipeerde op de problemen in verband met de ecologie en de pollutie die in de Kempen toch slechts in de helft van de zestiger jaren acuut begonnen te rijzen. Hoe kwam Estella Hanoach in het bezit van mijn bundeltje? Ik verzond vijftig recensie-eksemplaren en de andere helft schonk ik aan familieleden, vrienden en kennissen. Wie achtte dat gedicht goed genoeg om er muziek bij te schrijven? Ada vond dat ik te fel overdreven had, ze kante zich altijd tegen elke uiting van pessimisme of vertwijfeling of wanhoop, ze was er steeds van overtuigd dat het gezond verstand en de eerlijkheid tenslotte toch triomfeerden.

Op de middag ga ik naar mijn schoonouders, ik vraag hun volvo te leen. Ze dringen erop aan dat ik zou blijven dineren, maar ik zeg dat ik een zakelijke afspraak heb te Begijnendijk. Inderdaad, waarom zou ik niet gaan dineren bij Egide Eliaans? Ik kan van de gelegenheid gebruik maken om een misverstand uit de wereld te helpen. Stel je voor dat die man op een andere manier achter de waarheid kwam, hij zou me warempel beschouwen als een mytomaan. En bovendien ben ik ook wel

nieuwsgierig naar de uitslag van die zangwedstrijd. Een half uur later vraag ik in het centrum van Begijnendijk aan een melkboer of hij weet waar Egide Eliaans zijn restaurant uitbaat. De man kijkt me even verpaft aan, maar dan begint hij raadselachtig te glimlachen. ‘Ik geloof dat ik u kan helpen, meneer,’ zegt hij traag. ‘U zoekt de frituur van Gi Moortgat, en die is honderd meter verder, juist om de hoek.’

‘Neen, neen,’ haast ik me. ‘Egide Eliaans... een restaurant.’

‘Egide Eliaans is de zangersnaam van Gi Moortgat... Enfin... Moortgat, u begrijpt wel, dat klinkt niet te best... en verder: frituur, spijshuis, restaurant... het komt op hetzelfde neer, nietwaar?’

Ik parkeer de wagen vlak voor de aangewezen plaats. *Bij Monique - Frituur - Crêmerie* staat er in sierlijke witte letters op het venster. Het raamkozijn aan de binnenkant staat vol bekera, kruiken en andere trofeeën. Dit lijkt veeleer de zaak van een wielrenner of een fameuze duivenliefhebber te zijn. Nou ja, ik moet toch eten... Onder luid getingeltangel duw ik de deur open. Vlak voor mij staat een toonbank met onder het glas een hele gamma van geprepareerde vleeswaren en potten met uien, augurken, mayonaise, tartaresaus erin; daarachter broezen en dampen de frietketels; rechts is er een gelagzaaltje in miniatuur. Blijkbaar ben ik de enige klant. Ik ga zitten onder een kruisbeeld dat veel te groot is voor deze ruimte. ‘Gi, ga de frieten even opschudden!’ roept een vrouwenstem achter een der drie bleekgele deuren aan de achterkant. Egide Eliaans trippelt naar het bruisende fornuis, licht de frieten, schudt ermee, strijkt met een keukenhanddoek over zijn glimmende schedel... en draait zich dan geschrokken om. ‘Pardon, ik had u niet zien zitten, meneer... Ik... Ha, maar bent u, ben jij niet meneer Ralreiger? Wel ja!’ Met uitgestoken hand schiet hij op me toe. ‘Willem Ralreiger, de komponist!’ Hij schudt me entoesiast de hand.

‘Mijn echte naam is Hervé van Esdoorn,’ zeg ik verlegen.

‘Ha ja, natuurlijk, natuurlijk... Ik heet Gi Moortgat, maar zeg nu eerlijk: dat is toch geen artiestennaam, nietwaar?’

Hij veegt de handen af aan zijn witte schort en komt tegenover mij zitten.

‘Heb je die trofeeën allemaal verdiend in de zangwedstrijden?’ vraag ik terwijl ik naar het zwaarbeladen raamkozijn wijs.

‘Sommige ervan, ja, maar het merendeel werd in de wacht gesleept door mijn jongste dochter, Cindy, die nu aan de kleinkunstakademie te Antwerpen studeert. Mijn andere dochter, Pamela, heeft er ook enkele gewonnen.’

Een dragonder van een vrouw komt eensklaps binnengestoven. ‘Verdomme Gi, je laat de frieten veel te hard bakken!’ Ze begint verwoed met het baksel te schudden. ‘Kijk nou eens... Kan je die nog een tweede keer in het vet dompelen?’ Als bij toverslag vriendelijk vervolgt ze: ‘Wat wenst meneer?’

‘Karbonaden met frieten, en een glas bier.’

‘Dat bier is voor mijn rekening,’ zegt Egide naast zijn neus weg. ‘Meneer Ralreiger is een musicus die ik heb leren kennen in Mol-Rauw gister.’

‘Wie heeft er gister gewonnen?’ vraag ik ongemakkelijk.

‘Die nieuwe met dat luisterlied, stel je voor.’ Hij sist minachtend door de opening in zijn gebit.

‘Estella Hanoeh?’

‘Ja. Jammer dat Cindy er niet was, zij kent zo'n heleboel van die gezongen gedichtjes, én zij zingt héél wat beter.’

‘Waarom was Cindy er niet?’

‘Ik heb haar verboden nog aan talentenjachten deel te nemen, ze heeft er psoriasis van gekregen.’ Hij kijkt me veelbetekenend aan. ‘De helft van de wedstrijden won ze met klank, en de andere keren bengelde ze ergens van achteren in de uitslag. Het hangt gewoon van de jury af...’

‘Wat is psoriasis?’

‘Een huidziekte... van psychische oorsprong... jeukende rode vlekken en witte schilfers... Ze ging kapot aan de onverenigbaarheden, aan de onrechtvaardigheden, aan de treiterijen.’

‘En je andere dochter?’

‘Ach die...’ Hij wrijft mistroostig met zijn wijsvinger over het tafelblad. ‘Pamela is van haar man weg, ze is terug bij ons ingetrokken, maar ze richt niets uit... Ze is manziek.’ Hij ziet even schuin naar zijn vrouw aan het fornuis. ‘Pamela heeft ons op korte tijd oud gemaakt, geloof me.’

‘En welke uitslag had jij?’

‘Ik was achtste. Honderd frank verdiende ik... Een schande, nietwaar? Ze lokken de deelnemers aan met fantastische prijzen op hun circulaires en affiches, en als het dan op betalen aankomt, heeft de eerste amper vijfhonderd frank... min het inschrijvingsgeld natuurlijk, dat gewoonlijk vijftig frank bedraagt. Maar wat kun je ertegen inbrengen? Nou... het is niet altijd zo, weet je, ik mag niet overdrijven, er zijn inrichters die korrekt zijn...’

De dragonder zet een groot bord frieten en een onooglijk schoteltje stoverij voor mijn neus. In het zoutvaatje zitten uitsluitend rijstkorrels, maar Egide merkt het niet eens. ‘Zaterdag ben ik er toch weer bij te Ramsel’, zegt hij gelaten. ‘Het is nou eenmaal mijn hobby...’

Van Begijnendijk rijd ik naar Zoersel, veertig kilometer, zonder precies te weten waarom. Een terneerdrukkende weemoed heeft me in zijn greep. Waarom houd ik me niet méér bezig met Mark? Waarom ga ik thuis die twee boeken van Henri Charrière, ‘Papillon’ en ‘Banco’, die ik verleden maand mordicus wilde hebben, niet liggen te lezen? Zoersel is een prachtig dorp. De wegen ernaartoe liggen van oudsher tussen rijen flukse eiken. Ik houd van eiken, ik kan me de Kempen zonder eiken niet voorstellen. Maar de eik heeft zulk traag groeiritme, en de utilitaristisch ingestelde mensen hebben zo weinig geduld, laat staan interesse voor het belang van hun nakomelingen... Eiken, beuken, essen, linden kunnen de eeuwen trotseren, maar ze moeten de plaats ruimen voor dennen en kanada's, die slechts een half mensenleven nodig hebben om volwassen te worden. In het midden van Zoersel staat een stervende linde, een overlevingstype, in beton en asfalt gevangen. Nu weer kijk ik er met vertedering naar, wanneer ik mijn

wagen in de dorpskom parkeer. De herberg die ik binnenstap is oud en donker. Twee knapen staan in een hoek te duwen en te sleuren aan een paar veelkleurig flikkerende speelautomaten. Enkele verweerde koperen muziekinstrumenten tegen de muur, een aantal foto's van een glunderend fanfarekorps en talloze trofeeën in een achter het buffet hangend glazen schrijn duiden erop dat ik me in het stamlokaal van de dorpsharmonie bevind. De magere vrouw achter de tapkast draagt een dikke bril, waarachter haar ogen ontstellend groot lijken.

‘Geef me een tuborg,’ zeg ik zacht.

De vrouw bukt zich en neemt een flesje uit een krat. De kurketrekker is met een vuil touwtje vastgemaakt aan het handvat van een lade.

‘Ken jij misschien Estella Hanoch?’ vraag ik vriendelijk.

‘Estella Hanoch...’ murmelt de vrouw voor zich uit terwijl ze me een heerlijk parelend pintje schenkt. ‘Wacht eens even...’ Ze duwt de deur achter haar op een kier en boven het rumoer van een voetbalreportage op de televisie roept ze bevelend: ‘Henri!’

Een bleke dikkerd met een pet op verschijnt in de deuropening. De vrouw herhaalt mijn vraag. Henri knikt nadenkend. ‘Ja,’ zegt hij, ‘ja. Dat is dat meisje met de gitaar, je weet wel: in de winter trad ze op tijdens de bonte avond van de fanfare in de parochiezaal. Zij is een dochter van de vroegere volksvertegenwoordiger Paul Hanoch, aan wie half Bloemenshot toebehoort. Ze vertellen dat zij... in een klooster zou geweest zijn.’

‘Met Kerstmis heeft ze in de kerk het “Ave Maria” van Gounod gezongen,’ roept één van de knapen in de hoek boven het enerverend getik van zijn automaat uit.

‘Ha ja!’ zegt de vrouw instemmend. ‘Dat meisje met die witte haren.’

‘Dat zal wel een pruik zijn,’ zegt Henri droogjes.

‘Weten jullie misschien waar ze woont?’

‘Hm,’ gromt Henri nadenkend. ‘Laat eens kijken... Als je langs de Drengelhoeve rijdt... de... tweede weg rechts, en

dan... de derde villa. Het is niet ver van het Kruis.' Net op dat ogenblik klinkt er een uitbundig gejuich op uit de huiskamer, en hij haast zich naar binnen.

Met smaak drink ik mijn biertje uit. Bloemenschot... in mijn jeugd heb ik vaak rondgezworven in die ongeschonden brok van de Kempense natuur tussen Zoersel, Pulderbos en Wechelderzande. Sinds een deel ervan opgeofferd werd aan een militair vliegveld, ben ik er nog één keer geweest, met mijn vrouw zaliger, en toen werden we door een jachtwachter tamelijk brutaal uit de bossen gezet, zogezegd omdat de fazanten aan het broeden waren. Wanneer ik weer in de wagen zit, heb ik eensklaps niet meer de lust of de moed of de lef om naar Bloemenschot te rijden en te volbrengen wat ik eigenlijk van zins was. Wat voor abnormaals schuilt erin dat iemand toevallig een jeugdzonde van mij in handen krijgt en er een lied van maakt? En dat dit buiten mijn weten gebeurde... Wie kent Hervé van Esdoorn? Waar zijn de rechten op zijn kinderlijke poëtische bevestigingen geregistreerd? Rechten... Ik mag me beslist vereerd voelen omdat iemand een gewrocht van mij goed genoeg achtte om het in het publiek te vertolken. Zonder dat auto-ongeval zou ik er waarschijnlijk nooit wat over vernomen hebben. Ik zal maar terug naar huis rijden... In Grobbendonk loop ik even aan bij de koster. Luc Jennes is een oude vriend van mij: vijftien jaar geleden waren we dezelfde idealisten, hadden we dezelfde kunstenaarsdromen, koesterden we dezelfde ambities, maar terwijl in mij alles kapotging aan ongedurigheid en versmachtte onder duizend en één interessantere sensatietjes, is hij verder blijven werken, nooit aflatend, en... met een zeker succes, vooral in het buitenland toch. Er werden zelfs operettes van hem opgevoerd in Oostenrijk. In Grobbendonk zelf wist hij een degelijk kerkkoor te vormen dat met een aantal door hem getoondichte eksperimentele eucharistievieringen voor jongeren heel wat lovende kritiek oogstte in kranten en tijdschriften. Ik word ontvangen met een hartelijkheid die volkomen harmonieert met het soliede Vlaamse interieur dat ik betreed.

‘Schrijf je nog gedichten Hervé?’ vraagt hij benieuwd als wij tegenover elkaar zitten en zijn vrouw, die les geeft aan spastische kinderen, ons een pul bier heeft ingeschonken.

‘Neen,’ zeg ik beteuterd, ‘neen. Ik heb er de tijd niet meer voor...’

‘Je hebt er de ingesteldheid niet meer voor, dàt is het,’ verbetert Luc grinnikend. ‘Je was een sarkast, een cynicus, een satiricus geworden... Zulke mensen vinden elke romantisch lyrische ontboezeming tenslotte vanzelfsprekend lachwekkend. Apropos... ik was een fervent lezer van je “Weekschrift van een Kempense Relativist” in “De Kempense Spectator”. Hoe komt het dat je er de brui aan gaf? Je was toch niet bang voor de kinderachtige reacties, hoop ik?’

‘Ach neen... Ik had er eenvoudig de tijd niet meer voor...’

‘Je weet dat ik nogal argwanend sta tegenover mensen die voortdurend de mond vol hebben over hun gebrek aan tijd...’

‘Ja... maar het is écht zo. Ik ben als het ware dag en nacht op de baan om publiciteit op te halen, en bovendien behoren de redactie én de korrektie van het weekblad ook tot mijn taak.’

‘Je ging er anders nogal op los in die rubriek.’ Hij monkelt genoeglijk.

‘Er haperde wat aan mijn gal, vermoed ik... Mag ik je eens wat vragen? Heb jij ooit gehoord over Willem Ralreiger?’ Luc fronst nadenkend de wenkbrauwen. ‘Neen,’ zegt hij. ‘Niet dat ik weet.’

‘Hij schijnt een musicus geweest te zijn, en omdat jij een wandelende muziekencyclopedie bent, dacht ik...’

‘Wacht eens even.’ Luc staat op en gaat voor het boekenrek staan. ‘Dat moet te vinden zijn in “Geschiedenis van de Muziek in de Nederlanden”.’ Hij neemt een rode simililederen band uit het rek en begint in het namenregister te vingeren. ‘Asjeblijft,’ zegt hij tenslotte, terwijl hij het boek open op de tafel legt.

Ik lees aandachtig: ‘Ralreiger, Willem, geboren te Antwerpen in 1837. Werd in zijn jeugd beschouwd als een wonderkind. Gaf pianorecitals. In 1861 werd hij tot priester gewijd. Als

leraar aan het Sint-Chrysostomuskollege in zijn geboortestad schreef hij meer dan honderdvijftig kerkelijke muziekstukken. Benoemd tot visitator in 1869 werd hij een jaar later om duistere redenen uit zijn ambt ontheven verklaard. Hij trok zich terug op het platteland en toondichtte er zijn gekende twaalf sonatines “Voor een Hexa”. In 1874 raakte men zijn spoor bijster te Zoersel, in de Kempen. Sommigen beweren dat hij er vermoord werd.’ Ontsteld klap ik het boek dicht.

‘Is er wat?’ vraagt Luc geamuseerd. Hij neemt het boek uit mijn handen en zoekt weer op wat ik zoëven las. Bevreemd kijkt hij mij vervolgens aan. ‘Hoe komt het dat jij je voor zo'n gekke knaap interesseert? Je wilt je toch nog steeds laten doorgaan voor een muziekanalfabeet...’

‘Die sonatines... heb jij daar ooit van gehoord?’

‘Nee. Ik heb nooit of nergens over een zekere Ralreiger horen gewagen. Zo te zien lijkt hij een tijdgenoot van Peter Benoit te zijn geweest... Maar je beantwoordt mijn vraag niet’.

‘Mark moest er wat over weten. Je kent dat: ze laten die jongens wat willekeurigs en obskuurs opzoeken om hen persoonlijk te leren werken’.

‘Neem het boek dan maar mee’.

‘Nee, dat hoeft niet. Ik weet wat ik gelezen heb.’

Wat later, op weg naar huis, overweeg ik de stupide koïncidenties: door een samenloop van omstandigheden hoor ik Estella Hanoch een gedicht van mij zingen; vlak daarop geef ik mezelf in een onverklaarbare impuls uit voor Willem Ralreiger, een musicus, die ik van haar noch pluim ken; Willem Ralreiger werd geboren in 1837, ik in 1937; precies honderd jaar geleden verloor men Willem Ralreiger uit het oog te Zoersel, waar ik vandaag op zoek ging naar Estella Hanoch... Basta! Het wordt tijd dat ik uitkijk naar een andere wagen. Mijn garagist te Herentals zal in zijn nopjes zijn, en mijn verzekeringsagent zal vloeken.

's Anderendaags, in de halve maraton te Arendonk, begin ik aan de tiende kilometer, wanneer ik nog steeds in de kop-

groep loop, te zwijmelen... Alles wordt zwart voor mijn ogen. Ik stuijk neer op een stoep te midden van een groepje toeschouwers. Ze leggen me in een zuurstoftent; en als een geneesheer vraagt hoe ik heet, antwoord ik: 'Willem Ralreiger...' Mijn zoontje is er dan echter ook en hij zorgt voor een rechtzetting. De breakdown is totaal, ik wil lang slapen en aan niets denken en ervan overtuigd zijn dat ik vrijdagavond een zware hersenschudding opliep...

III

Ramsel ligt een stukje verder verwijderd van Grobbendonk dan ik dacht en bovendien druilregent het reeds de ganse dag, zodat ik dubbel voorzichtig ben met mijn nieuwe, lichtblauwe volkswagen. Om halftien vraag ik in een donkere dorpsstraat aan een bakvisje met witte sportkousen waar de zangwedstrijd plaatsheeft. Ze wijst me bedeesd de weg naar het voetbalveld. De klaarblijkelijk traditionele tent staat inderdaad in het midden van het terrein. Ik parkeer mijn wagen naast een doelpaal. Via de luidspreker die tegen een telefoonpaal langs de sintelweg hangt, verneem ik dat de kandidaten beneden veertien jaar reeds aan de beurt zijn geweest en dat er aanstalten gemaakt worden om te beginnen met de eerste proef voor de verkiezing van een voetbalprinses in Ramsel. Als ik de tent betreed, loop ik pardoes op Egide Eliaans, die blijkbaar even naar buiten moet. Hij grijpt me entoesiast bij de arm: ‘Deze keer ben ik niet alleen, Willem! Pamela is bij me, ze zingt ook mee... Je gaat verschieten! Ze heeft de hele week gerepeteerd’. Hij heeft nog steeds zijn gebit niet laten verzorgen. Ik laat me gewillig door hem meetrone naar een tafeltje vlak tegen de dansvloer. De volkstoelooi is niet zo groot vandaag, ik merk zelfs nog onbezette tafeltjes in de duistere uithoeken van de met guirlandes en protserige zelfgemaakte reclameborden en afgeschilferde lampions versierde tent. Pamela is een bijna exotische verschijning: gladde blauwzwarte haren, vooruitspringende jukbeenderen, een vlezige mond, en opvallend grote borsten. Ik kan me best voorstellen dat zo'n brok vitaliteit met één en dezelfde vent niet tevreden was. Ze zit druk te praten met de conférencier.

‘Mag ik jullie Willem Ralreiger, de komponist, voorstellen?’ zegt Egide trots. Hij duwt me vertrouwelijk vooruit.

De conférencier springt op en drukt me de hand. ‘Frank Berkman, aangenaam!’ zegt hij met een pruijentijdaanminnigheid.

‘Vanwaar ben jij?’

‘Grobendonk’, stamel ik, terwijl ik het poezelige handje van Pamela druk.

‘Waarom richt je niet eens een zangwedstrijd in te Grobendonk?’ vraagt hij met gefronst voorhoofd. ‘Als jij voor een gelegenheid zorgt én voor een recepte van negenduizend frank, doe ik de rest. Wat denk je?’

‘Ik heb helemaal geen organisatorisch talent’, zeg ik ontwijkend.

‘Er is geld aan te verdienen!’ dringt hij aan. ‘Ik werk slechts voor vijftienhonderd frank per avond, Alewijn Lafroi - de orgelist-begeleider - ook, en de overige zesduizend frank dienen natuurlijk te worden uitbetaald als prijzen’. Zijn dikke pens doet zijn jas spannen naar de middelste knoop toe. In zijn veel te nauwe broek tekent zijn penis zich onbetamelijk fel ontwikkeld af. ‘Je mag natuurlijk zelf voor een jury zorgen’, vervolgt hij. ‘Laat je dat ook aan mij over, dan moet je duizend frank meer betalen. Ik geef elk jurylid tweehonderd frank’. Hij knipoogt naar Pamela. ‘Denk er eens over na...’ Met voor zijn gestalte veel te grote schreden steekt hij de vettige dansvloer over en in één wip staat hij op het podium. ‘We beginnen dadelijk met de eerste praktische proef voor de selectie van Miss F.C. Ramsel! Het wordt een wedstrijd in het zoenen... Onze juryleden, het volledige elftal van Ramsel, dienen door de kandidaten om het best te worden gezoend...’ De kandidaten blijken een twintigtal uitdagende bakvisjes te zijn, ze zijn gewaagd gekleed en opzichtig geschminkt; gibberend en taterend staan ze in de rij.

Ik ga op de plaats van de conférencier zitten, tegenover Pamela. Een gelegenheidskelner zet zijn plastic serveerkratje op de tafel en vraagt wat ik zou willen drinken. ‘Babycham’, zegt Pamela. Egide knikt instemmend, en dus knik ik ook maar. ‘Laat je door Frank Berkman niet in de luren leggen’, fluistert Egide me toe. ‘Die is van alle markten thuis, hij is tenandere marktkramer. Hij verkoopt zo van die wondermiddeltjes om buizen aan elkaar te zetten en fitten te dichtten.

Ik kocht van hem eens een poetsmiddeltje voor mijn wagen, zagezegd om er een onverwoestbare glans op te leggen. Die wagen was lichtgeel, en na de behandeling zag hij eruit alsof hij gebakken was: oranje met menierode vlekken.'

'Ik kan Frank goed verdragen,' zegt Pamela bijna pruilend.

Egide kijkt haar vernietigend aan. 'Hij is inderdaad een hoerenjager,' smaalt hij. 'Godnogaantoe!'

Ik kijk in het rond. De kilte en de vochtigheid doen me rillen. Een voet van Pamela drukt tegen mijn rechterkuit. 'Is Estella Hanoch er?'

'Ja.' Egide buigt zich naar me toe. 'Ik heb met haar gesproken tijdens de repetitie; ze praat als een schooljuffrouw, maar zingen kan ze niet. Bij de loting trok ze nummer één, ze moet dus het eerst optreden.'

'Heb je het over die sopraan met haar gele cadillac?' vraagt Pamela. 'Die stond daarstraks buiten te schreien, ze had woorden met een grijze vent.'

Er stijgt een gejoel op aan de ingang van de tent. Een groep uitgelaten mensen drumt naar binnen. Een jonge kerel met lange haren en een poppegezicht is er het middelpunt van. 'Maurus Sileen heeft altijd een hele autobus supporters bij,' foetert Egide. 'Bedenk maar even wat al voordelen zoiets meebrengt: die lui maken vertier en zorgen voor sfeer; voor zoiets blijven de inrichters én de juryleden niet ongevoelig, dat snap je wel, maar of die onnatuurlijk opgedreven appreciatie, die opjutterij hem goed doet... De jongen is nu reeds zo blasé als maar zijn kan. Zijn broer, Werner Sileen, was ook zo'n belofte... Maar waar hangt hij nu uit? Hij ligt onder kontrakt in Aken bij een eigenaar van enkele hoerenketen. Ik heb zelfs de vader nog gekend, Johnny Sileen... Dat was na de oorlog, toen in elk dorp bijna om de maand de zogeheten crochetwedstrijden werden ingericht: er waren avonden dat hij er aan drie deelnam, hij rotste van hier naar ginder, hij onderhield er zijn gezin van... Enfin, toen waren er nog échte prijzen te verdienen, toen werd er zelfs gewed tegen de sterren op...' Egide schudt verrukt het hoofd.

De voetalprinsessen in spe pogen nu op de dansvloer een bal door een op vijf meter afstand liggende mand zonder bodem te trappen. De hilariteit van de toeschouwers ergert me. ‘Wat ga je zingen?’ vraag ik aan Pamela, terwijl ik probeer haar zware borsten niet te zien.

‘“Zwarte Slaven”, een bewerking van het “Slavenkoor” uit de opera “Nabucco” van Verdi,’ zegt ze gewichtig. ‘Mag ik je eens wat vragen, Willem?’

‘Euh, ja... natuurlijk.’ Verbouwereerd kijk ik in haar bruinzwarte ogen.

‘Ik heb een tekst geschreven...’

Met een mengeling van ongeloof en onwennigheid drink ik van het zoeterige gedoe in mijn roemertje. ‘Ja... En?’

‘Zou jij daar geen muziek bij kunnen komponeren?’ Hoopvol glijdt haar been langs het mijne.

‘Ik zal je vanzelfsprekend betalen. Wacht even...’ Uit haar paarsrode handtas diept ze een verfrommeld stukje papier op.

‘Alewijn Lafroi bedankte daarstraks voor de eer... die doet alleen wat voor Babiche Lubijn, en hij weet wel waarom, zeker nu Babiche zich laat scheiden... Ze heeft haar man en haar twee kinderen in de steek gelaten.’

‘Ik ben benieuwd naar wat Alewijn nu gaat doen,’ mengt Egide zich in het gesprek. ‘Hij is gehuwd met Saskia, je weet wel: je ziet haar af en toe op de televisie.’

‘Ze treedt elke avond op in een peperdure gelegenheid in het Brusselse,’ voegt Pamela eraan toe. ‘Zij zal ook wel een andere vent hebben...’

Het gewauwel van deze praatvaars maakt me duizelig, daarom buig ik me kwasi-aandachtig over het ongelooflijk lelijk geschreven kattedelletje dat ik voor me op tafel heb opengestreken:

‘O kom terug, mijn lieveling!
 't Is voor jou dat ik dit liedje zing.
 Laat me niet langer smachten,
 laat me niet langer in 't donker wachten,
 kom me weer wakker kussen,
 kom toch mijn hartstocht blussen.

Ik had mijn droomprins ontmoet,
 wat was hij mooi en lief en goed,
 maar toen kwam er een andere vrouw,
 de zon verdween achter wolken grauw,
 en ik bleef achter, verlaten,
 dolend langs druk bevolkte straten,
 en hunkerend naar een troostend woord.
 Bijna, mensen, pleegde ik zelfmoord.'

Ik sta op het punt het uit te proesten, maar nog bijtijds slaag ik erin een hoestbui te veinzen. Ik vind de moed niet het ding verder te lezen.

'Wat denk je ervan?' vraagt Pamela zenuwachtig.

Ik tuit de lippen en knik enkele keren gewichtig. 'Het heeft geen titel...'

'Toch wel: de drie eerste woorden!' Ze glimlacht verleidelijk.

'Zou je dat echt voor me willen doen?'

'Ik zal proberen.' Ik vouw het blaadje op en duw het in mijn jaszak.

'Dan maken we er een plaatje van!' roept ze entoesiast.

'Ja, zoals Cilia Reinouds zeker?' voegt Egide er stekelig aan toe. 'Die heeft zich ook laten strikken... Plaatjes in eigen beheer, zelfbetaalde prullen... De firma's verdienen er dik hun kost aan, dat wel. Als je niemand bij de radio of de televisie hebt om zo'n plaatje te pousseren, als je geen publiciteitsagent hebt die voor een image zorgt in kranten en tijdschriftjes, als je geen stelletje geronselde fans hebt die de platenwinkels aflopen om naar je liedjes te vragen... maak er dan maar een kruis over, dan kun je zelf van deur tot deur gaan om je schijfjes kwijt te geraken en je onkosten wat te delgen, tenzij je van zins bent op je zolder een diskoteek van je eigen onverkochte prullen aan te leggen...' Hij snuift minachtend. Ik ben zijn geklets beu, ik mompel een verontschuldiging en sta op. Aan de uitgang loop ik gans onverwacht op Estella Hanoach. Ze heeft grote blauwe ogen, een fijne ietwat gebogen neus, een nogal brede mond... Ik kijk haar vlak in het gelaat. Ze wendt het hoofd af en friemelt zenuwachtig met duim

en wijsvinger aan de opgerolde partituur in haar hand. Ze is groter dan ik dacht, maar ongelooflijk slank. Op de dansvloer zijn de juryleden-voetballers de taille, de borstomtrek, de heupomvang van elke kandidate-voetbalprinses aan het meten.

Waarom zou ik haar niet aanspreken? ‘Pardon, juffrouw, mag ik je eens wat vragen?’

‘Wat... ja...’ De heldere ogen in de lichtjes blauwzwart gemaquilleerde kassen kijken me verwonderd aan. ‘Ja, natuurlijk.’

‘Ik hoorde je verleden week “Bloedrode Honig” zingen... Je zei dat het een eigen kompositie was, maar de tekst... Heb je ook de tekst geschreven?’

Er verschijnt een rimpel in haar hoog voorhoofd. Weer kijkt ze van me weg.

‘Neen.’ Ze strijkt met haar linkerhand haar glanzende haren naar achteren. Ik merk dat ze zich onwennig voelt. ‘Je verklapt het misschien niet graag, waar je die tekst gehaald hebt?’ ‘Toch wel.’ Ze glimlacht een beetje onnatuurlijk. ‘Je zult het misschien gek vinden, maar ik ontdekte een gedicht dat me nogal aansprak in “De Kempense Bieboer”, het bondsblad van de Kempense imkers.’ Ze spreekt onvoorstelbaar zuiver Nederlands. Haar stem is veel dieper en voller dan ik vermoedde. ‘In Zoersel stierven verleden jaar verscheidene bijenzwermen, om vooralsnog ongekende redenen,’ vervolgt ze. ‘Daarom, geloof ik, greep het gedicht me zo aan...’

‘Hou je van poëzie?’

‘Ja.’ Aan de welving van haar lippen zie ik dat ze verlegen is.

‘Ik ben trouwens lerares in Germaanse talen, alhoewel ik sinds verleden jaar geen les meer geef.’

‘Wie schreef “Bloedrode Honig”?’

‘Een zekere Hervé van Esdoorn,’ antwoordt ze zonder aarzelen.

‘Ik ben Hervé van Esdoorn...’

Geschrokken kijkt ze me aan. ‘Néén toch!’ Nu weet ze met haar houding helemaal geen blijf. ‘Ik heb iets gedaan dat deontologisch vanzelfsprekend niet klopt... Ik had je moeten opsporen, en je toelating vragen, dat besef ik nu, maar... Wie

had ooit durven denken...' Schuddekoppend blikt ze naar boven.

'Ach, dat geeft niet,' haast ik me te zeggen. 'Ik voel me erg vereerd. Zonder dat auto-ongeval verleden vrijdag in Mol-Rauw zou ik er trouwens nooit wat van geweten hebben. Ik ben alles behalve een melomaan...'

'Je bent een dichter,' zegt ze zacht.

'Ik dacht ooit dat ik een dichter was, maar ook daarin vergiste ik me, denk ik... Ik heb slechts één bundeltje gepubliceerd, en dan nog in eigen beheer. Het vond niet de minste weerklank. Jouw appreciatie van een gedicht eruit is feitelijk de enige gunstige reactie op mijn poëzie, bij mijn weten toch. En dan nog... Ik geloof eigenlijk niet dat een echt goed gedicht zich leent om gezongen te worden, en jij hebt met "Bloedrode Honig" een alleszins mooi chanson gemaakt, dus...'

'Ben je niet een beetje te nederig?'

'Helemaal niet. Er is echter iets dat ik niet begrijp: hoe komt het dat iemand met jouw ontwikkeling, talent en voorkomen zich... als het ware verlaagt om op te treden in zulke dorpse shows van de wansmaak?'

Mijn woorden krenken haar, haar gezichtje betreft. 'Ken jij een andere oplossing?' vraagt ze scherp. 'Ik zing nu eenmaal graag. Ik treed graag op voor een publiek. Ik droom niet van een carrière, maar ik wil toch iets doen, iemand worden, mijn kunde tonen, zo vaak als maar mogelijk...'

'Er moeten toch andere mogelijkheden zijn, andere wegen,' suggereer ik uit mijn lood geslagen.

'Ik ben eenendertig jaar. Aan een academie of konservatorium kan ik alleen nog maar mijn tijd gaan verprutsen. De enige uitweg ligt in dergelijke wedstrijden... in de hoop dat ik vandaag of morgen op iemand loop die in mij wat meent te zien en die het erop wil wagen mij uit te spelen in de showwereld.' Ze tokkelt met haar roodgelakte vingernagels op het rolletje papier in haar hand.

'Waarom doe je niet mee aan de ontdek-de-ster-wedstrijd van de Vlaamse televisie?'

‘Daar mag je niet ouder dan dertig jaar zijn.’

‘Maar... waarom ben je niet vroeger begonnen?’

Er komen tranen in haar ooghoeken, ze opent lichtjes de mond en kijkt naar het podium, waarop Frank Berkman en Alewijn Lafroi zich klaarmaken voor het tweede gedeelte van de zangwedstrijd. ‘Tot ziens,’ zegt ze terwijl ze met een vinger over haar wenkbrauwen strijkt en zich, gevolg gevend aan een uitnodigend gebaar van de confrencier, naar het podium toe begeeft.

De kille motregen buiten doet me goed. Niet ver van de ingang staat inderdaad een gele cadillac. Terwijl Estella's gele, soms helderwitte stem uit de luidsprekers vloeit en klatert, slenter ik langs de imposante wagen. Er zit een man in; ik zie de schaduw, en de roodgloeiende vlek van een sigaar of een pijp. Wie kan dat zijn? Haar vader... haar broer... haar verloofde? Ik open het portier van mijn wagen, maar wacht om in te stappen tot het lied ten einde is en een matig applaus erop wijst dat het lied inderdaad te goed is om hier in een tent op het voetbalveld van Ramsel gezongen te worden. Bittere woede en misprijzen wellen in me op. Voordat ik het besef, zeg ik tot mezelf: ‘Willem, jongen, ze zijn het niet waard...’ Onmiddellijk vervult dat eerste woord mij met afschuw, en alsof ik op de vlucht sla, rijd ik in één ruk achteruit en stuif vervolgens de sintelweg op.

IV

Als mijn zoontje en mijn schoonouders thuiskomen van de vroegmis, sta ik hen in mijn wijnrood trainingspak op te wachten. Vijf minuten later lopen Mark en ik langs de weiden, door de meersen, over de Netedijk. Ratten plonsen in het water, waterhoenders en wilde eenden vliegen op uit het riet, oeverwaluwen scheren rakelings langs ons heen, enkele meeuwen bewegen tergend traag door de goudgele zonnestrallen. De ochtendlucht priemt kil in mijn longen, met gesloten mond loop ik bijna mechanisch naast mijn hijgende zoon. Met mijn rechterhand vang ik de in mijn haren parelende dauw op en daarmee verfris ik mijn gelaat, mijn hals en mijn nek. Grijzend volgt Mark mijn voorbeeld. Wij lopen tot op de Platte Aard: daar ligt een oude, door een windhoos uitgerukte eik naast een dras; op die met muisgrijze zwammen begroeide boomstam zitten wij bijna elke morgen enkele minuten naar de insecten te kijken die op en tussen de biezen, de gele lissen en het watergras leven.

‘Waarom trouw je niet opnieuw, papa?’ vraagt Mark zonder enige aanleiding. Hij gooit een plukje mos in het water en slaat het overdreven aandachtig gade.

Het is de eerste keer dat hij me die vraag stelt. Zou hij er langs telepatische wegen zijn achtergekomen dat ik reeds een hele week aan Estella Hanoch loop te denken?

‘Waarom vraag je nu zoiets?’

‘Grootmoeder en grootvader praatten erover vanmorgen. Grootvader was ervoor, grootmoeder ertegen. Ze kibbelden.’

‘Wat denk jij erover?’

‘Ik kan niet eeuwig bij grootmoeder en grootvader blijven wonen.’

‘Met ons tweeën kunnen wij het desnoods ook wel rooien.’

‘Ja...’ Hij kijkt schalks naar me op. ‘Maar het zou niet dāt zijn... Koken, wassen, schoonmaken...’

‘Nee.’ Ik klop hem kameraadschappelijk op de rug. ‘We zullen zien.’

‘Heb je al getelefoneerd naar de sekretaris van de atletiekkclub, dat je niet deelneemt aan de meeting in Boom deze namiddag?’

‘Ik zal het hem persoonlijk gaan vertellen.’ Ik spring op als uit startblokken en spurt langs het kronkelende hazepad dat wij tot een wegeltje hebben platgelopen. Een paar kieviten vliegen krijsend op.

Een half uur later zit ik in mijn wagen, maar in plaats van naar Lier (waar de sekretaris van A.C. Lyra woont) te rijden, draai ik de autosnelweg op in de richting van Antwerpen. In een oud herenhuis aan de Oude Steenweg te Berchem woont Joris Cohen. Joris en ik zijn van de retorika 1955 aan het kollege te Lier, maar hij bracht het tot licentiaat in de psychologie, in welke hoedanigheid hij trouwens doceert aan een middelbare normaalschool te Antwerpen. In zijn onderlijfje, met de helft van zijn gezicht nog onder de scheerzeep, en met zijn blote voeten in een paar oude pantoffels komt Joris me binnenlaten. ‘Godverdomme, Hervé!’ zegt hij hartelijk.

‘Dat is jàren geleden. Heb je een panne met de wagen? Of ben je verloren gereden?’

‘Jij komt zó vaak in de Kempen dat ik eindelijk dacht dat het de hoogste tijd werd om jou eens met een tegenbezoek te vereren,’ pareer ik zijn sarkasme terwijl ik hem speels in de ribben por. ‘Hoeveel kinderen heb je al?’. ‘Geen,’ zegt hij een beetje somber. ‘Ik geloof dat ik een binnenbeer ben.’

‘Waar is Eliane?’

‘Naar de kapper. We moeten deze namiddag naar een Vlaamse kermis op school.’

Hij loopt me voor naar de huiskamer. Daar is alles nog even rommelig als vroeger. De besmeurde parketvloer deint en kraakt onder onze voeten. Hij graait een handdoek van een radiator en veegt zijn gezicht af. ‘Een whisky... of een wijntje? Ik heb hier nog een fles ikweetnietwat - het etiket is eraf - staan, die ik kreeg van een stokoude godsdienstleraar - God hebbe zijn ziel - en die naar zijn zeggen zou dateren uit 1948... Zullen we het erop wagen?’ Hij

loopt naar een onooglijk rekje met flessen wijn, dat in een hoek tussen een stel pauweveren en een kolossale boekenkast staat.

Ik plof neer in een tot op de draad versleten zetel en neem een sigaar uit een openstaand kistje aan mijn voeten. 'Ik zit met een probleem, Joris.'

'Hoe is het mogelijk,' zegt hij naast zijn neus weg terwijl hij met gespannen aandacht de kurketrekker in de hals van de fles drijft. 'Een Kempenaar en problemen... dat rijmt niet. Er is toch niets gebeurd met Mark? Of ben je misschien van zins te hertrouwen?' Met een zalige uitdrukking op het gelaat snuift hij de geuren op die klaarblijkelijk uit de fles opwalmen.

'Neen.' Ik luister naar het klokkend geluid als hij de wijn in de roemers giet. 'Een goeie week geleden was ik betrokken bij een auto-ongeval...'

'Niets ergs, hoop ik?' Hij savoereert de wijn met geloken ogen, en knikt.

'Neen, maar sedertdien betrapte ik er mezelf herhaaldelijk op... dat ik - in periodes van minder intens bewustzijn, onwillekeurig dus, op onbewaakte ogenblikken - dacht... dat ik de indruk had... Willem Ralreiger te heten...'

Joris' aandacht is naar binnen gekeerd, naar de wijn in zijn mond, in zijn slokdarm. 'Kinderen beelden zich vaak in dat ze iemand anders zijn: een vedette, of een persoon naar wie ze opkijken... Sla hun spel maar gade. Door dat accident liep je een schok op waardoor die naam uit lang vervlogen jaren je weer te binnen schoot. Die Willem Ralreiger... was dat een wielrenner of een voetballer, of een bokser? Denk eens goed na.'

'Ik had zijn naam nog nooit gehoord, dat weet ik stellig.' De wijn is wat zurig, ik lust hem niet.

'Dan is het een onschuldig, onschadelijk fantasietje, een naamverdraaiing of zoiets. Iedereen kauwt weleens op een woord of een naam die niet bestaat. Misschien is het alleen maar een wensdroom, enfin, misschien zou je onbewust graag Willem

Ralreiger heten. Een mens is tot de gekste dingen in staat. Het komt er voor je gemoedsrust alleen maar op aan, je daar geen zorgen over te maken. Wat er in het onderbewustzijn van een mens allemaal krioelt, is onvoorstelbaar.'

'Het is niet alles... De avond van het ongeval stelde ik me zelfs aan iemand voor als Willem Ralreiger, musicus, komponist van kunstliederen en sonatines...'

'Zie je nou zelf? Het is een verdrongen wensdroom die zich blootgewoeld heeft. Onbewust heb je er altijd van gedroomd een succesrijk kunstenaar te worden of te zijn, en door die schok werden je bewustzijnslagen door elkaar geschud.' Hij maakt draaiende bewegingen met zijn roemer. 'Zo kun je zelfs de droesem oproeren en aan de oppervlakte doen komen... Misschien heb je de naam van die vent ergens ooit gelezen en heeft hij zich in het substraat van je herinneringen, van je geheugen vastgezet.'

'Ik zweer je dat ik de naam nooit gezien of gehoord had.'

'Wel, hou het dan bij dat fantasietje... Romanschrijvers bedenken zo vaak gefingeerde namen waarmee ze zich zelfs durven personifiëren.'

'Willem Ralreiger leefde écht van 1837 tot 1874, hij wàs musicus, én komponeerde kunstliederen en sonatines...'

'Wel heb je van je leven! Hervé, jongen, kom me asjeblieft niet vertellen dat je ontdekt hebt dat je de reïncarnatie van een of andere preëxistentie zou zijn... Ik heb een hekel aan reïncarnisten, spiritisten... aan de hele verdomde rotzooi van dingen waar geen levend mens ooit werkelijk hoogte van krijgt.'

Ik schenk mezelf nog wat wijn uit en wrijf mijn hand proper aan mijn broekspijp. 'Wat versta je precies onder reïncarnatie?'

Joris blaast zijn wangen bol en klopt met de vlakke hand op zijn maag. 'Ja... Daar vraag je me wat. Letterlijk betekent reïncarnatie wedervleeswording, de wedergeboorte dus van het geesteswezen dat als preëxisterend beschouwd wordt in een menselijk lichaam, een dier of een voorwerp... Dus de intrede

van de ziel, na de dood, in een ander menselijk of dierlijk of zelfs stoffelijk wezen.’

‘En spiritisme, wat is dat?’

‘De spiritisten geloven dat de mens na zijn dood als geestelijk individu blijft bestaan en zelfs bij machte is om in verbinding te treden met de normale aardbewoners. Het spiritisme is de leer dat de geest los van de materie bestaat en dat het geestelijke feitelijk de enige werkelijkheid is, in die zin druist het dus lijnrecht in tegen het materialisme.’

‘Wat geloof jij van die dingen, Joris?’

‘Geen barst, ik wil er eenvoudig niets van geloven, ik blijf angstvallig weg uit de buurt van de spelonken en doolhoven en afgronden en moerassen met drijfzand onder en naast en boven de zeepbel die mijn bewustzijn is... Wat niet zeggen wil dat ik er mij niet voor interesseer... Goed, ik stel er belang in, maar dan vanop afstand, als in een hobby, en zonder mij te laten verleiden tot spekulaties, of gevaarlijke spelletjes, of intuïtiefantasietjes...’

‘Dat is geen antwoord!’

Bruusk springt hij op, loopt tot aan de boekenkast. Met krachtige vingerbewegingen doet hij vier boeken in zijn arm tuimelen. ‘Voilà! “A Theory of Disease”, “Obsession”, “The Gibbet and the Cross” en “The Cathars and Reincarnation”’: dat zijn vier werken van Dr. Arthur Guirdham, een Engels psychiater, die na een praktijk van veertig jaar in Zuid-Engeland tot huiveringwekkende konstataties is gekomen... Zo ontdekte hij dat vele depressies, toestanden dus van ellende en gespannenheid, gewoonweg niets te maken hebben met dingen die in dit leven zijn gebeurd, dat zij daarentegen te wijten zijn aan tragedies uit vorige incarnaties. Hij streefde ernaar de herinneringen aan vorige incarnaties bij zijn patiënten te doen doorbreken om hen op die wijze met hun lot te verzoenen. Zijns inziens zouden de psychiaters in staat moeten zijn om te werken vanuit een kosmische benadering, in de overtuiging dat een kwaal best haar oorsprong kan vinden buiten de grenzen van de kronologische tijd. De mens zou moeten gezien worden

tegen zijn kosmische achtergrond. Een summier voorbeeldje zag hij in de depressies van vrouwen die pas moeder geworden zijn: zij zouden onbewust betreuren dat weer een ziel in de stof gevangen is, zij voelen weer de diverse vormen van lijden aan die zij in een vorige incarnatie hebben moeten doorstaan, zij deinzen ervoor terug dat zij een kind blootstellen aan de eindeloze cyclus van mensenlevens. Zijn stelligste zekerheid putte hij echter uit de identifikatie van een groep geïncarneerde Katharen, van een groep mensen alleszins die zich identificeren met de Kathaarse martelaren die zevenhonderd dertig jaar geleden te Montségur werden terechtgesteld op de brandstapel. Enkele patiënten voelden zelfs op de exact met deze gebeurtenis overeenstemmende tijdstippen identieke lichamelijke pijnen, sommigen onder hen kwamen zelfs achter hun Kathaarse naam... Ja... is dat allemaal waanzin? Is iets toeval omdat wij het zo ervaren? Misschien zijn deze mensen allemaal bedriegers, maar welke lol vinden zij in een dergelijk... onschuldig bedrog?' Met zijn wijsvinger vist Joris een kruimeltje kurk op uit zijn glas wijn.

‘Sommigen onder hen ontdekten dus hun Kathaarse naam?’ vraag ik mijmerend.

‘Verdomme, Hervé, trek nu geen voortvarende konklusies uit dit gekke historietje! Lees dan liever zelf... Wacht even!’ Weer springt hij op en loopt naar de boekenkast. Deze keer moet hij langer zoeken. Tenslotte delft hij een beduimeld en verformfaaid boek op uit het onderste rek. ‘Dit is de grote zonde van mijn jeugd: “Edgar Cayce, Mystery of Miracles” van Joseph Millard. Als je dan toch mordicus een aantal zekerheden kwijt wilt en de rijen van de twijfelaars en de vertwijfelden wilt gaan aanvullen, mij goed... Ik heb dit boek zeker tienmaal gelezen, ik ken het van buiten, je mag het houden.’

Wanneer ik een uur later thuiskom, begin ik dadelijk aan de lektuur van het verhaal over het leven van Edgar Cayce, ‘de man die de macht gegeven was om vijftienduizend reeds opgegeven levens te redden’. Edgar Cayce werd geboren in 1877

te Hopkinsville, Kentucky. Reeds van in zijn jeugd beschikte hij over paranormale gaven die hem bijvoorbeeld in staat stelden de bijbel of een kataloog van buiten te leren door er gewoon maar een nachtje op te slapen. Een geheimzinnige macht dreef hem allengs naar zijn ware bestemming: door zelfhypnose bracht hij zichzelf in een diepe slaap en vervolgens gaf hij onfeilbare diagnoses van en remedies tegen alle denkbare ziekten en kwalen die de hem gesuggereerde patiënten ondermijnden of bedreigden. Eens in trance was hij, zoals iemand van hem getuigde, als het ware een telefoon met de stekker in het kosmische schakelbord en men hoefde niet meer te doen dan de hoorn af te nemen en vragen te stellen om over de meest uiteenlopende onderwerpen verbluffende metafysische én fysische inlichtingen te krijgen. Als zijn gaven echter misbruikt werden (wat nogal eens gebeurde door ondervragers zonder skrupules), kreeg hij af te rekenen met een soort verlamming van de stembanden en verkeerde hij geruime tijd in de onmogelijkheid om zijn werk als ‘psychisch diagnosticus’ te hervatten. Vaak ook kwam hij in opstand tegen zijn lot en poogde hij een normaal leven te beginnen, maar telkens was er een hoge macht die zijn plannen dwarsboomde en er hem onvermurwbaar toe dreef de geheimzinnige krachten in hem ter beschikking van zijn evennaaste te stellen. Alhoewel Edgar Cayce zich met zijn hele wezen verzette tegen iets als reïncarnatie, moest hij er tenslotte toch het bestaan van aanvaarden: de stem die door hem sprak liet er inderdaad niet de minste twijfel over bestaan dat de ziel onsterfelijk is en zich bij tussenpozen weer op aarde manifesteert om daar een zekere taak te vervullen, meer bepaald om haar karma (het bepaald-zijn van haar lot door de som van haar daden in haar opeenvolgende existenties) in te lossen. Jezus zelf heeft gezegd dat niemand het koninkrijk Gods kan zien, tenzij hij wederom geboren wordt, én dat niemand het koninkrijk der hemelen zal betreden, voordat hij even volmaakt zal zijn als hijzelf. Dit zou er kunnen op wijzen dat het leven zoiets is als het doorlopen van een klas in een kosmische leerschool, en

dat we slechts na het beëindigen van de hoogste klas volmaakt voor God zullen staan. Edgar Cayce verduidelijkte ook dat de ziel in de periode tussen twee incarnaties vrij kon beschikken over alle reeds vroeger opgedane kennis en ervaring en dat ze dan in staat is voor zichzelf te beslissen welk lichaam en welke omgeving haar bij een volgende incarnatie van het meeste nut zullen zijn voor het uitwerken van haar karma. Wanneer de ziel echter eenmaal opnieuw geïncarneerd is op aarde, wordt alle vroegere kennis weggeveegd uit het bewustzijn doch blijft die gedurende het hele aardse leven in het onderbewustzijn bewaard. Op het einde van zijn leven leefde Edgar Cayce bewust in twee werelden, de fysieke en de spirituele, en toen de 'wonderman van Virginia Beach' stierf in 1945, verscheen een fel rood kruis loodrecht op de halve cirkel van de ondergaande zon en bleef er verscheidene uren duidelijk zichtbaar.

Het is laat in de avond als ik het boek dichtklap. Ik kan het me niet voorstellen: ik zou dus ooit Willem Ralreiger geweest zijn... Zou die karmische schuld misschien op hetzelfde neerkomen als de erfzonde? Zouden de door God uit het paradijs verdreven opstandige engelen misschien gedoemd zijn om via een reeks menselijke levens hier op aarde hun misdrijf uit te boeten en hun ziel weer te louteren? Nu besef ik wat Joris Cohen bedoelde met zijn waarschuwingen: twijfel... vertwijfeling... Willem Ralreiger was een wonderkind, werd komponist, priester, leraar, visitor zelfs - tot dan toe moet hij dus zeker een erg voorbeeldige vent geweest zijn - en toen werd hij aan de kant gezet, uit zijn ambt ontheven, wellicht in de ban van de kerk geslagen, en hij verdween op mysterieuze wijze te Zoersel, mogelijk door moord, in 1874... precies honderd jaar geleden; ik werd trouwens precies honderd jaar na hem geboren. Hoe kan ik, de onbenullige mislukkeling Hervé van Esdoorn, een stap dichter bij de volmaaktheid komen dan deze voorzeker geweldig begaafde Willem Ralreiger? Dat Estella Hanoeh, aan wie ik voortdurend zit te denken, te Zoersel woont is natuurlijk een koïncidentie die de hele geschiedenis nog krankzinniger en potsierlijker maakt

dan ze al is. Grijzend om mijn kinderachtige fantasie besluit ik Willem Ralreiger te vergeten en met alle mogelijke middelen op zoek te gaan naar het evenwicht en de gemoedsrust die tot voor tien dagen mijn leven gezond en betrekkelijk gelukkig maakten. Nog een maand, en dan kan ik van een deugdelijke vakantie profiteren om al die onrust in mijn binnenste te laten bezinken...

V

Als ik 's woensdags de uitslag van de zangwedstrijd te Ramsel nog steeds niet in de kranten vind, telefoneer ik naar Egide Eliaans. Het blijkt dat Pamela laureate werd, en dat Egide zelf zesde gerangschikt werd. Als ik op het punt sta naar Estella Hanoch te informeren, zegt hij dat ze zevende eindigde. ‘Je ziet wel,’ voegt hij er bijna triomfantelijk aan toe, ‘als er een goede jury zetelt, heeft zo'n trutje niet de minste kans. Kom je vrijdag niet naar de PALLIETER te Schilde? Daar beginnen de schiften van TOP 2000, een grootse ontdek-de-sterwedstrijd die over vier weken loopt, met de medewerking van AVRO'S TOP POP, de VARA, radio VERONICA en radio NOORDZEE.’

‘Ik weet het nog niet,’ aarzel ik.

‘Je moet komen,’ zegt hij met aandrang. ‘Pamela is erg op je gesteld. Ze was nogal teleurgesteld toen je ons te Ramsel zo in de steek liet.’

Alhoewel precies het argument van Egide me afschrikt, parkeer ik de volgende vrijdag in de vooravond toch mijn wagen voor de dancing PALLIETER te Schilde. De lucht is zo balsemiek en zacht dat ik er eigenlijk zonde van maak de pompeuze heksenketel voor mij te betreden, bovendien is de gele cadillac nergens te bespeuren. Deze keer moet ik zeventig frank entreegeld betalen. De dancing is tjokvol. Op de dansvloer wriemelen zwetende tieners in vervoering door elkaar, verblindende kleuren bliksemen uit allerlei in de enorme geluidsinstallatie verwerkte spots, achter de draaitafel op het podium huilebalkt een disk-jockey in een extatische roes infantiel stroperige nonsens. Een ogenblik weet ik niet wat te doen, maar dan zie ik in een verre uithoek de wenkende armen van Egide Eliaans en Pamela. Ik vind een plaatsje met mijn rug tegen een paar enorme sanseviëria's. Egide en Pamela zeggen wat, maar ik versta er niets van; het lawaai is oorverdovend, vibreert onvoorstelbaar in alle voorwerpen.

Plotseling voel ik dat iemand mij aankijkt: nauwelijks drie meter van mij, tussen enkele oudere dames geprangd, zit Estella Hanoch. Ze draagt een roodwit gebloemd jurkje. Een diplomatenas ligt voor haar op het tafeltje. Ik knik en glimlach. Ze glimlacht ook maar wendt onmiddellijk het hoofd af. Als de disk-jockey eindelijk even ophoudt, zegt Egide: ‘Hier zitten de sluwste inrichters van het land, Willem. Hier is de zangwedstrijd tot het uiterste gekommercialiseerd. De konsumptieprijzen bedragen het dubbele van elders, en er zijn helemaal geen prijzen te verdienen tenzij in de finale. Er kan niet eens een aanmoedigingspremie of een ruikertje af. Iedereen weet het, en toch zijn we allemaal present. Enfin, ik doe alleen maar mee om Pamela op het podium te krijgen; ik word vandaag toch geschift’.

‘Ik heb aan je tekst gedacht, hoor,’ zeg ik verlegen tot Pamela, ‘maar je zult nog wat geduld moeten hebben’.

‘O ja!’ antwoordt ze zijdelings.

Ik merk dat ze met haar aandacht elders is. Haar borsten puilen overrompend uit de corsage van een japon waarvan het bovenstuk ontbreekt. Als de slijmerige muziek weer opklinkt, springt ze op en wurmt ze zich naar de dansvloer. Eerst nu zie ik dat één derde van de dansers bestaat uit kinderen. ‘Hoe komen die kinderen hier?’ roep ik in het oor van Egide.

‘Dat zijn deelnemertjes! Die lopen hier tot vannacht twee uur op de uitslag te wachten, reken maar’.

‘Ik geloof dat Pamela graag danst, nietwaar?’

Egide houdt de handen open rond zijn mond, buigt zich naar me toe, en zegt: ‘Er zijn hier acht juryleden. Wil je hier een kansje krijgen, dan moet je bij hen in het gevele proberen te komen. Dat doen ze allemaal, met alle mogelijke middelen. Tenslotte heeft Pamela niets te verliezen...’

Tersluiks zie ik dat Estella Hanoch me gadeslaat. ‘Wanneer begint de wedstrijd?’

‘Die is bezig!’ lacht Egide. ‘Dit is al de derde disk-jockey die optreedt. Er zijn ook dansers, orkestjes, imitators... Ver-

geet niet dat de finalisten van deze wedstrijden - dit is al de derde schifting, en dan komt nog de kwartfinale, de halve finale... - hun kans krijgen via de diverse radiozenders die hun medewerking hier verlenen'. Hij frons het voorhoofd, zijn ogen worden donkere spleten terwijl hij naar de dansvloer tuurt. 'Zou het dan toch waar zijn? Kijk eens naar die vent met zijn bril die danst met dat kind in haar lichtblauw jurkje...'

Ik volg zijn wijzende vinger. 'Dat meisje met die witte haren bedoel je?'

'Ik geloof niet dat ze veertien jaar is', sist hij. 'Dat is Laura Quintijn, en ze danst met haar vader... Kijk eens goed'. Hij schudt afkeurend het kale hoofd. 'Maar nu kan ik het geloven dat hij aan zijn dochttertjes zit!' Op dat ogenblik staat Estella Hanoch op; ze gaat naar buiten, vermoed ik. Ik ben helemaal niet van zins om nog maar eens naar Egides gewauwel te blijven luisteren. 'Ik kan dat lawaai niet te best verdragen!' roep ik in zijn oor. 'Ik ga een luchtje scheppen'. De rust buiten is goddelijk. Het geraas van de auto's op de weg komt me eensklaps voor als een vredelievend geluid, een onschuldig natuurlijk gezoem. Van Estella Hanoch kan ik echter geen glimp opvangen. Een rij tuja's bakent het parkeerterrein af: daar ga ik pissen. Met mijn tanden ruk ik een twijgje af, en verzaligd tussen de kruinen naar de platina vlekken in de lucht kijkend proef en ruik ik de groeisappen van het groen. Als ik mijn broek dichtknoop en me omdraai, klinkt eensklaps de afgeknakte toon van een klakson op. Het portier van een gloednieuwe toyota zwaait open en Estella Hanoch rijst bedeesd op van de zitbank in de deemsterige wagen. Ze heeft zich daar klaarblijkelijk omgekleed, want ze draagt nu een lange bruine japon waarvan de kraag, de mouwen en de zoom afgezet zijn met dons. Een beetje ongemakkelijk sta ik voor haar. 'Het is me daarbinnen nogal een warboel', zeg ik tenslotte, om iets te zeggen. 'Het heeft feitelijk niets meer met een zangwedstrijd te maken, nietwaar?'

‘Niemand verplicht je om te komen kijken’, zegt ze tamelijk koel. ‘Ze zeggen dat jij komponist bent... Is dat waar?’

‘Nee’, haast ik me. ‘Dat is een vergissing... een misverstand’.

‘Hervé van Esdoorn... is dat een pseudoniem voor Willem Ralreiger?’

‘God... neen!’ Niemand heeft me ooit zo van mijn stuk gebracht. ‘Veertien dagen geleden geraakte ik betrokken bij een auto-ongeval in Mol-Rauw. Ik liep er, vermoed ik, een hersenschudding op, en in die toestand verzeilde ik in de tent waar... jij optrad. Daar vroeg iemand wie ik was, en zonder dat de draagwijdte ervan tot me doordrong zei ik dat ik Willem Ralreiger heette en dat ik komponist was... Dommer kan het wellicht niet. Ik had helemaal niet de bedoeling wie dan ook wat voor te liegen. Waarom zou ik?’

‘Je bent toch niet van de politie?’ Ze neemt de diplomatentas onder haar arm. ‘Of van de belastingen? Of ben je misschien een controleur van een of andere vereniging voor auteursrechten, Sabam misschien?’

Deze keer voel ik me werkelijk verongelijkt. ‘Zie ik er zo uit? Ik ben de hoofdredakteur van “De Kempense Spectator”, een weekblad... een reklameblad’.

‘En nu ben je van zins om deze zangwedstrijden in je blad te ridiculiseren?’ Weer klinkt haar stem koel, bijna scherp. ‘Er is geen haar op mijn hoofd dat aan zoiets denkt!’ Het bloed stijgt naar mijn kop. ‘Maar omdat je zo vriendelijk tegen me bent, wil ik je wel verklappen dat ik alleen maar naar hier kwam om een bepaald mooi lied nogmaals te horen zingen op een bepaald knappe wijze’. Ontplof, achterdochtig kreng, denk ik, en zonder me om haar nog te bekommeren loop ik terug naar de dancing. Ditmaal zoek ik een plaatsje in de menigte aan de tapkast. Een ontstellend lange en magere jongen met een handtas begeeft zich nu naar de dansvloer; acht meisjes, onder wie twee negerinnen, omringen hem: ‘Tommy and his go-go-girls’... De jongeman blijkt een soort slangemens te zijn en rond hem pogen de tieners als bezetenen op het ritme van een negerdans hun

verdwazing te vertrappelen en kapot te slaan. Het is om weg te kruipen, om dol te worden, om te wensen dat je rustig dood en vredig begraven was. Ik vraag een dubbele whisky aan de barkeeper. Ik denk dat hij mij begrijpt want hij schenkt me voorzeker een driedubbele. Het krankzinnigste moet echter nog komen: een landloper, die zich Peter Koelewijn noemt, en die bovendien de voorzitter van de jury blijkt te zijn, komt als intermezzo, en klaarblijkelijk om te tonen hoe het moet, wat in de mikro krijsen en huilebalken over Angeline, een blonde sex-machine. De tapkasthangers rond mij brullen en joelen het refreintje mee. Mijn geprikkeldheid verdwijnt, ik word overweldigd door een mateloos medelijden met Estella Hanoach. Hoe gaan haar subtiliteit en sereniteit deze duivelarij overleven? Wanneer het een uur later Estella's beurt is, blijken mijn sombere voorgevoelens al dadelijk bewaarheid te worden. Deze keer begeleidt ze zichzelf op een roodbruine gitaar met veelkleurige lintjes aan het uiteinde, maar ik kan amper een klank opvangen en haar stem lijkt wel één sluiereffekt: het jeugdige publiek doet en praat en lacht en drinkt inderdaad alsof er niemand op het podium staat. ‘Ssst!’ stoot ik enkele keren uit, maar niemand schenkt ook maar enige aandacht aan mijn bemoeiingen.

‘Zijn jullie nu eigenlijk dieren of robotten?’ vraag ik aan een onvermoeibaar taterende fat naast mij.

‘Wablieft?’

‘Of jullie wel weten wat hoffelijkheid is?’

De fat tikt met zijn glas tegen zijn voorhoofd, wendt zich af, en babbelt verder.

‘Uitschot! Schorriemorrie!’ foeter ik. Ik zie Estella's vertwijfeling, de angst waarmee ze naar het driehonderdkoppige monster van de onverschilligheid en de spot kijkt. ‘Dit is een generatie van kultuuranalfabeten en mongoloïde sex-maniakken!’ zeg ik verachtelijk tot de barkeeper, maar die verstaat me niet en giet mijn glas opnieuw vol whisky.

Als het lied ten einde is, klap ik boven mijn hoofd krachtig in de handen. Gefluit snerpt van alle kanten door de zaal.

‘Awoert!’ roept de fat naast mij ostentatief.

‘Homunculus!’ brul ik in zijn gezicht.

Hij begrijpt me niet; hij grijnst, hoogrood, en doet teken aan de barkeeper dat hij me nog eens mag inschenken.

Estella is met een flauwe glimlach in haar bleek gelaat van het podium gekomen. Niemand besteedt nog enige aandacht aan haar. Ze aarzelt even, en gaat dan in de richting van de lavatory. Ik zet mijn glas op het buffet, duw de kletsmeiers vóór mij opzij, en ga haar achterna. In de ruime wasgelegenheid staat ze voor de spiegel. Ik zie tranen in haar ogen. ‘Voor het inferno van de moderne jeugd: spaar ons, Heer!’ zeg ik melodramatisch, in een poging om te schertsen. ‘Je gooit geen paarden voor de zwijnen, Estella Hanoch...’ ‘Ik houd ermee op,’ zegt ze bijna huilerig. Ze plaatst haar gitaar tegen de met lichtblauwe faïencetegels bezette muur.

Ik kijk haar aan in de spiegel. Ze is ongelooflijk rank en frêle. ‘Vooral nu, na wat hier gebeurd is, zou ik ermee doorgaan. Je mag een hobby of een ambitie nooit laten doodlopen in een desillusie: dat kweekt bitterheid, verbittering zelfs.’

Ze haalt diep adem en zucht. ‘Ik rijd naar huis.’

‘Weet je dat ik zelfs nog deelneem aan atletiekwedstrijden?’ Ze draait zich naar me toe en poogt te glimlachen. ‘Daar wint wie het hardst loopt.’

‘Maar ik loop bijlange niet meer het hardst, wat betekent dat ik soms ook af te rekenen krijg met het leedvermaak of de spot van jonge snoeshanen... Enfin, de vergelijking gaat niet op, is misplaatst, want jij bent hier wél de beste, alhoewel je tekortschiet naar de beoordelingsmaatstaven van dat plebs hier... Ze willen spektakel, lawaai, trammelant, kunstenmakerij... maar geen kunst. Hun smaak is niet ontwikkeld, en ze zijn daarenboven geamerikaniseerd, zodat hun tenslotte weinig verwijt treft...’

‘Dat weet ik ook wel,’ zegt ze zacht.

‘Heb je geen zin om hier ergens in de buurt, in een rustige gelegenheid, een koffie of een tee te gaan drinken en wat te babbelen?’

Mijn vraag verrast haar, brengt haar in verlegenheid. ‘Neen, het spijt me.’

‘Echt niet?’

‘Waarom breng jij je vrouw niet mee?’

‘Ik ben weduwnaar.’

‘Verontschuldig me,’ fluistert ze, beschaamd om haar vraag.

‘Heb jij geen man, of een verloofde?’ flap ik eruit.

‘Neen.’

‘Wel, dan ben je toch vrij, dan kunnen we best... ergens iets gaan gebruiken.’

‘Liever niet.’

Een duo jonge zangeresjes schuift naar binnen. Ze kijken ons benieuwd aan, duwen gelijktijdig de deuren van de damestoiletten open. De slotjes springen op rood, klederen ritselen, en een duet van plassend water klinkt op.

‘Is er volgende week een zangwedstrijd in de buurt?’

‘Ja, hier, de kwartfinale... en in Aarschot, op Ourodenberg, geloof ik.’

‘Doe je daaraan mee?’

‘Ik weet het niet.’ Ze neemt haar gitaar op, en streelt nadenkend het vuurbruin glimmende gepolijste hout.

‘Kan ik je misschien hier een drankje aanbieden?’

‘Neen.’ Ze steekt haar hand uit. ‘Dank je.’

Haar hand is warm en klam. ‘Tot ziens,’ zeg ik. Terwijl ik me naar de urinoir begeef, hoor ik dat ze de deur openduwt en in het geroezemoes verdwijnt. Ik ben verliefd op haar, het besef daarvan vervult me met vreugde en angst.

VI

Ik zit aan de piano tussen stapels boeken, zwartbruin van stof en ouderdom. De krikrode wijn die ik drink, is zerpzoet. In de haard achter mij likken de vlammen aan een paar blokken eik. De wind huilt rond de blokhut, de spanten kraken. Het is bijna middernacht, als er eensklaps op de deur gebonkt wordt. Ik spring op. Een kleine man, in een caban gehuld, schuift naar binnen. Hij neemt zijn pet af en wrijft zijn gezicht droog met een rode zakdoek. ‘Asjeblijft, meneer Ralreiger,’ hijgt hij, ‘je moet komen, de koeien... Mijn vrouw zei: Loop gauw naar het Muziekbos, naar de grote aflezer...’ Ik neem mijn schapelederen jas van de tafel en volg de man naar buiten. Zwiependes takken, huilende wind, regenvlagen... We lopen ongeveer een kwartier door de bossen, voordat we belanden bij een laag boerderijtje met enkele linden voor de deur. Een schimmig vrouwmens laat ons binnen.

‘Hoe maakt Lucia het nu?’ vraag ik

De vrouw begint te grienen. ‘Slecht,’ snikt ze, ‘slecht: ze is zwanger... Ze draagt een kind van de weerwolf... van die bandiet! Hij laat ons niet met rust...’

In een hoek naast de haard met de koeieketel erboven schuift Lucia, een bloem van een meisje, het alkoofgordijn open. Verschrikt kijkt ze me aan.

‘Delforges zit in de gevangenis te Antwerpen,’ zeg ik geruststellend, ‘daar komt hij in geen jaren uit’.

‘Pas maar op, meneer Ralreiger,’ jammert de boerin. ‘De bende van 't Zoerselbos is nog lang niet opgedoekt! Op Zalfen, op Steevoort, in 't Schriekhuis en in 't Kozakkenhuis: overal zijn ze de laatste dagen op strooptocht geweest. Ze plunderen en brandschatten... en op de jonge meisjes hebben de smeerlappen het altijd gemunt. Nu eens komen ze samen in de Meurtels, dan weer in de Karrewarrebossen, of op de Galgevoortsebrug, zeggen de mensen.’

‘De zwarte hand rust op dit huis,’ zegt de boer. ‘We hebben

de ene tegenslag na de andere. Als ik de meurier kende die onze ondergang wil...'
Dreigend balt hij zijn vuisten.

'Zwijg, vent!' gebiedt de vrouw huiverend.

'Ik kan geen voet verzetten hier,' vervolgt de boer onverstoort, 'of er loopt een hond, een kat, een haas of een rat voor mijn voeten... Padden, slakken en spinnen trap ik dood; muggen en hommels sla ik te pletter... Overdag vliegen de eksters rond de doening, 's nachts zijn het uilen... Als ik maar eens een geweer had... met gewijde kogels kan je ze naar de verdoemenis schieten, heb ik horen vertellen! Hoe dikwijls heb ik al gedood als ik in het donker naar huis wilde?'

'Zwijg, vent!' zegt de vrouw weer. 'Ze hebben de macht der zende, dat weten we, maar ze kunnen ook gedachten lezen... Waarom heb je geregeld die stekende pijn in je rug? Dat is het envoûtement! Ze wreken zich, ze straffen en kwellen je door met een naald of een priem in een pop te prikken of te steken.'

'Ssst!' poog ik haar te kalmeren.

'Ha, meneer Ralreiger, wat zou ik bang zijn in jouw plaats! Vooral op de heksenmeesters hebben ze het gemunt... en je weet dat elke heks twaalf moorden per jaar moet plegen... één per maand.' Ze kijkt me met wijd opengesperde ogen aan. Er zitten roetvegen op haar grijswitte muts.

'Ik ben al dood,' zeg ik moe, 'hier!' en ik klop met de handpalm op mijn borst.

Schuw blikken ze naar me op. Lucia begint te snotteren.

'Wat is er met de koeien?'

De boer loopt me voor naar de potstal. Een karbiedlamp staat sissend op een voederbak. 'Ze zijn weer gekomen om het vee af te rijden,' jammert de boerin achter mijn rug. 'Het zijn de geesten van de meisjes die de weerwolf vermoord heeft!' Ik neem het boekje met het officiële Romeinse ritueel en het speciale gebed voor het exorcisme uit mijn jaszak en begin mijn Latijnse bezweringen te prevelen over de koppen van de zwetende, schuimende en beurelende koebeesten. Als mijn taak beëindigd is, zijn de dieren rustig geworden. Vermoeid

maar gelukkig snuif ik de zware prikkelende stalgeuren op. Op een of andere wijze houd ik van rundernest.

‘Dank je, meneer Ralreiger,’ zegt schreiend de boerin. ‘In het najaar, als we het varken slachten, laat ik je een stuk ham brengen.’

Het wit zand knarst onder mijn voeten. De boerin volgt me naar buiten. Tussen de lindebomen houdt ze me tegen. De regen valt kil in mijn nek. ‘Ik maak me ook zorgen om Baptist,’ zegt ze door een spleet in haar neusdoek. ‘Hij doet zo raar. Rond middernacht staat hij vaak bij de lindeboom voor de kerk, of aan het Kruis, mét een knuppel. Hij dwaalt rond de kruispunten, maakt kruistekens voor elk huis, zet zijn voet kruiselings in het spoor van vrouwen. Ik denk dat hij gek is. En nu is hij van zins negen dinsdagen na mekaar op bedevaart naar Herentals te gaan. Hij heeft “De grote Ambrosius” gekocht, maar hij kan niet lezen. Hij heeft almaardoor de mond vol over 't Manneke van Hal, en de Grote Rijmenant van Vorselaar, en Pater Isidorus van de abdij van Westmalle, en Pater Makke van Tongerlo, en Pater Cokkerols van Antwerpen... precies of hij vertrouwt jou niet...’

‘Dat komt wel in orde,’ zeg ik. ‘Wees maar gerust.’ Door de stormnacht stap ik met zware, vaste tred terug naar het Muziekbos. In de blokhut is het lekker warm. Ik neem de fles vruchtenwijn en giet nog een laatste teug in het glas. Met een zware ijzeren pook rakel ik het vuur nog even op, ik neem een paar klompen eik van de stapel... En dan zwaait de deur open. Vier haveloos geklede mannen met lange haren en vuile baarden springen naar binnen, het pistool in de hand. Verbijsterd kijk ik hen aan.

‘En nu zullen we eens zien of die boeken niet branden!’ brult de grootste van hen. ‘Witte, gooi een brandende blok tussen dat spul!’

Een vijfde man, een jongen eigenlijk nog, schiet als de bliksem naar binnen, graait een gloeiend stuk hout uit het vuur en gooit het tussen mijn boeken. Woedend werp ik een blok eik naar de brandstichter, maar tegelijkertijd ontbranden de

vier pistolen. Mijn borst is een vulkaan van pijn, bloed gulpt uit mijn mond. ‘We stoken hem op samen met zijn boeken, zijn piano en zijn blokhut,’ zegt een honend gezicht boven mij.

‘Niemand zal ooit nog iets van hem horen.’

‘Hij kan zich bij de spoken voegen in de ruïnes van de abdij van Sint-Bernardus,’ smaalt een andere boef.

‘En toekomende zondag speel ik in de kerk op het orgel!’ schatert een derde.

Met een schok word ik wakker. Hoe is het mogelijk? Het angstzweet parelt op mijn voorhoofd. Op het voeteinde van mijn bed zit Mark de krant te lezen. Zwaar zuchtend van opluchting kom ik overeind. ‘Zit je hier al lang?’

‘Ja. Je lag nogal te hijgen, pa... Je dacht zeker dat je een maraton aan het lopen was?’

‘Neen... euh ja, ja. Wanneer beginnen de eksamens?’

‘Overmorgen.’

‘Moet je dan niet studeren?’

‘Ik heb al de ganse voormiddag gestudeerd. Weet je dat het elf uur is? Ik moest van grootmoeder komen vragen of je vanmiddag met ons komt dineren.’

‘Wat schaft de pot?’

‘Savooien met spek, jouw lievelingskost.’

‘Heeft ze soep gemaakt?’

‘Erwtensoep met gebakken broodkorstjes.’

Meer is er niet nodig om mij uit bed en uit mijn appartement te lokken. Mijn schoonvader, die architect is, zet een boom op over de lukraak geplande fusies van Kempense gemeenten. Hij weidt uit over woonkernen en ergert zich dood aan de ontstentenis van de elementairste planologie bij de stedenbouwkundige diensten. En alhoewel ik luchthartigheid voorwend en zelfs enkele kwinkslagen debiteer, zit ik toch aan Willem Ralreiger te denken en aan de gekke droom die hij in mij wakker maakte en aan de oppervlakte van mijn bewustzijn deed verschijnen. Wat moet ik met Willem Ralreiger doen? Hoe kan ik hem onschadelijk maken voor mijn gemoedsrust? Wat wil hij van mij gedaan krijgen? Of wil hij me gewoon krank-

zinnig maken? Als ik nu eens probeerde deze kwelgeest van mijn onderbewustzijn uit het verleden op te delven, werkelijk bloot te leggen... zodat ik duidelijk wist wat ik aan hem had? Niets is zo afmattend, zo tergend ondermijnend als een onzichtbare vijand of boeman. In de telefoongids zoek ik het adres op van het Sint-Chrysostomuskollege te Antwerpen, en een half uur later raas ik reeds over de Boudewijnsnelweg. De Beukenhoflaan behoort tot een afgestorven, versteend gedeelte van het grijze en zwartrode Borgerhout; het kollege zelf heeft veel weg van een dode fabriek: beschimmelde bakstenen, uitgebrokkelde voegen, matglazen vensters, uitgesleten arduin, afgebladderd houtwerk. Ik heb altijd eerbied gehad voor oude dingen, en daarom trek ik bijna schroomvallig aan de bel. Een stokoude man met een verrimpeld geelachtig gezicht en blauwachtig grijze stekelhaartjes en gekleed in een onvoorstelbaar verweerde soutane opent de zware deur.

‘Kan ik misschien de direkteur even spreken?’ vraag ik vriendelijk.

‘Die is er niet.’ Zijn stem kraakt, zijn lippen bewegen nauwelijks. ‘Ben je een oudleerling?’

‘Neen, maar ik had graag een informatie ingewonnen aangaande een vroegere leraar van het kollege: een zekere Willem Ralreiger...’

‘Die heb ik niet gekend,’ zegt hij nadenkend.

Nu zie ik waarom hij zijn lippen zo dicht mogelijk bij elkaar houdt: hij heeft twee rijen parelheldere tanden die hij moeilijk op hun plaats kan houden. ‘Dat geloof ik: Willem Ralreiger gaf hier les in de zestiger jaren van de vorige eeuw.’

‘Ha!’ glimlacht hij. ‘Dan moet je bij meneer Dieudonné zijn. Meneer Dieudonné is onze archivaris. Hij is de encyclopedie van ons kollege... Kom binnen.’

Omdat hijzelf omslachtig zijn krakende sandalen afveegt aan de grove voetmat, doe ik dat ook. We komen in een schemerachtig trappenhuis dat mij eensklaps ontstellend vertrouwd voorkomt. Tegen de wanden hangen de olieverfportretten van een twintigtal goed doorvoede geestelijken, wellicht de supe-

riors van de kostschool. Het ruikt er naar zweet, sigarenrook en kruidnoot. De oude man sukkelde een smalle trap op. De met glimmende ijzeren biezen beslagen treden kreunen onder onze voeten. Op het eerste overloopje sloft hij een nauwe gang in, waarop verscheidene deuren uitgeven. De vertrokken voegen van het kriepende plankier hebben zwarte lijnen gemaakt in het lichtgroene linoleum. Aan het einde van de gang klopt mijn begeleider op een deur, en een ogenblik later sta ik in een soort van bibliotheek met een paar hoge ramen die een zicht bieden op een totaal verlaten, stuk gelopen speelplaats. Weer overweldigt me de vertrouwde aanblik. Achter een lessenaar, volgestapeld met allerlei boeken en kranten en paperassen, zit een verneuteld mannetje met een dikke hoornen bril op zijn paars gestippelde neus; zijn witte haren liggen sluik op zijn voorhoofd, en zijn Romeinse boord zit vol craquelures. ‘Deze meneer wil wat te weten komen over een vroegere leraar van ons kollege, meneer Dieudonné,’ zegt mijn gids. ‘Wil je hem even helpen?’

‘Zeker, zeker, meneer Grammens!’ De archivaris springt op, maakt een stoel vrij, en knikt vriendelijk naar zijn weer buitentredende kollega. ‘Is meneer van de pers?’ vraagt hij nieuwsgierig terwijl hij weer achter zijn lessenaar kruipt.

‘Euh... ja.’ De strooien zitting van mijn stoel ritselt en kraakt. ‘Ik ben... musicoloog. Vooral muziekgeschiedenis boeit me. En onlangs stootte ik op de naam Willem Ralreiger...’

Meneer Dieudonné kijkt verrast op, grinnikt; dan schudt hij niet begrijpend het hoofd... ‘Hoe is het mogelijk? Willem Ralreiger, ja... Weet je dat die figuur mij enorm geboeid heeft? Nochtans heeft het een hele tijd geduurd voordat ik hoogte van hem kreeg, eigenlijk totdat ik het zwartboek hier, de feitelijke annalen van het kollege, in handen kreeg. Willem Ralreiger is bijna een eeuw lang persona non grata geweest, ook voor de historici, maar nu... ja, nu mag alles het daglicht zien. Met de feitelijke annalen van het kollege bedoel ik trouwens het dagboek van Steven Janssens, die superior van het Sint-Chrysostomuskollege was van 1859 tot 1886,

en die met Willem Ralreiger bevriend was, wat ook moeilijk anders kon vermits hun vaders verwante kunsthandelaars waren en Steven zelf een fameuze organist was. Heb je al wat ontdekt?’

‘Praktisch niets.’

‘Een sigaar?’ Hij staat op en biedt me een corps diplomatique aan. Hij geeft me ook vuur. ‘Jij ziet er wel geen sensatiejager uit...’ monkelt hij glunderend. ‘En dan nog... Wie zou zich nog druk maken in onze tijd om een tragedie uit de vorige eeuw?’

Bijna devoot, maar innerlijk trillend van spanning, zuig ik aan mijn sigaar. ‘Was het dan werkelijk een tragedie, meneer?’ Hij plukt een tabaksvelletje van zijn bovenlip en knikt betekenisvol. ‘Luister... Willem Ralreiger werd geboren in de Antwerpse binnenstad als zoon van een toendertijd zeer gekende kunsthandelaar, Antoon Ralreiger, en een Italiaanse operazangeres, Anna Carletti, geen prima-donna maar toch... Het milieu en de moeder zorgden ervoor dat hij reeds als baby tussen en met muziekinstrumenten speelde. Hij kreeg pianoles nog voordat hij kon spreken, en aldra bleek dat hij buitengewoon begaafd was... Als wonderkind ging hij met zijn moeder op toernee van stad tot stad, van land tot land, en overal oogstten zijn pianorecitals een overdonderende bijval. Omstreeks zijn tiende jaar echter stierf zijn moeder aan tuberculose, zijn vader hertrouwde en een jaar later zond hij zijn zoon naar deze kostschool. Willem bleek een fantastisch begaafde leerling te zijn, en een en ander had voor gevolg dat hij zich geroepen voelde om priester te worden. Tijdens zijn priesterstudiën te Mechelen werd hij naar de Leuvense universiteit gezonden en daar promoveerde hij in de Romaanse filologie. De weg lag voor hem open om carrière te maken in de kerkelijke hiërarchie, maar hij wilde tijd hebben om zich aan de muziek te wijden en kreeg gedaan dat hij hier tot leraar benoemd werd. Acht jaar lang gaf hij hier les en offerde hij al zijn vrije tijd op aan zijn grote passie: de muziek. Vooral zijn vriend, de toenmalige superior Steven Janssens, moedigde

hem aan en zorgde ervoor dat Willems muziekstukken, die hijzelf voorzag van passende teksten, het nihil obstat en het imprimatur kregen, en dat ze hun kerkelijke weg naar de buitenwereld vonden. In 1869 kwam er dan toch een kink in de kabel: Willem werd benoemd tot visitator, wat betekende dat hij voortdurend op onderzoek moest naar de toestand der kerkelijke gemeenten en naar het gedrag der kerkelijke funktionarissen, zodat hij helemaal geen tijd meer vond voor zijn muzikale hobby. En toen begon de tragedie... Als Willem op visitatie in de Noorderkempfen was, nam hij zijn intrek in het klooster der Zusters van Onze-Lieve-Vrouw van Barmhartigheid te Brecht: hij had er zijn kamer, las er de mis, hoorde er biecht... enfin, logeerde er. Er moet daar toen onder die nonnen een fameuze schoonheid geleefd hebben, een zekere Bruna Tavernier; en Willem was een kunstenaarsziel, een dweper... Hij werd op haar verliefd. Wanneer hij niet in het klooster vertoefde, wat voortaan slechts zelden voorkwam, schreef hij haar hartstochtelijke brieven... Het duurde vanzelfsprekend niet lang voordat zijn idylle aan het licht kwam. Om een lang verhaal kort te maken: Willem werd op de vingers getikt omdat hij zijn taak verwaarloosde, de zuster-overste van het klooster geraakte in het bezit van de brieven en toog ermee naar de bisschop, Willem werd uit zijn ambt ontheven en werd ter boetedoening naar het Groot Seminarie te Mechelen geroepen... Daar hield hij het precies veertien dagen uit, toen trok hij zijn burgerkleden aan en ging naar Brecht. Hij kreeg echter niet meer de kans om zuster Bruna te zien, en ging ten einde raad in de buurt op zoek naar een job. Hij werd koster te Zoersel, maar toen hij in de ban van de kerk geslagen werd, kwam daar natuurlijk aanstonds een einde aan. Als hij het al niet was, werd hij toen toch zeker krankzinnig, geloof ik: in zijn allengs schaarser wordende episteltjes aan Steven Janssens, die hem moreel en materieel zoveel mogelijk steunde, schreef hij dat hij heksenmeester geworden was om in de gewenste sfeer zijn sonatines “Voor een Hexa” te kunnen komponeren, en ook om de mensen te helpen

en zijn brood te verdienen. En dan, plotseling, was er niemand meer die nog wat van hem hoorde. Steven Janssens informeerde overal, ook bij de pastoor van Zoersel... Er verdwenen te dien tijde wel meer mensen op een dergelijke wijze. Gewoonlijk kwam het erop neer dat de man in kwestie voorgoed het zwijgen werd opgelegd.'

'Zou Willem Ralreiger misschien omgekomen zijn bij een brand?' vraag ik ademloos.

Meneer Dieudonné kijkt me met opengespalkte wateroogjes aan boven zijn dikke brilleglazen. 'Dat geloof ik niet. Enfin, er is niemand die of niets dat daarop duidt. Waarom vraag je dat?'

'Zomaar. Het is mogelijk, nietwaar? En wat is er van zuster Bruna geworden?'

'Dat weet ik niet. Misschien weten ze het in dat klooster te Brecht...'

Ik kijk peinzend naar een ineengedoken reisduif op de rode pannen aan de overkant van de speelplaats. De ruiten van deze bibliotheek zijn onnoemelijk vuil. 'Zijn er hier nog vele leerlingen op kostschool?'

Meneer Dieudonné lacht weemoedig. 'De school werd gesloten in 1944. Toen is de helft van de leerlingen aan tyfus gestorven.' Hij peutert een zakdoekje uit de mouw van zijn soutane. 'Het Sint-Chrysostomuskollege is nu een... rusthuis voor priesters...' Met aristokratische gebaren begint hij zijn neus af te vegen.

Als ik opsta en de hand uitsteek om afscheid te nemen, wordt bruusk de deur opengeduwd. 'Ben je familie van hem?' vraagt een struise man in een wit kieltje bars.

'Ik ben van de pers,' stamel ik perplex.

'Maak dan maar gauw dat je buitenkomt,' dreigt hij.

Voordat ik nog een woord kan zeggen, grijpt hij me bij de arm en duwt hij me de gang op.

Ik ruk me woedend los. 'Asjeblieft! Wat is er gaande? Heb ik soms iets verkeerd gedaan?'

'Godverdomme! En dat durft zoiets vragen!' snauwt de

vent brutaal. ‘Als je in de pers met één woord durft reppen over dit huis, dan breek ik je botten!’ Op de overloop duwt hij op een belknop.

‘Maar... wat is er dan zo speciaal aan dit huis?’ vraag ik benepen.

‘Doe maar of je niet weet dat het een krankzinnigengesticht voor geestelijken is!’ hoont hij. ‘Aasgier!’

Totaal uit mijn lood geslagen stommel ik de trap af. In het trappenhuis staan nog twee oppassers. ‘Ik kwam inlichtingen inwinnen over een komponist die hier in de negentiende eeuw les gaf,’ stotter ik, ‘en die heb ik gekregen van meneer Dieudonné...’

‘Ja, dat zal wel,’ smaalt de man achter mij. ‘Meneer Dieudonné kan je zelfs inlichtingen geven over dingen en mensen die nooit bestaan hebben.’

Een ogenblik later sta ik op straat. Ik voel me zo ijl dat ik me afvraag of ik zelf wel besta.

VII

De volgende vrijdag ben ik reeds kwart voor acht op Ourodenberg te Aarschot. Ditmaal gaat het spektakel door in een ruime parochiezaal. TEN VOORDELE VAN DE MISSIES staat er op een spandoek. Ik parkeer mijn wagen naast Estella's toyota. Aan de entree zit nu een goedlachse korpulente pastoor met een grijze baard. De zaal is reeds propvol, de laatste zonnestrallen priemen door de grijze tabaksrook. Ik wurm mij naar de tapkast toe en bestel een biertje. Op het toneel troepen de zangertjes en zangeresjes beneden veertien jaar samen rond het orgeltje van Alewijn Lafroi. Ik heb nog niet van mijn glas geproefd als Egide Eliaans reeds naast me staat.

‘Dag, Willem!’ zegt hij joviaal.

‘Waar is Pamela?’ vraag ik verveeld.

‘In Schilde, in de kwartfinale, natuurlijk!’ antwoordt hij trots.

‘Een biertje?’

‘Nee. Een glas spuitwater.’ Hij neemt een groenwit buisje uit zijn zak en brengt het enkele keren voor zijn geopende mond. ‘Dit is een verstuivertje... Mentol,’ verduidelijkt hij als hij mijn verbaasde blikken merkt. ‘Alle grote zangers gebruiken dat.’ Hij kijkt me ernstig aan. ‘Ken je 't nieuws al? Babiche Lubijn is geëngageerd voor een musical in de Koninklijke Nederlandse Schouwburg te Antwerpen. Ze wordt beroepszangeres... En Cilia Reinouws is zwanger, maar ze weet niet van wie... Enfin, ze zegt dat het van die Italiaan is die in Lommel destijds “Un Canto a Galicia” zong. En Maurus Sileen heeft naar het schijnt een kontrakt ondertekend met kommandant Van Houdt, je weet wel: de man die Mark Dex en Juul Kabas gemaakt heeft. Veerle Willibalds loopt er maar mistroostig bij nu. En we hebben een negerin in de familie gekregen, ze komt uit Senegal: Sonja Borelli. Konrad Lubijn, de broer van Babiche, gaat proberen haar op te leiden... dansen, zingen, én springen, natuurlijk, als ze dat nog niet mocht kunnen.’ Egide lacht gemelijk.

‘Ik moet even naar buiten,’ zeg ik terwijl ik me reeds een weg door de omstaanders baan. Ik kan Egides gesis niet langer aanhoren. Buiten hangt een geur van wafels, een autobus stopt piepend en knarsend voor een met allerlei affiches behangen wachthuisje. En dan zie ik hen staan: Estella, een negerin en twee mannen, op het trottoir, naast de met kippegaas omspannen stam van een bloeiende Japanse kerselaar. Kwasi toevallig slenter ik in hun richting. Als Estella me ziet, komt ze me met uitgestoken hand tegemoet. ‘Hoe maak je het?’ vraagt ze.

‘Best. Ben je al over de ontgoocheling van verleden week heen?’

‘Ja. Die grote man ginder naast Konrad Lubijn heeft me juist voorgesteld een fonoplaatje te maken van ‘Bloedrode Honig’, tatert ze opgewekt.

‘Wie is die man?’

‘Tony Geiser. Hij is een gegradueerde in de handelswetenschappen, hij heeft ooit het “Halfuurtje van de Soldaat” gepresenteerd bij de radio.’

Ik wil haar entoesiasme niet beknotten door mijn skepticisme, daarom vraag ik: ‘Voor een single moet je toch twee liedjes hebben?’

‘Ja, vanzelfsprekend,’ zegt ze. ‘Ik zal wel iets vinden...’

‘Ik heb gister nog eens gepoogd een soort van gedicht te schrijven,’ aarzel ik, ‘iets met mooie klanken erin... Misschien...’ Uit mijn binnenzak diep ik een samengevouwen vel briefpapier op. ‘Lees maar eens, als je wil...’

Ze trekt het blad open en wendt zich even af. Over haar schouder lees ik mee: ‘GROENLAND

Komt de zon uit de winter gekropen
 en slaat ze haar gouden vleugels open,
 dan gaan wij naar Groenland, liefste,
 mijn doornroosje
 met je lippen als bramen,
 mijn sneeuwwitje
 met je zeven namen,
 met je huid als kruim van brood,
 ik blijf je trouw tot in de dood.

Dat zong hij in de herfst,
 toen de wijnappels gloeiden
 in de nevel en de regen,
 toen de vuurdoornstruik bloeide
 langs de gevel en de wegen;
 dat zong hij in de herfst,
 de dichter van mijn dromen
 met zijn dwepende woorden
 maar hij is niet weergekomen
 naar het Kempense noorden.

Komt de zon uit de winter gekropen
 en slaat ze haar gouden vleugels open,
 dan gaan wij naar Groenland, liefste,
 mijn assepoes
 met je gouden tranen,
 mijn herderin
 van de wilde zwanen,
 met je blos als morgenrood,
 ik blijf je trouw tot in de dood.

Dat zong hij in de herfst,
 toen de krysanten gloeiden
 in de nevel en de regen,
 toen zwermen spreuwen groeiden
 in de weiden langs de wegen;
 dat zong hij in de herfst,
 de meistreel van mijn dromen
 met zijn dwepende handen
 maar hij is niet weergekomen,
 hij bleef in verre landen.'

‘Dat is mooi, Hervé,’ zegt ze zacht. Er kleven zwarte korreltjes aan haar lange wimpers. ‘Mag ik het Tony Geiser laten lezen?’

‘Liever niet,’ mompel ik verschrikt. ‘Ik geloof niet dat het vaak voorkomt dat een volwassen man de gedichten van een andere volwassen man kan appreciëren...’

‘Maar dit is toch de tekst van een liedje... Ik zal proberen er muziek bij te maken.’ Ze licht even haar knie en bergt het gewrocht in haar tas, die aan een sierlijke schouderriem hangt. ‘Ik dank je alleszins van harte.’

‘Wanneer moet je optreden?’

‘Aanstonds na de pauze. Ik trok nummer negentien, maar ik heb geruild met Sonja Borelli, die kleurlinge ginder: ze heeft plankenkoorts.’

‘Heb je geen zin om iets te drinken in de tearoom naast de parochiezaal?’ Als ik merk dat ze aarzelt, voeg ik eraan toe: ‘Ik zou je trouwens nog iets willen tonen.’

‘Goed,’ zegt ze tenslotte resoluut.

De gelagzaal is ruim, het ruikt er heerlijk naar wafels. In een hoek spelen enkele tieners op een Amerikaans biljart. Ik volg Estella naar een tafel die langs een op een tuintje uitgevend raam staat. Ze heeft ranke benen met lange spieren. Ze bestelt een tee en een wafel met fruit en slagroom, ik houd het bij een koffie. Tien meter van ons zingt een merel op de hoogste twijg van een jonge treurwilg. Estella heeft het ook gezien. ‘Sommige juryleden zouden zelfs durven beweren dat zo'n vogel vals zingt,’ zegt ze ernstig.

‘En ze zouden nog eerlijk zijn ook, als dat gezang hun werkelijk vals in de oren klinkt,’ mijmer ik. ‘Er zijn geen twee identieke mensen, en elk oordeel is subjectief. De ware verantwoordelijke voor een uitslag is de man die de jury samenstelt.’

‘Ja,’ zegt ze traag. ‘Ja, maar toch blijft wat wij muziek noemen gebonden aan een aantal noten, een aantal oktaven, een ritme... en zang is dan het zuiver vertolken van deze muziek met het instrument van de stem... Dat betekent dat er toch maatstaven, criteria zijn om kritiek, dus depreciatie of appreciatie, te kunnen uiten... weergeven in een waarderingscijfer.’ ‘Inderdaad, maar worden er ook geen punten toegekend voor de keuze van het lied, de presentatie, de uitspraak?’

‘Ja...’

‘Je gelooft toch niet dat een all-round kunstcriticus er zich toe leent om in een plattelandsdorp in een jury van een zangwedstrijd te zetelen?’ Estella's gezicht betreft, ze bijt met de voortanden op haar onderlip. ‘Je zei dat je me nog wat wilde tonen...’

Terwijl een dienstster met hoogopstaande gecrêpte witte haren ons serveert, sla ik mijn portefeuille open en haal er een kranteknipseltje uit. ‘Dit heb ik deze week gepubliceerd in “De Kempense Spectator”... omdat jij verleden week het vermoeden opperde dat ik... op sensatie uit was.’ Ik leg het knipsel op haar papieren servet, en sla haar gade terwijl ze het leest. Ik ken het vanbuiten: ‘*Bloedrode Honig te Schilde*. Door een samenloop van omstandigheden heb ik een zangwedstrijd gevolgd in de dancing “Pallieter” te Schilde. Eens te meer heb ik een oude waarheid duidelijk voor ogen gezien: richt nooit een vorm van competitie (eksamens, prijskampen, wedstrijden...) in als je niet over een competente (bekwame, eerlijke, wijze) jury beschikt, want anders krijg je een totaal verwrongen beeld van de realiteit en de waardeverhoudingen, een ten top gedreven getuigenis van wansmaak, een aanmoediging van de onbekwaamheid, en een parodie van al wat met opleiding en opvoeding en sport te maken heeft... Nu weet iedereen wel op welke uiterst bedenkelijke wijze er ten onzent artistieke talenten gerekruteerd worden, maar beseft iedereen wel terdege met welke kapitale komedie en protserige pose zulks gewoonlijk gepaard gaat? Jonge mensen met een mooi stemgeluid “croonen” er ijzingwekkend op los (hoe onbenulliger het liedje, des te beter blijktbaar) in een veel te lawaaierige mikro, en worden dan zwaar in de verf gezet door regionale verslaggevertjes, gesjeesde konservatoriumaspiranten, muziklesgevers aan obskure zangschooltjes, marktkramers of gewone tapkashabitués die in de “met zorg samengestelde” jury's zetelen. Niemand stoort zich aan de verregaande nabootsingen, aan de meestal onbestaande (maar toch elementaire, dacht ik) muzikaal-technische bagage; niemand ergert zich aan de gewiekste geldklopperij van de inrichters... En toch vraag ik me af of het hedendaagse anglofiële, veramerikaniseerde, artistiek althans volslagen verbasterde en afgestompte publiek eigenlijk wel beter verdient. Te Schilde maakte ik het mee dat het (overwegend jonge) publiek niet eens de hoogstnodige beleefdheid opbracht om te *luisteren* naar een kandi-

date... En als je dan nog weet dat deze kandidate Estella Hanoch was en dat zij het originele en verdraaid knappe lied “Bloedrode Honig” zong met eigen begeleiding én met een sopraanstem om bij te huiveren, dan kun je zó de perspectieven van ons zangonderwereldje voor ogen zien...’

Estella kijkt traag op. ‘Je generaliseert afschuwelijk,’ fluistert ze. ‘En het is sensatie... maar je bent de kosters vergeten.’

‘De kosters?’

‘Bij mijn weten zetelt in elke jury ten minste één koster.’ Glimlachend neemt ze mes en vork ter hand en snijdt ze een stukje van de overgrote en met slagroom pompeus versierde wafel op haar bord. ‘Je schrijft als een inquisiteur... Ik ben bang voor radicalisme, voor kategorische veroordelingen.’ Ze eet met kleine gebaren en bijna onmerkbaar kauwbewegingen. ‘In Ramsel was er een heer met een cadillac, die je bracht en op je bleef wachten...’ zeg ik voorzichtig. ‘Was dat jouw vader?’

‘Ja.’

‘Paul Hanoch, de ex-parlementariër?’

‘Papa was senator. Hij is nu nog provincieraadslid.’ Ze vist het teezakje op uit haar kopje en knijpt het profijtig uit.

Ik nip aan mijn koffie. ‘Hij heeft het vlug opgegeven je te chaperonneren.’

‘Papa lijdt aan de ziekte van Parkinson, en hij weet het... Het is erg genoeg geweest. Toen ik voor het eerst ging zingen, werden hij en mama haast gek. Zij zijn erg gesteld op stand en fatsoen, wat voor mensen van hun leeftijd eigenlijk wel normaal is. Gelukkig wist Alain, mijn broer, hen te bepraten. Ik ben het zwarte schaap thuis.’

‘Je vertelde me in Ramsel dat je verleden jaar nog les gaf. Waarom heb je daarmee opgehouden? Je was toch veel onafhankelijker toen...’

‘Ja, na de vakantie begin ik terug met lesgeven, er komt dan een plaats vrij in het preventorium te Pulderbos.’

‘Waar gaf je vroeger les?’

Ze kijkt naar buiten, maar het is donker geworden. Haar pro-

fiel is ongelooflijk mooi. ‘Het is bijna negen uur,’ zegt ze ongemakkelijk. Als ze gewaarwordt dat ik haar blijf aankijken, antwoordt ze op mijn vraag: ‘In het pensionaat van de Zusters van Onze-Lieve-Vrouw van Barmhartigheid te Westmalle.’

Ik knik, en tik met mijn lepeltje tegen mijn kopje. De dienstster komt dadelijk op ons af.

‘Ik was zelf non,’ vervolgt Estella.

Terwijl ik mijn portefeuille neem, kijk ik in haar ogen, maar ze wendt het hoofd af. Wat later in de parochiezaal lopen onze wegen vanzelfsprekend weer uit elkaar. Toch valt het me op hoe vooral de deelneemstertjes onder veertien jaar om haar heen zwermen, het lijkt wel of ze hun engelbewaarder is. Als het haar beurt is om te zingen houdt de ganse zaal de adem in. Er zit een gekke krop in mijn keel, ik weet met mijn ontroering moeilijk blijf: haar optreden heeft alleszins iets te maken met kunst, met dat onbepaalde en onbepaalbare ikweetnietwat dat mensen, onbewust bijna, in vervoering brengt en naar het onbereikbare doet hunkeren. En toch is de eerste plaats niet voor haar, de overwinningsbeker gaat naar een lokaal duo wiens prestatie ongemerkt aan mij is voorbijgegaan. ‘Hun oom zit in de jury!’ trammelant Tony Geiser wat verder aan de tapkast. Hij ontfermt zich over Estella alsof hij reeds haar impressario was.

VIII

Wanneer ik 's anderendaags in Brecht kom, is het net alsof dit uitermate landelijke dorp onder zwaar mortiervuur ligt: het blijkt dat de te Polygoon gekazerneerde soldaten tussen Brecht en Wuustwezel een oefenterrein hebben en dat zij hun wekelijks rantsoen kanonskogels aan het verschieten zijn. ‘Elke explosie kost ons ten minste vijfduizend frank,’ zegt de kleine dikkerd van WASSERIJ DE LELIE (dat staat althans op de camionette geschilderd), die ik aanklamp. Over de Zusters van Onze-Lieve-Vrouw van Barmhartigheid heeft hij nog nooit horen reppen, maar er staat wel een klooster tussen de meersen en de bossen langs de weg naar Sint-Antonius-Brecht: daar wonen de Zusters van Bethanië... Dat klooster biedt een prachtige aanblik in de platina middagzon: een bakstenen ommuring, fruitbomen, rode pannen op voorname gebouwen. De toegangspoort staat open. Boven op een logge brouwerswagen staat een gast met een zilvergrijs vaatje in de armen, zijn metgezel reikt ernaar met twee zwaargespierde armen. Tegen een oude knoestige palmbos staat een nonnetje met de handen in de mouwen van haar kleed devoot te glimlachen tegen de zon en tegen mij wanneer ik het raampje in het portier naar beneden draai. ‘Leven hier de Zusters van Onze-Lieve-Vrouw van Barmhartigheid?’ vraag ik vriendelijk. ‘Dit is de kongregatie van de Zusters van Bethanië, meneer,’ zegt het nonnetje terwijl ze liefvallig het hoofd nijgt. Ze heeft dat vreemde uiterlijk van iemand die veel ouder is dan zij lijkt, een verschijnsel dat ik onder kloosterlingen reeds vaker aantrof.

‘Wonen er hier in de buurt nergens Zusters van Onze-Lieve-Vrouw van Barmhartigheid?’

Het nonnetje luikt de ogen en denkt diep na. ‘In Sint-Antonius-Brecht is een psychiatrische inrichting...’ lispelt ze zacht.

‘Misschien... Ik weet het niet.’

‘Is daar een klooster aan verbonden?’

‘Daar zijn kloosterzusters, maar ik weet niet tot welke orde ze behoren...’

‘En je bent er zeker van dat hier nooit Zusters van Onze-Lieve-Vrouw van Barmhartigheid geleefd hebben?’

‘Ja... Wij zijn trappistinnen... Dit klooster werd gesticht door...’ Ze kan haar zin niet afmaken want op dat ogenblik begint achter mij een bestelwagen te klaksonnen.

Ik rijd tien meter verder, tot vlak tegen een vuurdoornstruik. Er is ruimte genoeg nu om te passeren, maar het nonnetje heeft de bestuurder aangesproken en ze wijst naar mij. Ik stap uit mijn wagen en ga op hen toe. TRAPP staat er in grote witte letters op de lichtblauwe bestelwagen, en: SHAMPOO - BADSCHUIM. De chauffeur is een verschrompeld mannetje van bij de zeventig jaar, hij draagt een kraakwitte apotekersjas. ‘Meneer Walbers is onze hoofdvertegenwoordiger’, zegt het nonnetje trots, ‘hij kent de streek op zijn duimpje...’

‘Ha, ja...’ aarzel ik.

Het mannetje begrijpt mijn verwarring meteen, want hij verklaart: ‘Ik ben een gepensioneerde onderwijzer, meneer, maar ik kan niet stilzitten, en daarom bestel ik de cosmetische middelen die door de trappistinnen worden vervaardigd.’ ‘Heb jij ooit gehoord van een klooster van Zusters van Onze-Lieve-Vrouw van Barmhartigheid hier in Brecht?’

‘Ja... ja! Dat klooster stond op een boogscheut van de kerk. In mijn jeugd was dat nog een ruïne, alleen de kapel stond nog overeind. Na de oorlog echter, en in Brecht werd verwoed gevochten, stond er geen steen meer op de andere. En nu... nu begint de nieuwe wijk, die daar destijds uit de grond rees, ook al oud te worden. Is meneer misschien een historicus?’

‘Niet precies, neen, maar een zuster van mijn betovergrootvader is daar in het klooster geweest, en ik interesseer me nogal voor mijn voorgeslacht.’

Het mannetje wrijft met zijn rechterwijsvinger de traanklontertjes uit zijn ogen. ‘Dan kan ik je helpen’, zegt hij. ‘Je

rijdt van hier naar Brecht, links de weg op. Twee kilometer verder kom je aan de Kempische Vaart. Je rijdt de brug over, en dan sta je vlak voor DE NOTELAAR, afspanning en herberg en brugwachtershuis. Daar moet je zijn... Daar zit onze oude hoofdonderwijzer, meneer Van den Biggelaere: hij is al dertig jaar bezig aan een boek over het verdwenen klooster.'

'Hoe weet je dat hij daar nu is?'

Het mannetje knipoogt samenzwerend. 'Hij is er.'

Vijf minuten later stop ik voor de wit gekalkte herberg met het rode pannendak. In het paarse grint staat een jonge noteboom met neerhangende bladeren te treuren. Het unieke vergezicht over de landerijen wordt afgebakend door eikenen beukendreven als uitlopers van bergketens. Een zacht briesje doet het oeverriet frazelen. Het water van de vaart is lichtgroen met wiebelende kladden oud zilver erin. Als ik de deur openduw, komt mij de zurige geur van bier van hoge gisting tegemoet. 'Laat maar open!' roept één van de vier kaartspelers aan een tafeltje langs het ronde kijkvenster me over zijn schouder toe. Boven de tapkast hangt een prent met een oog in een driehoek erop. Een dikke lichtbruine straathond komt aan mijn benen snuffelen, zijn nagels tikkelen op de rode uitgesleten vloer. Een opgevulde woerd kijkt mij star aan. 'Een pintje, meneer?' vraagt een zwaar vrouwmens vanachter een grote pot met veelkleurige kauwgombollen op het buffet.

'Een trappist, graag. Is meneer Van den Biggelaere hier?' 'Meester, hier is iemand voor jou!' roept het wijf naar de kaartspelers. 'Kom even, ik zal jouw plaats wel innemen.' Een fijn uitgedost heertje met een grijswit bokkebaardje rijst op vanachter de tafel. 'Is meneer op zoek naar mij?' vraagt hij vriendelijk terwijl hij met de vinger tussen zijn vergeeld boordje en zijn adamsappel peutert. Ik knik verontschuldigend.

'En waarom?' Hij trippelt nieuwsgierig naderbij.

'Ik heb me laten wijsmaken dat jij aan een studie over het

verdwenen klooster laboreert...?’

De kleine grijze oogjes twinkelen geïnteresseerd. ‘Een roman, meneer, het is een roman. Voor een studie beschik ik over te weinig bronnen. Ben jij een uitgever?’

‘Nee’, zeg ik verschrikt. Ik drink een slok van mijn trappist. ‘Ik werk voor een weekblad, en ik beoefen de archeologie als hobby. Graag had ik wat informatie ingewonnen over dat fameuze klooster...’

‘Fameus! Zeg dat gerust!’ Het puntbaardje wipt op en neer. ‘In het klooster zijn de vreemdste dingen gebeurd die iemand zich indenken kan. Het was, geloof ik allengs sterker, behekst...’

Ongelovig kijk ik het ietwat potsierlijke heertje in de ogen. Hij meent wat hij zegt... ‘Behekst?’ echo ik.

‘In 1874 stierven tweeëntwintig nonnen aan cholera, zodat er slechts elf overbleven. In 1875 werden tien nonnen vermoord, elke maand één, en toch duurde het tot in februari van 1876 voordat de moordenares, de zuster-overste notabene, werd opgeleid. In 1877 werd ze te Antwerpen ter dood gebracht. Wat ik over haar proces terugvond in de archieven, laat er geen twijfel over bestaan: ze was een heks.’ Betekenisvol tokt hij met de knokkels op de toonbank. Verbijsterd wrijf ik met de handen over mijn slapen. ‘Heette die heks misschien toevallig Bruna Tavernier?’

Nu staat het heertje verstomd. ‘Godverdomme!’ zegt hij. Hij drinkt gulzig van mijn trappist en schudt ongelovig het hoofd. ‘Hoe heb je haar naam achterhaald? Weet je misschien ook dat die nonnen aan apikultuur deden en dat hun rode honig in de hele streek bekend was? Ze hadden een lusttuin vol goddelijke sierbomen...’

‘Hemelbomen’, onderbreek ik hem.

‘Ja, maar de mensen vertelden dat ze hun honig met bloed vermengden! Neen, die heks heette Adelheid Vanhalewijn... En Bruna Tavernier behoorde tot de slachtoffers van de cholera, samen met haar kind. Adelheid Vanhalewijn was trouwens de peettante, de petemoei van Bruna Tavernier...’

‘Haar kind?’ stamel ik stomverbaasd.

‘Ja, h  r kind. Officieel was het zozegzegd een vondeling. De twee weldoeners van het klooster, graaf Odilon de Renappe en barones Yolande de Nieuwmoer de Noordmalle, aanvaardden het als petekind. In haar laatste jaarboek, jaarcadier eigenlijk, noemde Adelheid Vanhalewijn de kleine Wilhelmus een kind van de duivel. Om haar te treffen zou Satan dit kind verwekt hebben bij het reinste aller schepselen, haar petekind, haar hexa, haar opvolgster...’

‘Hexa?’ vraag ik opgewonden.

Het heertje knikt een beetje lijdzaam verduuldig tegenover zoveel onbegrip. ‘Heb je ooit gehoord van de “hage-dessa”? Bij de Germaanse volkeren was dat de wijze of vroede vrouw, een volksmoeder bijna: ze organiseerde de volksfeesten, onderwees de jeugd, verpleegde de zieken, hielp bij bevallingen, trad op als priesteres... Deze wijze vrouwen woonden samen in kloosterburchten te midden van de sterrebossen. Vanaf de uitkijktorens seinden zij allerlei berichten naar elkaar, en zo deden hun boodschappen via de heilige lijnen de ronde. Vanaf hun zevende jaar werden de knapste dochters van de voornaamste families aan deze wijze vrouwen in de kloosters toevertrouwd. Ze werden er met de meeste zorg opgeleid, en leerden er bijvoorbeeld hoe ze het heilige haardvuur moesten onderhouden. Vanaf hun veertiende jaar werden deze meisjes werkelijk ingeschakeld in het werk der wijze vrouwen. Op hun eenentwintigste jaar tenslotte mochten ze kiezen tussen een taak als echtgenote en moeder of de dienstbaarheid aan de gemeenschap als magisch onderlegde wijze vrouw. Deze leerlinge van de wijze vrouw of toverfee noemde men de hexa. Vergeet niet dat in de oeroude Germaanse tijd het jongstenrecht van toepassing was. Assepoester was zo'n hexa: zij verzorgde het haardvuur, offerde op de heilige plek bij de hazelaar... Roodkapje was er een: zij gaat naar de wijze vrouw binnen de notehaag. En waarom zouden zovele kappelletjes ter ere van Maria tussen de lindebomen staan? Wel, in de zieke geest van Adelheid Vanhalewijn moest ook Bruna Tavernier,

haar ouderloos petekind, een hexa zijn... Begrijp je?’

Ik begrijp er geen barst van, maar ik knik. ‘Geloof jij dat die kleine... Wilhelmus door Satan verwekt werd?’ vraag ik onnozel.

Meneer Van den Biggelaere kijkt mij medelijdend aan. ‘Ik geloof niet in de Heilige Geest en ook niet in Satan, ten minste niet als levenwekkers,’ zegt hij, ‘maar ik kan wel verstaan dat vooral de laatstgenoemde af en toe een hoereerder bezielt. Naar het schijnt was Bruna Tavernier ongelooflijk mooi. Op een bepaald ogenblik noemde Adelheid Vanhalewijn haar zelfs de bijenprinses... Ik kan mij best voorstellen dat een of andere gewiekste biechtvader deze argeloze schoonheid ergens... onder die hemelbomen achter de bijenkorven een lijfelijke penitentie heeft opgelegd.’ Hij kirt naïef bij dit klaarblijkelijk paradijselijk tapkastvisioentje.

Voor de open deur stopt een zwarte mercedes. De dieselmotor blijft hortend draaien. Een dikke vent in een geruit hemd en met een sigaar in een mondhoek stapt uit. ‘Big, we hebben je nodig!’ zegt hij met een zware bevelende stem. ‘Is Azazel in vorm?’

‘Ja! O ja!’ roept het heertje verrukt. ‘Waar is het te doen?’

‘In Overbroek. Je krijgt vijf procent vandaag.’

‘Prachtig!’ Het heertje maakt aanstalten om de dikkerd te volgen als hij eensklaps beseft dat ik er nog ben. ‘Ik ben de voorzitter van “De rode Haan”,’ verklaart hij.

‘En in Overbroek hebben ze me nodig.’

‘Hanegevechten?’ vraag ik benieuwd.

‘O neen! Enfin, nu toch niet... Hanegevechten zijn verboden in België. Daarvoor moeten we de grens over. Hanekraaien heet dit spel. De aanwezigen raden ernaar hoe dikwijls Azazel zal kraaien in een half uur. Wie er het dichtst bij is, wint. Ga je niet mee? Er wordt zwaar gewed...’

‘Kom nou,’ praamt de dikkerd hem korzelig.

Verstomd kijk ik hem na. ‘Den Big is zo zot als het haantje van de kerktoren,’ zegt de herbergierster terwijl ze met vier lege glazen in de hand naar het buffet komt. ‘Wat stond hij

je daar allemaal wijs te maken over dat klooster?’

‘Wijsmaken? Ik had de indruk dat hij zeer beslagen was in de lokale archeologie en de heemkunde.’

‘Den Big vertoefde reeds tweemaal in een psychiatrische inrichting te Sleidinge, verleden jaar nog voerde de dorpsdokter hem naar Tienen...’ Ze tapt de glazen overvol en zet ze dan op een vaatdoek. ‘Het vat is pas aangestoken,’ zegt ze verontschuldigend.

‘Hij is een boek aan het schrijven over het verdwenen klooster,’ werp ik op. ‘Het is zijn levenswerk.’

De waardin schuddekoft. ‘Er is hier nooit een klooster verdwenen, meneer. Allemaal verzinsels van Den Big! Er heeft in de buurt van de kerk een Latijnse school gestaan, dat is waar, maar een klooster... Den Big wilde vroeger romanschrijver worden. Geen enkele uitgever echter wilde zijn werk. Hij schreef het altijd weer opnieuw, en breidde het uit... tevergeefs echter. Het is best mogelijk dat hij al aan de twintigste versie bezig is. Is het dan te verwonderen dat hij zijn eigen leugens gelooft? Hij is er zot van geworden...’ Ze neemt in elke hand twee glazen furieus parelend bier.

‘Maar meneer Walbers, de handelsreiziger van de Zusters van Bethanië, sprak toch ook over een klooster... Hij was het die me naar hier zond.’

De vrouw zet de pinten terug neer. Eerst geluidloos, maar vervolgens buikschokkend luidkeels begint ze te lachen. ‘De Walvis!’ hikt ze. ‘De Walvis is de grootste fratsenmaker van Brecht... Die is zelfs in staat om de mussen wijs te maken dat ze kunnen zingen als kanarievogels!’

Ik betaal mijn trappist en maak dat ik buitenkom: ik ben er de man niet naar om lang voor schut te staan. Een merel vliegt weg uit het treurende noteboompje. De uitlaatgassen van een vliegtuig buigen naar de zon toe, die me eensklaps een apokalyptische mascaroon lijkt. Duizelig zoek ik steun tegen mijn wagen.

IX

Als ik 's woensdags thuiskom van het werk, rinkelt de telefoon. Het is Estella. Ze zegt dat ze aanstaande zondag gaat zingen in Lier, ze heeft muziek gekomponeed bij mijn 'Groenland'-tekst en vraagt of ik niet kan komen luisteren dan. Overweldigd door de meest uiteenlopende gevoelens zeg ik ja, maar ik kan er niets meer aan toevoegen want ze haakt dadelijk in. De volgende dagen loop, sta, zit en lig ik voortdurend aan haar te denken: wie of wat belet mij haar te zeggen dat ik van haar houd? Aan Marks eksamens schenk ik ternauwernood aandacht. Op de kantoren en in de winkels steken de praatjes over het weder en de slechte tijd in de zakenwereld mij tegen, wat duidelijk te merken is aan de luttele en geringe opdrachten die ik lospeuter. Als ik mijn salaris in ontvangst neem, zegt de directeur beleefdheidshalve dat het ook voor hem de hoogste tijd is dat de vakantieweek in aantocht is.

Het wordt een verschrikkelijk warme zondag: over Lier hangt de stank van de Neteriool en de rotte binnenwaters, voor hun huizen zitten de mensen te wennen aan de pestlucht en het geronk en de onherroepelijkheid van het verleden en de onbereikbare frisheid van de sterren. De zangwedstrijd gaat door in een schooltje langs de Berlaarrij. *Vlaamse Kermis* staat er op een groot spandoek boven de ingang. De speelplaats is een levend schilderij van Brueghel: rudimentair opgetimmerde kramen, naïeve versieringen, schransende en zuipende mensen rond allerhande tafels, rondhuppelende kinderen... Een geur van olieballen, frieten, wafels en pensen maakt deze schel verlichte valkuil onder de donkerblauwe avondhemel tot iets onaards. Vanuit een luidspreker schalt afschuwelijk luid het ongeschoolde tenorstemmetje van één der kandidaten onder veertien jaar. Een aantal mensen is reikhalzend samengedrumd voor de geopende deur van het feestzaaltje waarin het evenement plaatsgrijpt. Ik weet niet te best wat aan te vangen in

deze heksenketel, en daarom steven ik af op een tent waar je naar een piramide van busjes kunt gooien met vijf lapjesballen tegen vijf frank. Toevallig gooi ik mijn blikken toren reeds met drie ballen van de plank, wat een soort van rekord blijkt te zijn want ik krijg een fles schuimwijn in de handen geduwd. Bedremmeld kijk ik in het rond. In een hoek van de speelplaats, aan een apart tafeltje, zit Estella te babbelen met Tony Geiser. Haar gitaar ligt tussen hen. Kregelig sla ik het bijna intieme onderonsje gade. Het duurt een tijdje voordat ik een beslissing neem. De fles schuimwijn leg ik in de handjes van een klein meisje dat dromerig naar de lampionnetjes staat te staren, en vervolgens loop ik kwasi achteloos op het knus samenzittende paartje toe. ‘Wie we hier hebben!’ zeg ik schijnbaar verrast.

Tony Geiser staat dadelijk op en reikt me galant de hand, hij blijkt me te kennen want hij noemt me hij mijn naam.

Estella streelt koket de haren weg voor haar gelaat. Haar hand is warm en bezweet. ‘O Hervé, eindelijk komt er schot in de zaak,’ zegt ze blij. ‘Tony heeft het klaargespeeld dat toekomstige week reeds het plaatje wordt opgenomen. En een neef van hem is presentator bij de B.R.T., die zal ervoor zorgen dat ik binnen afzienbare tijd op een zondagnamiddag mijn... jouw liedjes op het scherm kan brengen...’

‘Dat is goed nieuws,’ zeg ik een beetje moeilijk. ‘Kon je met die “Groenland”-tekst wat aanvangen?’

‘Ik denk het wel, ik...’

‘Maar, man, die tekst is subliem... fantastisch!’ valt Tony Geiser haar in de rede. ‘Neem een stoel en schuif bij. Wat drink je?’

‘Een glas bier.’

‘Je hebt er toch niets tegen dat we die liedjes reeds lieten registreren bij Sabam?’ zegt hij naast zijn neus weg terwijl hij een gelegheidsdienster wenkt. ‘Het mochten eens wereldsuksessen worden... Je kunt nooit weten.’ Hij knipoogt zelfverzekerd naar Estella. ‘Vijf procent auteursrechten, schikt je dat?’

‘Ik hoef helemaal niets te hebben,’ stamel ik verbouwereerd. “Bloedrode Honig” is een vergeten jeugdsonde, en “Groenland” schreef ik om Estella een genoeg te doen. Ik zou me schamen mocht ik daar geld voor opstrijken...’

‘Nog zo'n idealist,’ smaalt hij. ‘Enfin, voor mijn part... Gezondheid! Bah, dit bier is lauw...’ Met tegenzin werkt hij een teug naar binnen. ‘Ik zou de recette hier vandaag wel eens willen zien. In feite is het toch een schande, nietwaar? De inrichters ronselen wat afgedankte spullen en koopjes bij de neringdoeners uit de buurt, en die rommel schenken ze dan aan de mensen die de show komen maken...’

‘De opbrengst gaat steeds naar een of ander liefdadig werk,’ wijst Estella hem terecht. ‘Niemand heeft hier persoonlijk profijt bij, en tenslotte staat het elke deelnemer vrij al of niet van de partij te zijn.’

‘Al die geveinsde liefdadigheid begint me stilaan de oren uit te lopen,’ zegt Tony Geiser. Hij kijkt nonchalant van ons weg.

In de zaal is Frank Berkman één van zijn eindeloze intermezzograppen aan het uitspinnen. Estella staat op en neemt haar gitaar. ‘Ik ga me omkleden,’ zegt ze gefroisseerd. ‘Ik moet trouwens absoluut ook nog wat repeteren.’

Tony Geiser kijkt onverholen naar haar benen als ze weggaat. ‘Is me dat een griet,’ fluistert hij verrukt. ‘De man die met haar in één bed geraakt, is aan het opperste aardse genot toe. Wat denk jij?’

‘Estella is inderdaad een mooie vrouw,’ geef ik onwennig toe.

‘Ik ben er bijna zeker van dat ze nog maagd is. Jongens, wat een figuurtje!’ Hij strekt wellustig de armen voor zich uit.

‘Maar ze is preuts, dat is een feit... Er moet heel wat diplomatie én gewiekste taktiek aangewend worden om tussen haar benen te geraken!’

‘Is het jou daarom te doen?’ vraag ik nogal onbeschaamd.

Hij grinnikt. ‘Ik versmaad nooit iets appetijtelijk vrouwelijks. Jij wel?’

‘Ze heeft talent als zangeres,’ antwoord ik ontwijkend.

‘Dat is waar.’ Hij steekt een sigaret op en blaast de rook genoeglijk naar boven.

‘Enfin, vandaag wint ze.’

‘Ik hoop het. Het is een nieuw lied. Als het in de smaak van de jury valt...’

‘Het is zeker, dat ze wint,’ zegt hij staccato. ‘Dat is zo afgesproken, dus...’

Verbluft kijk ik op. ‘Heb jij de juryleden omgekocht?’

‘Neen, maar ik heb dat geregeld met Frank Berkman en Alewijn Lafroi.’

‘Vervalsen zij de resultaten dan?’

‘Zij dirigeren de resultaten.’

‘Dat begrijp ik niet...’

‘Ben jij naïef, zeg! Is het je dan nog niet opgevallen dat deze zangwedstrijden geregeld een andere laureaat of laureate hebben? Een conférencier als Frank Berkman en een begeleider als Alewijn Lafroi moeten van deze rondreizende competities leven; zij moeten ervoor zorgen dat ze zoveel mogelijk kandidaten mét een talrijke aanhang liefst telkens weer aantrekken, en dat precies kunnen ze niet als ze alleen maar de beste kandidaten aan hun trekken laten komen... dus zorgen ze voor afwisseling, aanmoediging, spanning als je wil.’

‘Maar zoiets is toch corrupt!’

‘Wat, mijn waarde, is niet corrupt tegenwoordig?’

‘En als iemand al deze konkelarijen nu eens aan het licht bracht... in de pers bijvoorbeeld?’

‘Iedereen zou zeggen dat het leugens waren van een of andere naijverige gefrustreerde pummel. De mensen zijn immuun geworden tegen sensatie en corruptieschandalen. Neem nu Estella: is ze er in al haar engelachtigheid niet heilig van overtuigd dat deze wedstrijden korrekt verlopen? Ze durft in het ergste geval alleen maar denken dat het sommige juryleden aan competentie mangelt... Het is ontroerend!’

Op dat ogenblik klopt iemand mij joviaal op de schouder: in een aureool van zeemzoete vriendelijkheid hangt het kale hoofd van Egide Eliaans boven mij. ‘Dag, Willem!’ zegt hij.

‘Hoe maak je het?’ Zonder boe of ba gaat hij tegenover mij zitten.

Tony Geysler staat op. ‘Ik ga eens kijken of mijn poulain zich niet te zenuwachtig maakt,’ zegt hij verontschuldigend.

‘De smeerlap!’ sist Egide hem na. Hij grimlacht verachtelijk.

‘Heeft hij je wat misdaan?’ vraag ik geïntrigeerd.

‘En of!’ Egides kaakbeenderen bewegen heen en weer, de verontwaardiging gloeit in zijn ogen. ‘Tony Geiser is de grootste schoft die ooit de zangwedstrijden afschuurde. Destijds speelde hij het klaar nagenoeg elke week in de jury te zetelen. Ik zou het geld eens bij elkaar willen zien dat hij toen toucheerde!’ Hij schuddekoft en snuift. ‘Maar dat is het ergste niet... Hij heeft Cindy mee naar Antwerpen getroegeld. Ze was toen zestien jaar, en ze zou van hem muzieklessen krijgen... gratis, drie maanden lang, elke week driemaal... Je ziet van hier wat voor lessen ze kreeg! Hij heeft haar ziek geneukt. Ik ben ervoor bij een vrederechter te Herentals geweest. Weet je wat die me aanraade? Geef je dochter de pil, zei hij, dan kan haar toch niets gebeuren... Kun je je zoiets voorstellen?’

‘Is Pamela niet hier?’

Zijn spinnijdig gezicht begint als bij toverslag te glunderen. ‘Die komt toekomstige vrijdag uit in de finale te Schilde! Ze heeft nu kennis met één van de inrichters daar, een vent met konnekties in de B.R.T.-kringen. Onthoud mijn woorden: Pamela wordt een grote vedette, in een stel en een sprong... Ach ja, ze vroeg of je al muziek gekomponere hebt bij haar tekst, je weet wel...’

‘Ik ben ermee bezig,’ zeg ik vaag. Het zweet breekt me uit. Het is zwoel. ‘Ik denk dat we nog een onweer krijgen.’ Ik wrijf met zijn zakdoek over mijn voorhoofd en sta op. ‘Ik heb een afspraak met een vriend op de markt. Tot straks!’ Ik trek mijn jasje uit en gooi het over mijn schouder. Zo slenter ik naar mijn wagen. De lucht is een mengeling van zwarte meren en gele rivieren. De gedachte aan Estella en de kuiperijen rond haar is onuitstaanbaar. Ik ben machteloos, ik kan niet ingrijpen, ik kan alleen maar toeschouwer zijn bij een spel dat ik

verafschuw, ik moet mij terugtrekken en mijn wonden likken voordat ik verminkt of dodelijk gekwetst word. Illusies hoef ik niet meer te koesteren, dat weet ik. Op een televisie-antenne zit een merel onverdraaglijk mooi te fluiten.

X

's Anderendaags in de vooravond wandel ik naar het gehucht De Del. Daar woont Marinus Kiewits, een kunstschilder, bij wie de ouders van zwakke kinderen sedert jaren hun honig kopen. Marinus is de voorzitter van de lokale bijenboerenbond. Sinds mensenheugenis is hij de grootste imker van de Kempen: hij experimenteert met verschillende rassen en procédés, chartert vrachtwagens om de korven en kasten van de hele streek telkens weer naar die plaatsen over te brengen waar de fruitboombloesems of de witte klaver of de heide het meest beloven, weet kolonies te kweken of te splitsen of samen te brengen, wisselt bevindingen uit met Duitse en Oostenrijkse en ook Amerikaanse bijenhouders, en bezorgt zelfs koninginnenbrood aan grote sportvedetten uit Italië. Als kind was ik erop verkikkerd Marinus te helpen bij het honig slingeren: achteraf mocht ik dan de slingermachine aflikken en op de was kauwen, en het laatste potje (dat gewoonlijk slechts voor drie vierde gevuld geraakte) mocht ik dan mee naar huis nemen. Hij betreft een pittoresk hoevetje met doorgezakt pannendak. De fris in de bladeren staande haagbeuken, de met goudgele bloesembellen bespikkelde lindes, de genoffels, de petunia's, de sjofele vent voor het geopende raam van het atelier: ik zou hier meer moeten komen, alles heeft hier met geluk en rust en droom te maken. Tegen de gemene beerpomp leunend sla ik hem een tijdje gade. Hij schildert de vlierstruik, iets in de vlierstruik, een lijsternest met gele bekjes over de rand. 'Dag, natuurnabootser!' zeg ik hartelijk. 'Vertel me niet dat dit het eerste vogelnest is dat je schildert...'

'Hallo, ex-dichter!' roept hij met zijn zware kapotte stem.

'Je denkt toch zeker niet dat ik publiciteit nodig heb in "De Kempense Spectator"?'

'Wanneer mag ik eens een vernissage van jouw werk verzorgen?'

'Nooit. Ik heb een hekel aan elke zweem van commercialise-

ring in de kunst, en ook aan... vriendendiensten.’ Hij lacht smakelijk.

‘Hoe gaat het met de bijen?’

‘Slecht, barslecht!’ Hij gooit zijn borstel op het palet en steekt een sigaartje op. ‘De laatste vijf jaar hebben de imkers in de provincie Antwerpen hun hobby onder hun ogen zien wegwijnen. Wij hier leven zowat op het randje van de gevaarzone... In een straal van vijftien kilometer rond Antwerpen leven er geen bijen meer: de kolonies zijn er allemaal praktisch uitgestorven, en de imkers die mordicus willen verderboeren moeten zuivere honig gaan kopen om hun bijen te laten overwinteren... Smog, zwaveldioxyde, al die reukloze en onzichtbare vuiligheid die door de bloesems en de bloemen opgenomen wordt... Nu zijn het de bijen, binnenkort de mensen, geloof me. Ik heb enkele jaren geëksperimenteerd om een bijenras tot stand te brengen dat min of meer immuun zou zijn tegen de luchtbezoedeling, maar ik heb mijn pogingen gestaakt: ik kweekte venijnige insekten die er helemaal geen zin in hadden om in een korf of een kast te leven.’ Hij spuwt verachtelijk naast zich op de vloer.

‘Welke kleuren kan honig wel hebben?’

‘Dat hangt van het... voedingsterrein af... De kastanjebloesems geven gouden nektar, de fruitboombloesems lichtgele, de witte klaverbloemen... witte, de bladluizen kandijkleurige, de ailanthus geeft er zelfs paarsrode...’

‘De ailanthus?’

‘Dat is de hemelboom.’

‘Hoe ziet die boom er eigenlijk uit?’

Marinus wrijft met de hand nadenkend over zijn getaand gezicht. ‘Het is een boom die in China van oudsher werd aangeplant in tempelbossen. De zijderups is naar het schijnt verslingerd op de grote vleugelvormig samengestelde bladeren. In de lente draagt hij grote trossen groenachtige bloempjes die ontwikkelen tot roodbruine vruchtjes. Omdat de bloemen van de mannelijke boom stinken, worden bijna uitsluitend vrouwelijke bomen geplant. In Engeland en Amerika komt

deze boom zeer veel voor, vooral als schaduw- en beschuttingbieder in de grote steden. Hij is trouwens beroemd om zijn weerstand tegen stof, rook en gassen...'

'Dat is vreemd,' mijmer ik.

'De ailanthus is eigenlijk dé oplossing... Over twintig jaar zullen alle andere planten en bomen in en rond de geïndustrialiseerde gebieden af- en uitgestorven zijn. De mensen die het voor het zeggen hebben zouden dat moeten beseffen, en dus beginnen met het aanplanten van hemelbomen op grote schaal... Er zijn tenandere acht of negen variëteiten.'

'Dan zal er nog alleen rode honig zijn...'

Marinus schokschoudert. 'Er zal helemaal géén honig meer zijn.'

'Vital Poortmans liet mij, maar dat is nu bijna twintig jaar geleden, eens proeven van een potje rode honig. De smaak was afschuwelijk... De honig smaakte werkelijk naar de geur van de vezelplatenfabriek DINGRO. Het was de laatste nektar van Vitals uitstervende bijenkolonies... Hij is nu een verwoed sportvisser.'

'Een dergelijk verhaal heb ik al zo dikwijls gehoord.' zegt Marinus weemoedig. 'Bijen geven al wat ze hebben, zolang ze kunnen. Die rode honig is het uiterste, geloof ik, als het ware gepuurd uit de dood zelf... Ik geloof trouwens dat onze beschaving, onze cultuur, ook aan de rode honig toe is. Kijk maar naar de kunsten, naar het geestesleven, naar de politieke ideologieën... Ach, kom! Ook ik lijd tegenwoordig aan kronisch pessimisme, Hervé.'

Het is bijna middernacht wanneer ik van Marinus Kiewits afscheid neem. Dan hebben wij twee flessen goddelijke calvados geledigd, dan heeft hij een cyclus verzen voorgelezen over een wilde zwaan die hij in het voorjaar gedurende veertien dagen moederzielalleen in een ondergelopen weide langs de Nete wist rondzwemmen, en dan heb ik zeker vijftig etsen van hem ten geschenke gekregen waarin de Kempense fauna en flora vereeuwigd werden. Tegenover de goedmoedige creativiteit van deze natuurbonk sla ik maar een belabberd figuur.

Om publiciteit bedelen en drukfeilen verbeteren zijn dingen die nu eenmaal weinig genoegdoening schenken aan iemand die huivert bij het horen van een mooie klank, bij het zien en voelen van mooie vormen en kleuren, bij het ruiken van onbestemde heerlijkheden...

Wanneer ik 's woensdags thuiskom van mijn werk, staat Mark op mij te wachten. Hij heeft zijn laatste examen van het schooljaar achter de rug en zou graag gaan zwemmen. Het is hondsheet en ik snak ook wel naar een frisse onderdompeling, maar het Albertkanaal (waarin ik vanaf mijn zevende jaar 's zomers praktisch elke dag placht te gaan zwemmen) is verbreed en heeft nu steile betonnen oevers, en de Nete is een schurftige afvoerpijp geworden van varkenskwekerijen en kippenslachterijen en conservenfabrieken en ziekenhuizen zelfs, en de grote visvijver die wij de laatste jaren frekwenteren omwille van zijn heldere koelte te midden van dennen en sparren is bezet nu door de parvenu met vakantie die er de rechtmatige eigenaar van is... 'Waarom rijden we niet naar het preventorium te Pulderbos?' stelt mijn zontje voor. 'Er zitten twee jongens van Pulderbos bij mij in de klas en die gaan daar elke dag zwemmen.'

Om hem een genoegen te doen stem ik toe, alhoewel ik een hekel heb aan overdekte zwembaden: het lauwe water met de chloordampen erboven bezorgt me bloeddorlopen ogen en mijn vingertoppen beginnen erdoor af te vellen, bovendien kunnen de uitgelaten kreten van de jeugd in die zalen zo schel en snerpend klinken dat ze me uren later nog door het hoofd scheuren. Het preventorium ligt in een van de gaafst gebleven gedeelten van de Kempense natuur. Een smalle asfaltweg pijlt er tussen eiken en kastanjes naartoe. Weiden, dennenbossen, geelwit zand, heide, brem, bramen, rododendrons... Het gebouwenkompleks is modern, afgelijnd, hoekig. De bakstenen zijn donkerrood, met zwarte voegen ertussen. Silex, arduin, marmer, wit geschilderde stalen ramen en heldere gordijnen geven er een rustig, bijna vrolijk uitzicht aan. Blauwe letters op een wit bord wijzen ons naar het zwembad, aan de linker-

kant. En dan vaart er een schok door mijn lijf: op de met paars grint bedekte parkeerruimte staat één wagen, de toyota van Estella Hanoeh. Ik stop paniekerig. Wat gaat ze van mij denken? Dat ik haar naloop? Dat ik haar zoek? Dat ik me aan haar opdring? ‘Bart Sempels is er ook, papa,’ zegt Mark opgewonden. Hij wijst naar een knaap die achter één van de enorme glazen wanden verheugd naar ons staat te wuiven. Schoorvoetend volg ik Mark naar binnen. De badmeester vraagt ons of we van Pulderbos zijn. Als ik antwoord dat mijn zoontje een afspraak met zijn vrienden heeft, haalt hij de schouders op. Ik stop hem een briefje van honderd frank in de handen, en dan wijst hij ons zonder dralen een paar hokjes in de kleedkamer aan. Het ruikt er afschuwelijk naar zweetvoeten. Als ik in het stortbad sta, zie ik Estella: ze draagt een citroenkleurige badmuts en een dito badpak uit één stuk, met een sierlijke schoolslag zwemt ze de andere kant uit. Ik trek mijn buik in en monster mijn behaarde benen. Mark duikt reeds tussen zijn twee vrienden in het blauwgroene water. Een verlamdende pudeur weerhoudt er mij van hetzelfde te doen. Omdat ik het de beste pose acht, ga ik op de glimmende rand van het bad zitten... Aan de andere zijde hijst Estella zich uit het water, ze heeft me opgemerkt. Met de vingers strijkt ze enkele schaamharen weg, ze trekt haar muts af en schudt de haren los; dan komt ze op me toe. Ze is huiveringwekkend bevallig; volmaakt, geloof ik. ‘Hallo Hervé, heb jij hier kennissen onder het personeel?’

Ik sta schutterig op. ‘Nee, maar zij daar zijn de vriendjes van mijn zoon.’

‘Is dat je zoon?’ Ze kijkt peinzend naar Mark.

‘Ja. Hij is leerling aan het kollege te Herentals. Vandaag hadden ze hun laatste eksamen van het schooljaar.’

‘Heb je nog andere kinderen?’

‘Nee.’ Ik kijk van haar weg. ‘Zijn de plaatopnamen reeds gemaakt?’

Haar gezicht betreft. ‘Tony wil eerst nog wat oefenen. Volgende week waarschijnlijk.’

‘Ben je al bij hem thuis geweest?’ vraag ik moeilijk.

‘Vanavond.’ Ze peutert met haar middenvinger in haar rechteroor.

‘Je mag het me niet kwalijk nemen,’ zeg ik aarzelend, ‘maar ik heb zo een en ander gehoord... Tony Geiser heeft een slechte reputatie.’

Ze wrijft het water van haar armen. ‘Ik ben eenendertig jaar, Hervé van Esdoorn, en vergeet asjeblieft niet dat Tony een vriend van me is.’ Haar ogen fonkelen strijdlustig.

‘Hij... arrangeerde alleszins de uitslag te Lier,’ zeg ik verbeterd.

‘Wat bedoel je?’

‘Je was bij voorbaat gewonnen.’

‘Hoe weet jij dat?’

‘Tony Geiser vertelde het me toen jij ging repeteren.’

Ze kijkt me vernietigend aan, haar mond is een smalle streep geworden. ‘Als dat waar is...’ zegt ze onheilspellend. ‘Ik geloof je niet!’ Ze loopt me voorbij alsof ik lucht ben.

Ik duik in het water en zwem traag naar de overkant. Waarom geloven de mensen alleen maar graag de positieve dingen rond hun persoontje? Waarom heb ik Estella niet in de waan gelaten dat ze won omdat ze de beste was? Deed ik haar deze pijn echt alleen maar om haar te vrijwaren voor grotere kwellingen en euvelen? De gedachte dat Tony Geiser een pink naar haar zou uitsteken maakt me gek... Maar kan ik Estella ooit voor mij winnen door haar kwaad te vertellen over de vent die ik als mijn rivaal beschouw? Welke maatstaven gebruikt een vrouw om een man te beoordelen? Het water brengt me tot rust, schenkt me een objectieve kijk op de situatie, doet mij meewarig grinniken om mijn al te doorzichtige liefdesaspiraties... Er duiken meer en meer zwemlustigen, vooral jonge snaken, op. Omdat ik Marks pret niet wil bederven, zeg ik hem dat ik buiten nog een wandeling ga maken. Estella's toyota is verdwenen. Diep genietend van de geur van de dennen, de azalea's, de rozen en de viooltjes slenter ik om het preventorium heen. Ik kom terecht in een lange dreef die uitmondt in de oranje zon. De zwarte stippen

van enkele konijnen en een fazant schieten ijlings het struikgewas in. Hoe vaak heb ik hier vroeger rondgezworven... Er is niets veranderd, helemaal niets. Of toch: autobanden hebben het karspoor uitgewist, en de dennenbossen zijn donkerder geworden en toegankelijker. Zonder erbij na te denken sla ik een bospaadje in. Hier en daar hebben jonge konijntjes blijkbaar gepoogd of ze ook geen pijp konden graven. Ik pluk een dooierzwam uit de vochtige humus en ruik eraan, ik ruk een takje van een zwarte els en proef ervan. Als ik tien minuten door het bos gelopen heb, kom ik op het kruispunt van drie wegen: hier raken Zoersel, Pulle en Pulderbos elkaar. Sinds mensenheugenis staat hier een verweerd betonnen kruis, helemaal onder het mos en de verdroogde zwammen; reusachtige brandnetels belegeren de voet ervan. Peinzend kijk ik naar de ekster die met wiebelende staart op de top zit. Het Kruis... in lokale sagen en legenden dé verzamelplaats van heksen en spoken... Waarom en door wie werd het hier ooit opgericht? Ik spring over een sloot met roodbruin slik erin, de weegbree ritselt onder mijn voeten. Eensklaps word ik mij bewust van de stilte die hier heerst, juist boven mijn hoofd danst onhoorbaar een zwermpje muggen, de tijd bestaat hier niet. Ik pluk een dotterbloem en bekijk ze peinzend. Waar haalt ze die botergele kleur? Als ik eraan ruik, hoor ik iets achter mij. Ik draai me geschrokken om... Hoe is het in godsnaam mogelijk? Op twee passen van mij staat aanminnig glimlachend een ongelooflijk antiek uitgedost heertje: zwartgrijs kostuum, hoge boord met dikke zwarte das, lefdoekje, bolhoed, wandelstok... ‘Het is hier mooi, nietwaar?’ zegt het heertje, genoeglijk met zijn stok zwaaiend. Hij heeft kleine bruine oogjes, en zijn lippen bewegen eigenaardig in zijn blauwig witte baard.

‘Zéér mooi’, beaam ik.

‘De mensen die hier in de buurt wonen, beseffen niet hoe gelukkig ze zijn’, vervolgt het mannetje knikkend.

‘Woon jij hier?’

‘Ik woon in Pulderbos, hét dorp der imkers...’

Raar te moede kijk ik hem aan. ‘Ik wist niet dat Pulderbos hét dorp der imkers was...’

‘Van oudsher is het zo gekend’, licht het heertje toe, ‘alhoewel er nu praktisch geen imkers meer zijn. Weet je dat het biebeek, “De groten of dobbelen Ambrosius”, hier altijd beschouwd werd als het toverboek bij uitstek? Wie het gelezen had, beschikte over allerlei tovermachten. En om van die toverkracht weer af te geraken, hoefde men het slechts van achteren naar voren terug te lezen terwijl men de boze geest aan het lijntje hield door hem gekke karweitjes op te dragen als botermelk van zoete melk scheiden of melk van wijwater of een leeg geschudde zak lijnzaad graantje na graantje vullen...’ Hij monkelt.

‘Is de heilige Ambrosius de patroon van de bijenhouders?’

‘Dat geloof ik toch... Ja... De heilige Ambrosius was bisschop van Milaan in de vierde eeuw. Hij wordt beschouwd als de schepper van het kerklied. Uit de ikonografie komt hij tot ons met een mijter, een staf, een boek, een geselroede én een bijenkorf... Deze laatste verwijst naar een legende die verhaalt dat een bijenzwerm neerstreek op de lippen van Ambrosius toen hij nog in de wieg lag. Deze zwerm deed in hem de welsprekendheid ontkiemen die hem ondermeer toeliet Sint-Augustinus te bekeren toen die nog heidens leefde. Ik heb “De groten of dobbelen Ambrosius” nooit in handen kunnen krijgen, alhoewel ik er reeds jaren naar op zoek ben... Misschien hebben de mensen het boek verbrand. Anderzijds wil de overlevering dat dergelijke toverboeken niet opbranden.’

‘Hoe zou men er ooit toe gekomen zijn een biebeek als een toverboek te beschouwen?’

Het heertje kauwt enkele keren nadenkend op iets dat hij niet in zijn mond heeft. ‘Misschien is er ooit een boekje over apikultuur uitgegeven dat “Ambrosius” heette, en werd dat dan later met allerhande folkloristische eigenaardigheden aangedikt... Of misschien was de titel van die eerste editie “Am-

ambrosios”, wat onsterfelijk betekent, en was er werkelijk een magisch boek in het spel. Ambrosijn, ambroos, ambrosia... En dan zitten we weer bij de bijen. Je weet dat ambrosia in de mytologie de godenspijs was. Het woord is van Griekse oorsprong en is voorzeker de vrouwelijke vorm van ambrosios, dat volgens sommige bronnen afkomstig is van a=niet + (m) brotos=sterfelijk, maar volgens andere het woord brosis=voedsel of mogelijk zelfs posis = drank bevat na het voorvoegsel. Net zoals nektar, dat voor ons dezelfde betekenis heeft maar dat in de mytologie gold als de godendrank en waarvan de etymologische betekenis duister bleef, schijnt ambrosia een idealisatie van een of ander honigpreparaat te zijn geweest. De oude Grieken kenden aan beide substanties de kracht toe om onsterfelijkheid te verlenen. Ambrosia en nektar waren zeer welriekend en werden derhalve ook wel gebruikt als parfum... Het is dus best mogelijk dat “De groten of dobbelen Ambrosius” iets prijs gaf over de bereiding van deze fabuleuze heerlijkheden, en het ligt bijgevolg voor de hand dat dit wonderlijke boek in de heidense of bijgelovige optiek van onze onderontwikkelde plattelandsbevolking iets magisch over zich had... en dat wie er de geheimen van kende, doorging voor een tovenaar.’

Van de ene verbazing in de andere verbijstering vallend aanhoor ik het betoog van het heertje. ‘Waarom vertel je me dat allemaal?’ vraag ik abrupt en ook wel brutaal. ‘Ik heb er toch niet naar gevraagd!’

Zijn gelaatsuitdrukking verstrakt. Met de linkerhand strijkt hij over zijn wandelstok. ‘Ik dacht dat het je interesseerde. De heemkunde is mijn hobby. Reeds jaren bestudeer ik het volksleven in de Kempen. Is het dan abnormaal dat ik er met zoveel mogelijk mensen over praat, en dat ik op die manier het fijne van vaak op het eerste gezicht onbegrijpelijke dingen poog te weten te komen? Tenslotte staan we hier op een magische plaats, weet je...’ Hij kijkt weemoedig naar het Kruis.

‘Verontschuldig me’, mompel ik verlegen. ‘Mag ik vragen wie je bent?’

Mijn gewijzigde houding verheugt hem, want hij begint weer te tateren. ‘Ik ben doctor Simon van der Meersch, gepensioneerd directeur van de Koninklijke Vlaamse Akademie te Antwerpen. In Pulderbos noemen ze me Baardje... Ik woon er met mijn twee zusters. We hebben er een landhuisje gekocht, en...’

‘Neem me niet kwalijk, maar weet je dat ik een ogenblik dacht dat jij de duivel was?’ onderbreek ik hem dom gnuivend.

Hij schatert het kinderachtig uit, trekt zijn lefdoekje uit zijn borstzakje en veegt er enkele keren mee over zijn mond. ‘Waarom niet?’ hikt hij. ‘Waarom niet? Hier in de streek vertellen ze dat mensen die tijdens hun leven een bepaalde belofte niet vervulden, hier na hun dood terugkeren om hun vroegere naastbestaanden tot deze daad aan te sporen. Er moeten dus heel wat geesten zijn die hier af en toe ronddolen op zoek naar een oude kennis of een familielid...’

‘Zegt de naam Willem Ralreiger jou iets?’

Het heertje schuddekopt onmiddellijk. ‘Neen, maar ik heb hier al dikwijls grote ogen getrokken bij het zien van een bijna volmaakt mooie vrouw met lange blonde haren in het gezelschap van een roestode en op de rug koolzwarte Duitse herdershond... Dat beeld is niet van deze wereld, denk ik telkens...’

Eensklaps stijgt mijn belangstelling in hevige mate. ‘Ken je die vrouw dan niet?’

‘Neen. Eerlijkheidshalve moet ik eraan toevoegen dat ik hier in de Kempen bijna niemand ken, ik ben Antwerpenaar van geboorte en...’

‘Waraan denk je als je dat meisje en die hond ziet?’

Hij neemt zijn bolhoed af en glimlacht bijna schuldbewust. ‘Het zal misschien gek klinken, maar er zijn verscheidene duivelssagen die gewag maken van mooie meisjes die het gezelschap krijgen van de duivel in hondegedaante... Er zijn sagen over de witte madame, de Duitse schaper... En dan de weerwolf...’

XI

Alhoewel ik het een ganse dag van me afzet, obstinaat probeer er niet aan te denken, voortdurend in mezelf zeg dat ik blij ben dat het eindelijk vakantie is, me onnodig afsloof bij het inpakken van de valiezen, toch kan ik er 's zaterdags in de vooravond niet meer aan weerstaan... en telefoneer ik naar Egide Eliaans om te vragen waar er een zangwedstrijd doorgaat. Het blijkt dat Retie aan de beurt is met een competitie in meerdere schuifjes die 'De gouden Berk' heet. Het is een avond uit de duizend met een donkere paarsblauwe lucht vol gezang van lijsters en nachtegalen. Grobbendonk, Vorselaar, Poederlee, Lichtaart, Kasterlee, Retie: bestaan er wel mooiere dorpen in de zomer? Wanneer ze me in Retie vertellen dat ik aan het Berkenstrand moet zijn, dat vlak tegen Postel ligt, verheugt het mij alleen maar dat ik nog een eindje met open raampjes door deze met zachte zonnehanden gebalsemde streek kan rijden. Het Berkenstrand is een van die talloze toeristisch intens geëxploiteerde Noordkempense vennen: roeien, zeilen, vissen, zwemmen, pootjebaden op en bij en in de vaak vieze poel; zonnebaden, spelen, piknikken op de brede, mulle, grijswitte zandoevers; kamperen op de afgebakende terreinen in de dennenbossen of op de heide; en 's avonds verbroederen en zich vermaken in de mondaine dancing aan de ingang. Ik kan ternauwernood een parkeerplaatsje voor mijn wagen vinden. De open veranda, die de dancing omgeeft, zit vol kampeerders: dat merk ik aan hun nonchalante zomerkledij. Alewijn Lafroi's orgeltje vloekt barbaars tegen de stilte die in donkere drommen geschaard staat rond deze heksenketel van schelle kleuren en misselijk makende geuren. Wat moet ik doen? Waar moet ik blijven? Binnen is er zeker geen plaats, tenzij misschien aan de tapkast waar de kelners heen en weer draven met hun plateaus en bestelbonnetjes en kleverig geld. Ik loop om de dancing heen tot aan het speeltuintje. In het licht van een schijnwerper klauteren giechelende

kinderen een ijzeren ladder op waarna ze gillend langs een glimmende glijbaan tot in een bak zand schuiven. Anderen vermaken zich in en op een ijzerkonstruktie van een of andere warhoofdige beeldhouwer-smid. Als het tafereel me niet langer boeit en de eenzaamheid en de herinneringen me ondraaglijk weemoedig beginnen te stemmen, nadert uit de richting van het ven een paartje: een donkere en een lichte gestalte, Tony Geiser en Estella. Op het ogenblik dat ze me ziet, onttrekt Estella zich aan Tony's arm. Ze strijkt verlegen de haren uit haar gezicht. Ook ik weet met mijn houding moeilijk blijf.

‘Hoe maak je het, dichter?’ vraagt Tony Geiser joviaal terwijl hij me de hand drukt.

‘Goed, natuurlijk, mijn vakantie begint.’

‘Ga je op reis?’ vraagt Estella. Ze reikt me eveneens de hand.

‘Ja. Een week naar zee met mijn zoontje. Naar Mariakerke.’

‘Dat treft!’ zegt Estella. ‘Alain, mijn broer, is daar ook met zijn gezin... Heb je een appartement gehuurd?’

‘Wij nemen onze intrek in het Parkhotel.’

‘Het wordt tijd om je om te kleden, Estella,’ zegt Tony Geiser ongeduldig. ‘Ze komt na de pauze het eerst aan de beurt,’ verduidelijkt hij. ‘Ik heb nog wat te regelen met Frank Berkman. We treffen elkaar binnen wel. Salut.’ Hij loopt met grote stappen het bordes op.

‘Ik moet me nog verontschuldigen voor mijn verdachtmakingen van verleden woensdag,’ zeg ik zacht. ‘Ik... nou ja...’

‘Dat is in orde,’ zegt ze glimlachend.

‘Heb jij een Duitse herdershond?’

‘Ja... Wolf... Wolfgang von Königswinter. Hij is kampioen van België geweest. Hoe ben je dat te weten gekomen?’

‘Ik wandelde verleden woensdag wat in de buurt van het preventorium, en aan het Kruis ontmoette ik een heertje... Hij vertelde het me.’

‘O, dan heb je kennis gemaakt met Baardje!’ Ze lacht hartelijk.

‘De mensen vertellen dat hij van lotje getikt is. Hij is altijd op zoek naar dode mensen en spoorloos verdwenen dingen...’

‘Ben je al ooit naar een hondenwedstrijd gaan kijken?’

‘Hondenrennen?’

‘Neen, africhtingsproeven: hoogspringen, verspringen, speuren, verdedigen, aanvallen... Bijna elk Kempens dorp heeft zijn hondenklub, en die klubs organiseren om beurten dergelijke wedstrijden. Wolf wordt getraind door onze jachtopziener... Er gaat geen competitiedag voorbij of hij komt met een beker naar huis.’

‘Wat zing je vanavond?’

‘“Groenland”. Iedereen hier moet zich echter laten begeleiden door Alewijn Lafroi, en dat is jammer...’

‘Je hebt verleden woensdag bij Tony Geiser toch geoefend, met pianobegeleiding, veronderstel ik...’

‘Ja...’ Ze kijkt van me weg, naar de joelende kinderen. ‘Als ik door de schifting kom, zing ik in de kwartfinale “Bloedrode Honig”. In de halve finale zing ik dan beide liedjes... Maar in de finale moet iedere deelnemer drie nummertjes brengen... Zou je misschien nog een derde tekst voor me kunnen schrijven? Ik zou je erg dankbaar zijn...’ Ze kijkt me met haar grote glinsterende ogen vragend aan.

‘Ik wil het wel proberen...’ antwoord ik eensklaps overmoedig.

‘Ik moet me gaan omkleden. Ik zie je straks nog wel...’ Ze gaat het bordes op. Haar slanke gebruide benen trekken ook de aandacht van een stelletje kampeerders in de veranda.

Met een gelukkig makend gevoel van voldoening wandel ik opnieuw naar de andere kant van de dancing. Vanuit een duistere hoek van de veranda roept iemand luid: ‘Willem! Hela, Willem! Kom bij ons zitten! Kom!’ De kale schedel van Egide Eliaans doemt op boven enkele bakken met geraniums erin. De mensen aan deze kant van het gebouw kijken allemaal naar mij... Verlegen kruip ik op de veranda en baan ik me een weg naar Egides tafeltje. Een onvoorstelbaar dikke dame en een struise zwetende zwaargewicht, die klanten van zijn spijshuis blijken te zijn, zitten tegenover hem. Egide stelt mij met veel te luide stem voor als de komponist Willem Ralreiger, wat eerbiedige blikken ontlokt aan zijn tafelgenoten en een begin van deining verwekt bij de kampeerders aan weerszijden.

‘Is Pamela ook hier?’ vraag ik beduusd.

‘Die heeft gister de finale gewonnen!’ roept Egide enthoesiast.

‘En toekomende week komt zij uit in de superfinale te Merksplas!’

‘Merksplas?’

‘Ja, daar liep een competitie parallel met die van Schilde... Je zult zien: Pamela wordt een grote ster, een vedette...’

De twee mastodonten tegenover hem knikken eerbiedig bevestigend.

‘Ja, dat zal wel,’ beaam ik noodgedwongen.

‘Zeg!’ Egide legt zijn hand op mijn dij en buigt zich vertrouwelijk naar me toe.

‘Weet je dat Rina Reninca vastzit?’

‘Wie is Rina Reninca?’

‘Kom nou! Je hebt haar toch vaak genoeg zien zingen op de wedstrijden... Ze zong bijna altijd walsjes... Ze is nogal mollig, een beetje ouder dan jij.’

‘Ja...’ zeg ik nadenkend, alhoewel ik in de verste verte niet weet wie hij bedoelt.

‘En waarom zit ze vast?’

‘Ze was al jaren bankhoudster in Hulshout! Hoe dikwijls ik gezegd heb: Waar die het geld vandaan haalt... Haar handtasje pulde altijd uit van de bankbiljetten!’

‘Wat is een bankhoudster?’

Het drietal kijk me medelijdend aan. ‘Heb je dan nog nooit gebankt?’ vraagt Egide ongelovig. Wel, iemand moet toch borg staan voor de bank, opdat de spelers zouden kunnen inzetten... Enfin, er moet iemand geklikt hebben, want ze werd op heterdaad betrapt in een caravan. Haar bank - ze zeggen dat er een half miljoen in het spel was - werd in beslag genomen. Ik vraag me af waarom ze eigenlijk ging zingen. Ze zeggen wel dat Frank Berkman...’

Ik sta op. Ik heb de indruk dat iedereen naar hem zit te luisteren. ‘Veel sukses straks,’ zeg ik gedempt. Ik spring van de veranda en maak dat ik aan de ingang van de dancing kom. Wanneer het Estella's beurt is, heb ik een plaatsje veroverd aan de tapkast. Haar verblindende verschijning (witte avondjapon, koralen halssnoer en dito oorhangers) imponeert ook

de meest verhitte zuiplap. Ditmaal echter schort er wat aan haar optreden. Niet begrijpend kijk ik toe: Estella zingt te vlug of Alewijn Lafroi speelt te traag. Het applaus is maar matig. Estella buigt niet eens, ze haalt ook haar partituur niet op, ze haast zich om van het podium te komen en buiten te zijn. Aan haar onnatuurlijk glimlachend gezicht merk ik dat ze maar al te goed beseft dat er wat misliep. Iemand wringt zich langs mij: het is Tony Geiser. ‘Waarom... Wat scheelde er eigenlijk?’ vraag ik benepen.

‘Hoe?’ Hij draait zich onschuldig lachend naar me toe. ‘Was het niet naar je zin?’

‘Helemaal niet. Er haperde wat... met de begeleiding, denk ik.’

Hij neemt me vertrouwelijk bij de schouder en zegt in mijn oor: ‘Alewijn Lafroi heeft een hekel aan nieuwe muziek die niet van hem is...’ Als hij mijn verontwaardiging gewaarwordt, vervolgt hij: ‘Estella mag niet winnen vandaag, maar ik heb groot nieuws: ze wint “De gouden Berk”!’ Hij port me vertrouwelijk in de ribben. ‘Begrijp je?’

‘Neen.’

Hij schudt misprijzend het hoofd. ‘Ik kom hier al vele jaren, weet je. Ik ben nauw bevriend met de uitbater hier...’ Hij klopt me vol gulle verstandhouding op de arm en spoedt zich voort.

Wat verder hoor ik de zware stem van Tom Wenzel zeggen: ‘Hij heeft het weer allemaal bekokstoofd, de smeerlap! De K.V.H. heeft hij toch ook geboycot en in de grond geboord... Wie anders?’

‘Wat was de K.V.H.?’ vraagt een dame met een dikke bril op in mijn plaats.

‘De Kempense Vereniging van Hobbyzangers,’ broemt de bas misnoegd.

Wat later buiten zie ik Estella en Tony Geiser in de richting van het ven wandelen. Zijn hand ligt onder het haar in haar nek. Het wordt de hoogste tijd dat ik ermee ophoud mijn kwelgeesten na te lopen. Ze maken me kapot.

XII

Ik houd van Bruna: ze is hemels mooi, ze is onaards goed, ze is bovenzinnelijk lief... Ik zal haar nooit bezitten, haar mijn zinnelijkheid opdringen zou een zonde tegen de natuur zijn... En toch is ze van mij, in zekere zin, omdat niemand anders haar ooit zal genaken, geen enkele man. Als ik haar nog één keer mag zien, mag koesteren met mijn ogen, mag minnekozen met mijn stem, dan wil ik in de donkere toekomst verdwijnen, in de eenzaamheid en de verlatenheid, alleen met de onuitsprekelijkheid van mijn smart, met de ontoereikendheid van mijn muziek. Ik dank de koetsier en beloon hem royaal voor de tocht. De avondzon streelt met oranjerode tederheid de eiken en de voorgevel van het klooster. De deurklopper maakt een lelijk knakkend geluid tegen de logge poort van het paradijs. Bijna onmiddellijk wordt een onooglijk luikje opengeschoven en wordt een glurend nonnenoog zichtbaar. ‘Ik ben het, zuster Theresa!’ zeg ik vriendelijk.

‘Geen man betreedt dit klooster nog, heeft zuster-overste gezegd, meneer Ralreiger,’ zegt een metalen stem onder het oog. ‘Geen enkele man, nooit meer.’

‘Kan je dan zuster Bruna niet even roepen?’

‘Zuster Bruna heeft lijfstraf gekregen.’

‘Waarom?’

‘Ze heeft publiek gebiecht. Ze heeft jouw brieven voorgelezen...’

‘Welke lijfstraf?’

‘Vijftig slagen met de tuchtroede.’

‘Adelheid Vanhalewijn is gek! Waarom laten jullie dat gebeuren? Een duivelin die een engel martelt! Laat me binnen!’ Het luikje klapt dicht. De poort blijft gesloten. Ik beuk er met mijn vuisten tegen, bonk er met mijn kop op, brul, huil. Eensklaps wordt het luikje weer opengetrokken. ‘Ga weg, Satan!’ sist een schorre stem. ‘In naam van Onze-Lieve-Vrouw van Barmhartigheid, verdwijn!’

‘Adelheid!’ smeed ik buiten mezelf. ‘Doe Bruna geen kwaad! Nooit in haar leven heeft ze iets verkeerd gedaan. Ze is de eerlijkheid, de goedheid, de heiligheid zelf...’

‘Om jouw beeld uit haar weg te ranselen, gaf ik haar vijftig zweepslagen; om jouw zaad in haar te doden, kreeg ze de bijenstraf... Wees gerust, ze heeft het ordale overleefd.’

‘Mijn zaad? Nooit heb ik Bruna benaderd, nooit zelfs heb ik haar durven begeren, onze liefde is de reinste die er ooit bestond... Waaruit bestaat de bijenstraf?’

‘Na de geseling heeft Bruna zichzelf totaal moeten instrijken met honig, en naakt heeft ze een uur in de bijenhof moeten vertoeven. Mocht ze onschuldig geweest zijn, dan zouden de bijen haar niet gestoken hebben... Maar ze had haar lusten met jou botgevierd, en God heeft haar daarvoor laten boeten. De bijen staken haar tot ze alles bekende en kermde om erbarmen...’

Wat deze griezelig geëxalteerde stem nog zegt, wervelt weg in de draaikolk van mijn bloed, verdwijnt in de nevels van mijn hersenen... en weer word ik wakker met het bezorgde gezicht van Mark boven mij. ‘Je was aan het vechten in je slaap, papa... Je sloeg er nogal op los! Ik heb al ontbeten. Mag ik naar het strand?’

‘Ja.’ Ik richt me kreunend op en kijk door de openstaande balkondeur naar de zee, die honderd meter verder tussen de appartementsgebouwen aan haar rituele aftocht bezig is. Waarom zit ik hier met Mark aan zee? Ik had toch even goed naar Parijs kunnen reizen, of naar de Middellandse Zee, of alleszins naar een plaats waar het vreemder is en rumoeriger, en waar de vergetelheid sterker op de mensen inwerkt... Eergisteren ging ik met Mark naar het fransdolle bourgeois gedoe bij de paardenwedrennen op de Wellingtonbaan kijken, gisteravond stonden wij tussen Westvlaams wauwelende supporters bij de voetbalwedstrijd ASO Oostende-Huddersfield... Niets boeit mij nog, niets. Een uur later loop ik over het strand, langs het water. Vanuit de zee schuimen brokken olie, slierten rioolresten, flarden plastic tot aan mijn voeten, en

vanuit het land rukt het beton op, en het krantenieuws, en het gepeupel. In mijn ogen kumuleert de ontarding in de strook waarop ik loop. De meeuwen slaan mij wantrouwig gade, en de schelpjesrapers doen of ze me niet zien. Even voorbij Raversijde bestijg ik de dijk en kruip ik door een gat in de prikkeldraad om eens rustig naar de zee en naar de villa van prins Karel van Vlaanderen te kunnen kijken. Op een duintop probeer ik de schimmige letters van een plakkaat te ontcijferen: *Verboden Toegang - Levensgevaar - Mijnen*. Ik grijns. Als ik hier nu eens doodgemoedereerd bleef rondlopen tot ik op een mijn trapte... Een goedkopere en eenvoudigere vorm van zelfmoord bestaat er wellicht niet. Maar Mark is er ook. Mark zal er altijd zijn, voor Mark begint het leven... dat toch ook wel mooi kan zijn. Ik kijk in de richting van Oostende. Een jongen en een vrouw lopen langs het water. De helderheid van de lucht en van het zand doet pijn. Mark draagt een groen truitje en een rode short. Met wie... Met grote stappen loop ik de duin af. Waar is dat gat in de draadversperring? De vrouw draagt een gele trui en een witte pantalon. Als ik de trap naar het strand afdaal, heeft Mark me gezien. Met wuivende armen komt hij op me toegelopen. Met gebogen hoofd door het zand ploeterend komt de vrouw hem achterna. Het is Estella! 'De juffrouw die we in het zwembad zagen kwam in het hotel vragen waar je was, papa,' hijgt Mark. 'En toen heb ik haar gezegd dat je elke morgen in de richting van Middelkerke wandelde...'

Ik kan mijn ogen van Estella's figuurtje niet afwenden, telkens komt ze me frisser en frêler en begeerlijker voor. 'Het is fantastisch dat je me met een bezoek vereert,' zeg ik stralend. 'Logeer je bij je broer?'

'Het hotel Miramar staat omzeggens naast het Parkhotel, alleen maar het hoekje om aan die viswinkel,' zegt ze verlegen. 'Ik stond naar de kreeften te kijken, toen ik het naambord in de gaten kreeg.' Ze veegt het zweet van haar voorhoofd en reikt me haar vochtige hand.

Als ik in haar ogen kijk, merk ik dat er wat hapert. 'Is er

iets gebeurd?’ vraag ik bezorgd. Ik neem haar bij de elleboog en help haar terug door het grijsgele zand naar de vochtige geribbelde vlakke langs het water.

‘Je had gelijk’, fluistert ze na een poosje.

‘In welk opzicht?’

‘Tony Geiser is een schoft.’

‘Ik wilde je maar verwittigen,’ zeg ik een beetje bitter. ‘Ze vertelden het me met zoveel evidentie dat ik... bang voor je werd. Dus... van de plaatopnamen komt niets terecht, neem ik aan?’

‘Gisteravond ging ik bij hem thuis repeteren, en toen heeft hij me... aangerand.’

Ik knijp in haar elleboog en blijf staan. De tranen rollen op haar jukbeenderen. Ik neem mijn zakdoek en duw hem in haar hand. ‘Heeft hij je... verkracht?’

‘Dat niet,’ snikt ze. ‘Ik kon me verweren... Ik riep, en toen klopte er iemand op een muur of op een deur, en toen kon ik weglopen... Ik moest er met iemand over kunnen spreken, en daarom ben ik naar hier gekomen... in de hoop dat ik je misschien zou ontmoeten.’

Haar woorden ontroeren me en temperen de woede die me dreigt te overweldigen. ‘Het was niet moeilijk te zien en te horen dat het hem om wat anders dan je zangtalent te doen was,’ zeg ik grimmig. ‘Gelukkig ben je heelhuids uit dat avontuur gekomen... Wees maar gerust: hij zal er zich wel voor hoeden zich nog op een zangwedstrijd te vertonen waaraan jij deelneemt!’

‘Ik geef het op,’ zegt ze terwijl ze mijn zakdoek teruggeeft.

‘Vanavond treed ik op in Monnikenheide, dat is een oord voor mentaal gehandicapten, te Zoersel. Het zal de laatste keer zijn dat ik op een podium kom.’

‘Dat zou kinderachtig zijn, Estella,’ zeg ik nogal schamper.

‘Vergeet niet dat je me een tekst gevraagd hebt... Wel, ik heb die gemaakt. Zou het niet ondankbaar zijn indien je me nu in de steek liet?’

Ze glimlacht door haar verdriet heen. ‘Ja, dat zal wel.’

‘Waar is er toekomende zaterdag een zangwedstrijd, buiten Retie dan?’

‘In Okselaar.’

‘Dan kom ik daar naar mijn nieuw lied luisteren... Kom, we gaan naar mijn hotel. Ik ben eens benieuwd wat je over deze tekst zult zeggen.’ Ik neem haar onbeschroomd en stevig bij de hand nu.

Twintig minuten later, op mijn hotelkamer, leg ik haar het blad papier voor dat ik verleden zondag in een opwelling met een rode balpen volkrabbelde:

‘BEZWERINGSLIED

Als je ziet wat ik zie, mijn liefste:
de sterren als gouden spinnen,
het web van de schikgodinnen...
dan kom je weer.

Als je hoort wat ik hoor, mijn liefste,
wat de merel zingt in de vlier:
klanken als vlinders klinken hier...

Mijn liefste het leven is wat ik noem:
een hemelboom,
een distelbloem,
een ridderzwam.
Al wat de dood ooit nam
bloeit in de lente weer,
dus talm niet langer meer,
ik wacht op je wederkeer.

Als je ruikt wat ik ruik, mijn liefste:
lelies die elkaar minnekozen,
kinderwangen die als appels blozen...
dan kom je weer.
Als je proeft wat ik proef, mijn liefste:
de eerste aardbei die ik vond,
de lindebloesems in mijn mond...

Als je voelt wat ik voel, mijn liefste:
de regen uit verdroomde bronnen,
de warmte van verdwenen zonnen...
dan kom je weer.
Als je weet wat ik weet, mijn liefste:
de dood zingt dit samen met mij,
hij nam je en toch ben ik blij...’

Estella kijkt me bevreemd aan. ‘Het is zeer mooi,’ zegt ze traag. ‘Maar ik begrijp het niet te best. Wat... bedoel je eigenlijk? Wil je misschien... je vrouw bezweren terug uit... het hiernamaals te komen?’ Ze slaat de ogen neer.

‘Ik weet het zelf niet,’ zeg ik nadenkend. ‘Ik doe wel meer dingen waarvan ik de draagwijdte niet ten volle beseft, de laatste tijd toch. Het is of iemand anders in mij leeft, iemand die zich van mij bedient naar believen. Het klinkt wellicht absurd...’

‘Willem Ralreiger?’ vraagt ze ernstig. ‘Een hersenschudding kan de meest uiteenlopende gevolgen hebben... Als kind viel ik eens van een ladder, en het duurde bijna een week voordat ik me herinnerde hoe ik heette.’

Ik knik somber. ‘Blijf je hier nog wat?’

‘Nee. Na de middag vertrek ik weer naar huis. Mijn ouders weten niet eens dat ik hier ben.’

‘Rijden we zaterdag samen naar Okselaar? Dan heb je een chaperon... Mag ik je komen afhalen?’

‘Neem me niet kwalijk,’ weifelt ze, ‘liever niet... Papa is ongelooflijk bezorgd om mij, hij zou al aanstonds naar jou beginnen te informeren.’

‘Ik hoef toch niet bij jou thuis te komen, ik kan je ook wel opwachten: aan het Kruis bijvoorbeeld...’

‘Dat is goed,’ zegt ze opgelucht. ‘Maar ik vertrek om zeven uur reeds...’

‘Ik zal er zijn!’

Als ze weg is, ga ik op mijn bed liggen. Ik geloof dat ik nog nooit zo gelukkig geweest ben, zo zalig rustig, zo zeker van al het mooie dat komen zal.

XIII

Die zaterdag ben ik om kwart voor zeven aan het Kruis. Ik parkeer mijn wagen langs een met biezen en lissen dichtgegroeide sloot. Ik houd van de avondzon op de bruinrode afschilferende mastbomen, op de geelwitte met groenzwarte bobbel gepantserde berken, en op de citroengele muiltjes van de brem. Voor de zoveelste keer overweeg ik hoe ontzaglijk mijn eerbied is voor de bedachtzame, oertraag levende bomen: vermink hen... en ze genezen zichzelf op mirakuleuze wijze; hak hen af... en ze herrijzen... Wat zijn wij, mensen, stakkerds tegenover deze heersers van de aarde, deze beheersers van de tijd, deze nooit onheil aanrichtende en zichzelf telkens regenererende levensvormen... Wat verder vechten enkele eksters hees krijsend om een prooi, een eekhoortje laat een onrijpe denneappel vallen en klimt een verdieping hoger in een den met een vreemde pijpkrul in zijn stam. Hoe oud zou die den zijn, en in welk jaar heeft een vreemd obstakel hem zodanig gedwarsboomd dat hij eromheen moest groeien? Ik begin de verdiepingen te tellen; maar nog voordat ik in de helft ben, stopt Estella's knalgele toyota achter mij. Ze draagt een lichtrood mantelpakje en ziet er stralend uit. 'Heb je muziek kunnen toveren bij mijn "Bezweringslied"?' vraag ik terwijl ze uitstapt.

Ze reikte me timide glimlachend de hand. 'Ik heb het geprobeerd.'

Ik loop de weg over en kijk naar het groenzwarte Kruis. 'Weet je dat - volgens de legende - dit de plaats bij uitstek is waar mensen die tijdens hun leven een belofte niet vervuld hebben, terugkeren na hun dood om naastbestaanden tot deze daad aan te sporen?'

Ze komt naast me staan. 'Er komen hier weinig mensen...'

'Die terugkeer zou onder allerlei gedaanten plaatsgrijpen. Ik zie echter niet te best in hoe een lijster iemand kan aansporen tot restitutie van een of ander onrecht bijvoorbeeld. Of toch...'

‘Je vertelde me verleden woensdag dat je na dat ongeval geregeld de indruk kreeg dat je iemand anders was,’ zegt ze zacht. ‘Weet je dat ik verleden jaar omstreeks deze tijd ook die indruk gehad heb?’

‘Wie dacht je dat je was? Kun je je een naam herinneren?’ Ze kijkt star naar het Kruis. ‘Ik kan me zeer weinig herinneren. Ik lag zwaar ziek te bed. De dokter wist niet aan wat ik leed: ik stond vol rode bobbeltes met witte vlekjes erop, net of ik was gestoken door duizend bijen, en mijn rug was helemaal ontveld... Aanvankelijk dacht hij dat het een soort van allergie was; maar nadat hij een kollega gekonsulteed had, hield hij het bij een symptoom van histerie... Hij wist het niet... Meer dan een week had ik zware koorts en ijelde ik. Achteraf herinnerde ik me nog alleen dat ik voortdurend iemand anders geweest was, een vrouw met een kaal geschoren hoofd... Ik wilde ook altijd maar een bad nemen, ik schreeuwde om een bad. Mijn ouders dachten dat ik dood zou gaan, ze dachten dat mijn ziekte een uitvloeisel was van de geloofskrisis die ik maandenlang doorworsteld had, en eensklaps waren ze het ermee eens dat ik naar huis kwam, dat ik ermee ophield nog langer mezelf te martelen...’ Ze zucht en strijkt met haar tong over haar lippen.

Met ingehouden adem heb ik naar haar geluisterd. ‘Heb je geen naam genoemd? Heeft iemand iets verstaan van wat je uitkraamde als je ijelde?’

‘De zuster op de ziekenzaal vertelde me dat ik verschillende malen raaskalde over een zekere Bruna... Bruna Tavernier.’ Duizelig wankel ik naar het Kruis toe. Ik gebaar alsof ik interesse heb voor de kleur van de zon op het mos, voor de onooglijke witte stervormige bloempjes waarover de schaduw van mijn hand valt als een demonische vogel. Moet ik, mag ik haar zeggen wat ze blijkbaar niet beseft: dat het noodlot van Bruna Tavernier en Willem Ralreiger zich aan ons voltrekt? Noodlot? God, dit kan geen noodlot zijn! Dit mag nooit iets fataals worden... Estella hoeft nooit te weten wat ik weet. Ik wil, ik zal haar gelukkig maken. Bruna Tavernier en Willem

Ralreiger zullen eindelijk hun bestemming, hun voltooiing, hun geluk vinden... in ons. Als Estella wil tenminste... Maar hoe kan ik weten of zij dat wil, of zij van me houdt? Ik moet het vragen. Wat... hoe moet ik beginnen? Hoe formuleert een vent van zevenendertig jaar een liefdesverklaring? Het is potsierlijk... 'Waarom verzaakte je aan je roeping?' vraag ik onwennig.

Ze haalt de schouders op en sluit even de ogen. 'Ik haatte zuster Hestia,' zegt ze tenslotte. 'Dat was zuster-overste. Ze was een duivelin.'

Zo heb ik Estella nooit horen spreken. Haat en duivelin zijn woorden die in haar mond niet passen. 'Waarom haatte je haar?'

'Ik weet het niet,' antwoordt ze somber. 'Ik weet het echt niet. Ze was de korrektheid zelf, ze was het reglement: de handen in de mouwen, het hoofd lichtjes schuin voorover gebogen... En ze dacht dat ze zich over mij moest ontfermen, altijd, overal. Al die jaren liep ze me na, gaf ze me richtlijnen, betuttelde ze me... Als ik les gaf, stond ze aan de deur te luisteren; als ik proefwerken verbeterd had, controleerde ze de korrekties; als ik met mijn medezusters babbelde, stond ze altijd ergens te loeren en te schuddekoppen. Ze wist altijd wat aan te merken. God, misschien had ze het goed met me voor, maar het was onverdraaglijk... Ze maakte me nerveus, angstig. Ik zag haar in mijn dromen. Eens ontvreemdde ze mijn dagboek, en ze ontbood me op haar bureau. Daar vroeg, eiste ze uitleg over bepaalde dingen: wat poëzie, losse invallen, en vervolgens scheurde ze het aan stukken en gooide ze het in de prullenmand. Later... nu... ik denk soms dat ze ongezond was, dat ze bij mij wat anders zocht. Ik weet er niet zoveel van... maar misschien had ze lesbische neigingen... Ik weet het niet.'

'Waarom veronderstel je dat ze... lesbische neigingen had?'

'Ze kon me zo aankijken, en aanraken, strelen bijna... Het maakte me onbehaaglijk. Ze moest altijd weten waar ik was, zelfs tijdens mijn vrije tijd verplichtte ze me als het ware met

haar in kontakt te blijven...'

Ik kijk naar mijn schoenen, naar het gras, naar de bliksemtekens van een libel. In de verte blaft een hond. Hoe moet ik het zeggen? Mijn slapen bonzen. 'Ik houd van je, Bruna,' zeg ik als in ademnood.

'Ik heet Estella,' fluistert ze. Haar mond blijft licht geopend, haar ogen tranen.

'Ik houd van je, Estella... Wil je mijn vrouw worden?'

'Misschien... Ja... Graag.'

Het overweldigt me, brengt me in extase, maakt me eindeloos blij... Ik word één en al tederheid, neem haar gezichtje in mijn handpalmen, en druk mijn mond op de hare. Zij is de hemel, alle dimensies; zij is het opperste genot van al mijn zintuigen; zij is het paradijs waarin ik een god word.

'Het is kwart na zeven,' zegt ze zacht.

'We rijden niet naar Okselaar, Estella.'

'Ik wil vanavond voor jou zingen, Hervé. Ik wil het.'

'Dan rijd ik met jou mee. Ik laat mijn wagentje hier staan.'

'De boswachters zullen denken dat je een stroper bent, of dat het een gestolen en achtergelaten wagen betreft; ze zullen er de rijkswachters bijroepen...'

'Dat geeft niet. Ik wil jou geen ogenblik meer alleen laten.' Een minuut later schuif ik naast haar in de toyota. Vertederd kijk ik naar de gitaar, die op de achterbank ligt. Als ik beschroomd mijn hand op haar ranke knieën leg, neemt ze die innig vast en drukt ze er haar lippen op.

'Wat zal je zoontje zeggen, Hervé?'

'Hij zal blij zijn. Wanneer introduceer je me bij jou thuis?'

'Morgen, als je wil.'

'Ik wil.'

De weg naar Okselaar loopt door een uniek stuk van de Kempen, maar ik heb geen tijd nu om de natuur te bewonderen of te dagdromen: ik ben totaal vervuld van Estella's aanwezigheid en van het wonder dat zij in mijn leven bracht. 'Ben je gelukkig?' vraag ik, wanneer ze de wagen parkeert langs de omheining van het voetbalveld met de reusachtige tent erop.

‘Het dringt maar langzaam tot me door,’ zegt ze, ‘maar ik heb het gevoel dat ik heel mijn leven op vandaag gewacht heb, op jou dus... Het is eigenaardig.’

Drukte en lawaai kunnen me niet deren. Ik ga en sta als in een euforie. De presentator is ditmaal een zekere Jan Theys, iemand uit de B.R.T.-kringen, een jongen opgefokt tussen gefêteerd applaus, misplaatste branie en blatende eigendunk. Minutenlang zanikt hij erover dat de laureaat van vandaag een plaatopname van de firma MIC als beloning krijgt. Als Estella zich omkleedt in een betonnen kleedkamer langs het voetbalveld, word ik weer lastig gevallen door Egide Eliaans. Ditmaal komt hij me een ronkend verhaal ophangen over een zangwedstrijd die gisteren plaatsgreep in het Limburgse Rommershoven, een dorpje dat verpest ligt in de geur van varkens- en kippenkwekerijen. Ik bejegen hem uitermate koel, vraag zelfs niet welk resultaat hij ginds behaalde, ook niet als ik gewaarword dat mijn terughoudendheid hem geneert. Hij mag zijn roddel ongestoord debiteren, ik knik maar, en denk aan Estella. Tenslotte druipt hij verongelijkt af. De wedstrijd hier blijkt ook nog begiftigd te zijn met een massa aftandse prijzen in natura, die klaarblijkelijk geschonken werden door de neringdoenden in de buurt en die geëtaleerd zijn op een lange tafel achter de rug van de juryleden. Het geheel lijkt een beetje op een overijlde uitverkoop: een paar verouderde serviezen, een voetbankje, een spiegel, smeedijzeren prullaria, sierplanten, een verweerde encyclopedie zelfs, een boekentas, een grote rieten mand waaruit vreemde geluiden opstijgen, die zowel van een biggetje als van een gans kunnen voortkomen, flessen... Het wedstrijdverloop interesreert me voor geen zier. Ik heb alleen maar oog voor Estella, die naast mij zit en me af en toe monkelend aankijkt. Als het haar beurt is, staat ze op en fluistert in mijn oor: ‘Ik zing alleen maar voor jou. Denk eraan.’

Ik knik, dwaas gelukkig, overmoedig blij, duizelig. De uitgebalanceerde, zacht gewelfde vorm van de gitaar harmonieert uniek met Estella's figuur... Mijn ‘Bezweringslied’ klinkt veel

te poëtisch, veel te subtiel in deze volkse, ietwat brute sfeer; en nooit beseftte ik zo diep dat het hemelse wezentje van Estella en deze woorden en deze klanken hier niet passen, niet in deze tijd, niet in deze streek... Haar kader zou een middeleeuwse burcht moeten zijn, en haar publiek zou moeten gevormd worden door die rare overlevingstypes die fijngevoeligheid aan kunstzinnigheid paren... De B.R.T.-presentator feliciteert haar hoogdravend, maar het applaus is eerder gering: de aanwezigen beschouwen het lied blijkbaar als een min of meer geslaagd intermezzo tussen de grote, meeslepende, tranerige en eigentijdse straatliederen in. Als omstreeks middernacht de uitslag wordt medegedeeld, blijkt dat Estella slechts vijfde werd. De triomfator van de dag is Egide Eliaans. Ik weet niet eens wat hij gezongen heeft. Estella heeft alleszins nog keuzemogelijkheid bij de prijzentafel. Ze neemt een fles zonder zelfs naar het etiket te kijken, dankt, buigt, en komt weer naast me zitten terwijl ze de fles voor mij op het tafeltje zet. ‘En nog wel een fles mede!’ zeg ik een beetje gegeneerd.

‘Wat voor drank is dat?’ vraagt ze verward.

Ik bekijk het etiket. ‘Dat was de drank van de Oudbelgen, weet je wel. Het is een honigdrank. Van oudsher werd hij bereid uit gekruide honig, door gisting. Volgens de Germaanse mytologie zou Odin, die eigenlijk de god van de adel en van de krijgers was, de mede hebben verworven voor de mensen. Door de mede werden de mensen dichters, en zo ging men Odin als de god van de dichters beschouwen. In het bezit van de hoogste en de diepste wijsheid zijnde schonk hij vele goddelijke gaven via de mede aan de mensen. Vandaar dat men ook spreekt van dichtersmede: immers, door het drinken van deze honigdrank worden de mensen deelachtig aan de diepste geheimen van het kosmisch bestaan.’

‘Ik wist niet dat je zo knap was,’ zegt ze bewonderend.

‘Ik ben ook niet zo knap, helemaal niet, maar de laatste tijd interesseer ik me nogal voor honig... meer bepaald: sinds de dag dat ik je “Bloedrode Honig” hoorde zingen.’

Ze neemt bijna liefkozend de fles in de handen en zegt: ‘Dan zouden wij ervan moeten drinken... om dichtertlijk te worden.’

‘Om deelachtig te worden aan de diepste geheimen van het kosmisch bestaan,’ zeg ik ernstig. ‘We kunnen het eens proberen. Maar niet hier.’

‘Waar dan?’

Ik kijk op mijn horloge. ‘Het is nu bijna halfeen. Wanneer word je thuis verwacht?’

‘Daar staat geen uur op.’

‘Ik weet een goede gelegenheid, niet ver van hier, op de weg naar Scherpenheuvel. Willen we daar even langs rijden?’

‘Mij is het goed,’ zegt ze.

We staan op en drummen naar de uitgang. De vaalrode maan boven de bossen, de warme gekruide lucht, het zuivere geluid van enkele nachtegale die elkaar aflossen, en dan de volmaakte vrouw naast mij: ik ken het paradijs. ‘Het Einde der Wereld’ is een afgelegen hotelletje in de schoot van een Brabantse heuvel. Ondanks het late uur zijn er nog verschillende gasten, meestal wat oudere paartjes die intiem zitten te fluisteren in het schijnsel van een zwakke lamp of enkele kaarsen. Er speelt een strijkorkestje, dat uitsluitend uit grijze mannen bestaat. Ik duw de fles mede in de handen van een dienstster en vraag haar ze te ontkurken en ons een paar glazen te brengen, ze mag de fles aanrekenen als een fles champagne uit de eigen kelder. Blijkbaar zijn hier al klanten met gekkere wensen geweest, want ze vindt het zeer normaal. De drank smaakt eigenaardig zoet: de geur van bloemen zit erin, en van de lente, en van de zomer...

‘Zeg eens iets dichtertlijks,’ fluistert Estella.

‘Ik weet niet wat te zeggen. Ik ben één en al dichtertlijkheid. Ik houd van je. Ik zie je als de concentratie van al het mooie dat er ooit geweest is en dat er ooit zal komen. En jij?’

‘Ik heb de indruk dat ik boven op een berg sta, en dat alleen een roerloos cirkelende adelaar nog hoger is dan ik, een donkerbruine bloem in de lucht.’

‘Gaaf er een dreiging uit van die adelaar?’

‘Neen... Een soort van bescherming. En dat doet deugd.’ Ze streelt mijn hand met haar vingertoppen. ‘Meer dan ik zeggen kan.’

‘Ik ken niets van muziek, en toch heb ik reeds de hele avond zin om wat ik voel in klanken om te zetten, ongenueanceerd, zonder remmende medeklinkers. Gek is dat.’ Ik kijk even schuin naar boven. Op de lambrizing prijkt een plakkaatje met in sierlijke letters erop gedrukt: KAMERS TE HUUR. Estella volgt mijn blik.

‘Als we eens een kamer huurden,’ stel ik een beetje benepen voor.

‘Ben jij hier nog geweest?’ vraagt ze argwanend.

‘Nooit. Je moet me geloven. Ik ben hier wel vaak voorbijgereden, en telkens dacht ik: vroeg of laat ga ik daar binnen bij het raam zitten, iets warmes drinken, naar de vallei kijken... en dan misschien iets moois op een bierviltje schrijven, en nadenken, nadenken over wat voorbij is en wat nog komen kan. “Het Einde der Wereld” leek mij een soort van halte waar ik toch eens moest binnenlopen om er te mediteren.’

Ze legt haar handen op mijn handen: blank op getaand, fijn op ruw, overgave op geweld. ‘Ik vertrouw je,’ zegt ze, ‘ik geloof in je... Misschien ben ik mezelf niet meer, maar ik heb nog nooit zo intens geleefd.’

Ik duw op het belknopje naast de lamp. Geluidloos bijna komt de dienstster op ons toe. ‘Kunnen we hier een kamer huren?’ vraag ik alsof het een gewoon fait divers betrof.

‘Ja, zeker, meneer,’ zegt de dienstster. ‘Als je mij wilt volgen... Zal ik de fles meenemen?’

Ik knik. We staan op en gaan met haar mee. Ze leidt ons door een brede gang met een dikke groenachtige vloerbedekking. Ze opent de laatste deur aan de linkerkant en geeft me de sleutel. ‘Bel maar, als je wat nodig hebt,’ zegt ze vriendelijk terwijl ze de plateau met de fles en de glazen overreikt aan Estella.

Een ogenblik later staan we alleen in de kleine kamer naar

het ruime bed met de bizarre motieven te kijken. Boven het hoofdeinde van het bed hangt een reproductie van de Mona-Lisa, en tegen de rechterwand hangen drie prenten van barokke voluptueuze vrouwen met een plooiënrijk doek op de schoot. Ik ga voor Estella staan en kijk haar diep in de ogen.

‘Je bent toch niet bang voor me?’

Ze schuddekoft, haar lippen trillen, naast haar neus zijn er sporen van tranen.

‘Zullen we teruggaan?’

‘Nee.’ Ze buigt haar voorhoofd tegen mijn kin, legt de handen op mijn bovenarmen. ‘Ik ben eenendertig jaar. Ik ben nog nooit met een man in een slaapkamer geweest. Ik voel dat het zo moest, dat het zo moet zijn.’

Ik kijk naar boven: heel het plafond is één spiegel. ‘Ik wil je niets opdringen, Estella. Je doet wat je wilt. Ik houd van je. Ik wil wachten tot we gehuwd zijn.’

‘Ik ben gelukkig nu,’ zegt ze. ‘Ik wil bij jou zijn, ik wil van jou zijn.’ Ze draait zich om en begint zich te ontkleden.

Ik volg haar voorbeeld. Haar lichaam is dat van een godin, de harmonie zelf. Ze slaat de lakens open en glijdt ertussen. Ze ligt met grote glinsterende ogen naar mij te kijken. Ik gedraag me erg schutterig, weet niet hoe mijn erekte te verbergen... Strip-tease ligt me niet. ‘Zal ik het licht uitknippen?’ vraag ik hees.

‘Nee,’ zegt ze. ‘Nee... Ik wil je zien. Ik denk dat al het lelijke in het donker begint.’

Bijna achteruit kruip ik tussen de lakens, dan draai ik me naar haar toe... Ze ruikt als het hars van dennen, als leliën, als honig. Sidderend zoekt mijn rechterhand haar borsten, dan glijdt ze over haar buik tot op de donzige venusheuvel. ‘Mag het?’ vraag ik.

Ze bijt op de lippen en knikt nadrukkelijk.

Oneindig teder wentel ik me op haar. Als ik mijn penis in haar lichaam duw, weet ik dat ze niet loog, dat ze inderdaad nog een maagd... was. Het kreetje van pijn versmoor ik met mijn lippen. Als ik enkele keren zacht in haar bewogen heb,

spant haar lichaam zich, trekt ze zich aan me op, en doet het orgasme haar verrukt met het hoofd heen en weer bewegen... Maar dan doorbreek ook ik de grenzen van ruimte en tijd, wolk ik op uit mijn lichaam, en word ik wie ik ooit was, wie ik ben, en wie ik zal zijn: een gevallen engel door de loutering van de tijd en de ruimte op weg naar zijn verrijzenis. Wat later liggen we naast elkaar lieve dingen te zeggen en naar ons wazig spiegelbeeld in het plafond te kijken. 'Nu heb ik eindelijk de indruk dat alles vervuld is.' fluistert ze.

'Vervuld?'

'Het komt me voor dat ik eenendertig jaar geleefd heb naar dit uur toe, naar deze genoegdoening, deze zaligheid, deze rust...'

Met opengesperde ogen luister ik naar haar. Zou ze de draagwijdte van haar woorden beseffen? Bevroedt ze misschien intuïtief dat in ons getweeën zopas Bruna Tavernier en Willem Ralreiger hun uiteindelijke droom zagen in vervulling gaan? Maar hoe is de lotsbestemming van Estella Hanoach en Hervé van Esdoorn? Zal hun geluk van deze tijd zijn en blijven? Ik huiver bij de gedachte aan het onheil dat inherent aan de mensen is...

'Ik zal nog een glas voor ons inschenken,' zegt ze. Ze richt zich op in al haar onwezenlijke schoonheid. 'Ons kind zal een dichter zijn.'

Ik kijk naar de grillige bloedvlek die ze achterlaat in de lakens. 'Of misschien een komponist,' mijmer ik.

XIV

Op de atletiekmeeting van donderdag, elf juli, in het Lyrastadion mag ik niet ontbreken: al wie aangesloten is bij de club beschouwt het als een plicht om tenminste dan de oproep te beantwoorden en deel te nemen. Op deze meeting heb ik gedurende twintig jaar telkens weer mijn mooiste resultaten behaald. Estella is één en al entoesiasme, ze wil mij mordicus zien hardlopen; bovendien beschouwt ze het als een unieke gelegenheid om Mark nader te leren kennen en hem voor zich te winnen. Na de middag komt ze ons met haar toyota afhalen. De bewoners van de appartementen onder en naast het mijne staan achter de gordijntjes te gluren als Mark en ik instappen; ik weet ook dat mijn schoonmoeder ergens verdoken staat opgesteld. In de voormiddag heeft er wat nevel gehangen, maar nu is de zon volop doorgebroken. De temperatuur is drukkend. Met angst denk ik aan de loopwedstrijd die ik ga betwisten met een minimum aan training. De weg naar Lier lijkt mij eensklaps veel te kort... Er zijn niet veel toeschouwers in het stadion: atletiek is in ons land een stiefmoederlijk behandelde sport, ze is moeilijk, vergt te veel volgehouden konditietraining en mentale paraatheid, en derhalve past ze niet te best bij deze tijd van gemakzucht, laksheid, passiviteit... Atletiek is ook niet sensationeel genoeg: er is niet bijster veel adembenemends aan een atleet die struikelt of aan een mislukte poging in een krachtnummer; bij atletiekproeven trouwens wint gewoonlijk de beste, en een prima atleet heeft als vanzelfsprekend voldoende doorzettingsvermogen om zich geruime tijd als de beste te handhaven, zodat de triomfators veelal bij voorbaat gekend zijn. En atletiek is een individuele sport, wat inderdaad een vedettenkultus in de hand zou kunnen werken, ware het niet dat de atletische topprestaties universeel geboekstaafd worden in rekordtabellen en dat vergelijkingen, die bijna steeds ongunstig uitvallen, zich dadelijk opdringen. Is dus atletiek bijna nooit een spek-

takulaire sport voor de toeschouwers, dan beloont ze toch haar beoefenaars in klubverband: door de jaren leer je elkaar kennen en waarderen, en er zijn geen nefaste factoren (als materiële voordelen, opgejutte concurrentie, naijver) die afbreuk doen aan deze vriendschap; wij kennen elkaars intrinsieke capaciteiten, elkaars beperkingen... In het Lyrastadion ligt geen sintelbaan, er wordt gelopen op een geïmproviseerde gras piste rond het voetbalterrein. Omdat de tienduizend meter de laatste proef van de namiddag zal zijn, heb ik alle tijd om met Estella en Mark rond te slenteren en naar de diverse wedstrijden te kijken. Ik ben wel in mijn nopjes als ik Estella kan voorstellen aan de vrienden (bestuursleden, atleten, officials) die naar mijn gezondheid komen informeren en die willen weten waarom ik de laatste tijd niet meedeed aan de competitie. Als Estella ziet hoe dodelijk vermoeid de vierhonderd- en de achthonderdmeterlopers over de aankomstlijn strompelen, hoe ze naar adem snakkend en voorovergebogen proberen te recupereren, vraagt ze bezorgd wat het wel gaat worden met die tienduizendmeterlopers. Ik leg haar het verschil uit tussen spurtnummers met atleten die zich in één explosie uitleven, halve-fondnummers met atleten die pogen zulke explosie zolang mogelijk te doen dragen, lange-afstandnummers met atleten die hun krachten moeten doseren... Ze knikt half gerustgesteld. Als Mark haar vertelt dat ik ooit kampioen van België in de tweede categorie was en dat ik wel driemaal provinciaal kampioen werd, monstert ze me met onverholen bewondering. Ze begrijpt echter niet waarom ik er eensklaps zo bleek uitzie...

‘Zo ziet hij er altijd uit voor een loopwedstrijd,’ zegt Mark. ‘Hij vreet zichzelf op, hij gaat kapot van de zenuwen... Daardoor verliest hij altijd de helft van zijn krachten. Ze zeggen het allemaal. Mocht dat niet het geval geweest zijn, dan was hij een groot kampioen geworden, nietwaar papa?’

Ik haal grinnikend de schouders op.

‘Hoelang doe je reeds aan atletiek, Hervé?’ vraagt ze.

‘Van toen ik zestien was... Eenentwintig jaar dus.’

‘En je bent nog steeds nerveus voor een wedstrijd?’

‘Ik kan het niet helpen,’ zeg ik weemoedig. ‘Ik heb vaak medelijden met mezelf... Anderzijds geloof ik dat een atleet tot het uiterste moet gespannen zijn, een opgewonden veer. Misschien ben ik wel een beetje verslaafd aan die... tormenten, net zoals aan de zalige rust die over mij komt na de wedstrijd. Mocht ik alles nonchalant ondergaan en het lopen als een pretje beschouwen, dan had ik er wellicht reeds lang mee opgehouden. Nu is het telkens weer een zelfuitdaging. Gelukkig maar... Anders had ik nu een dubbele kin en een papbuikje gehad. Ben jij dan niet zenuwachtig voordat je optreedt in een zangwedstrijd?’

Ze knikt weifelend. ‘Ik heb jaren op de estrade voor een klas gestaan...’

Als ik me wat later opwarm in mijn roodwit trainingspak en met mijn gloednieuwe loopschoenen aan, voel ik me de gelukkigste mens van de wereld: ik zie het gras, Estella en Mark op de gradinen, de populieren met hun blikkerende bladeren, de witblauwe lucht, de eindeloosheid van de toekomst...

Wanneer de speaker ons naar de startlijn roept, spuw ik mijn kauwgom uit en begin ik me bijna nijdig te ontkleden. Met twintig drummen we naar de kalklijn toe. En weer is er die krampachtig pijnlijke samenballing in mijn middenrif, die martelende hunkering naar het einde van het half uur dat ik ga doormaken, de verlammende angst voor het gevecht tegen de vermoeidheid dat tien kilometer lang zal duren, de voosheid van mijn lichaam dat intuïtief met moedeloze loomheid protesteert tegen de uitputting die het tegemoet zal lopen... Zoals altijd vertrekt de groep véél te snel voor een tienduizend-meterwedstrijd. Dit is werkelijk een spurtempo, krankzinnig, zagezegd om de goede posities te kunnen innemen... Maar wat zijn goede posities in een lange-afstandswedstrijd? We weten toch dat na enkele kilometers het deelnemersveld totaal uit elkaar zal geslagen zijn... en we alle ruimte zullen hebben om elkaar voorbij te lopen. De beste wint immers toch. Waarom niet van in het begin een rustiger tempo aannemen? Dit

ritme is wurgend. Maar atletiek is nu eenmaal zo: geven wat je hebt, en zo intens mogelijk... maar daarom nog niet halsoverkop, niet onbesuisd; bij atletiek komt nooit iemand over de eindstreep die nog méér kon. Op mijn leeftijd hangt veel af van de lichaamskonditie, van wat ze een begenadigde dag noemen zelfs... Ik heb de vitaliteit, de souplesse, het rekuperatievermogen van de jonge kerels die de bende op sleeptouw nemen niet meer. Ik heb alleen maar wilskracht, ingebeelde energie, zelfoverschatting, én routine die mij doet beseffen dat dit tempo moordend is, dat mijn loodzware benen en mijn brandende borstkas en mijn kurkdroge keel en mond waarschuwend voortekens zijn van een kruisweg zonder weerga. Ik ben bang, ik weet ook dat mijn wilskracht me eens te meer over die grenzen zal drijven... tot ik in de duisternis loop achter mijn beperkingen, buiten mezelf, als een robot die maar een mens is. De jonge snoeshanen aan de leiding blijven lopen alsof ze er na duizend meter mochten mee ophouden. Het is bijna altijd zo: die kerels denken niet aan later, die denken alleen aan nu, aan de volgende minuut, aan hun prestatie van het ogenblik, aan hun prestatie in de direkte toekomst, aan de mensen die staan te kijken; ze laten zich opzweepen, ze gloriëren. En wij moeten volgen, noodgedwongen, om niet belachelijk te lijken. Een graspieste kruipt gauw in de kuit, geeft je de indruk dat je op wol loopt en dat is verraderlijk. De hitte is drukkend, er is te weinig zuurstof in de lucht, we ademen te veel vocht en vuiligheid in. Om zeker geen mal figuur te slaan onder de ogen van Mark en Estella handhaaf ik me in de eerste gelederen, ook al moet ik bovenmenselijke krachtinspanningen doen. Er komt een vreemde uitzinnigheid over mij. Mijn ogen komen naar voren in hun kassen, ik zie alleen de rug voor mij en de tergende gelijkmatigheid waarmee de benen op en neer gaan. Aan de kant van de springbakken staan enkele miniemen van A.C. Lyra mij luidkeels aan te moedigen, ze kennen mij en weten dat ik niet versaag, dat ik nooit iemand werkelijk ontgoochel, en zeker niet wie van mij wat verwacht... Nog nooit heb ik de klub in de steek

gelaten, altijd konden ze op me rekenen als er punten moesten verdiend worden voor de algemene rangschikking. Maar nu ben ik bang, erg bang: ik heb onvoldoende getraind, en dan dat ongeval, en die onheilspellende black-out tijdens de halve maraton te Arendonk... Mark moedigt me luidkeels aan, Estella klapt opgewonden in de handen. Ik moet alle moeite van de wereld aanwenden om in de tred van de jonge kerel voor mij te blijven lopen. De sekretaris van de club geeft een rechtstreekse reportage door de mikro... 'In derde positie onze sympatieke veteraan, Hervé van Esdoorn!' tiert hij, en dan begint hij mijn palmares voor te lezen... en mijn doorzettingen uithoudingsvermogen op te hemelen. 'Grote crack,' hoor ik nog. 'Grote crack...' Ik mag vandaag niet in gebreke blijven, zeker niet ineensstorten, geen uitvluchten voor mijn falen hoeven op te geven. Ik moet het tien kilometer volhouden, uithouden. Dit is hetzelfde als stroomopwaarts zwemmen, tegen een stroming die veel te sterk is voor een mens. Mijn slapen bonzen, ik hijg pijnlijk, ik voel mijn knieën niet meer. Ik kan mijn normaal ritme niet vinden, alleszins niet aanhouden... Een, twee, drie, vier... Een, twee, drie, vier... Inademen... Uitademen. De jonge kerel voor mij meent in elke bocht wat sneller te moeten lopen: hij demarreert elke keer eventjes, afmattend, slopend. Allemaal goed en wel, maar hoelang gaat hij dat volhouden? En als hij begeeft, hoever zit ik dan reeds boven mijn mogelijkheden, hoever zit ik dan al in de duisternis achter de grenzen van mijn kunnen, hoever loop ik dan in het niemandsland van de wilskracht? Een, twee, drie, vier... Inademen... Mijn moeder vroeger hield ook van atletiek, moedigde me aan, zelfs als het halve dorp me uitschold voor gek en nietsnut omdat ik elke dag in weer en wind door de velden rende, door de bossen, over de heiduin... Twintig jaar geleden beschouwden de Kempenaars de atletieksport als iets waanzinnigs: zich totaal uitputten zonder er materiële baat bij te vinden, stel je voor. Zij kenden van oudsher de hardlopers met hun zotskappen en de rinkelende belletjes in de zomen van hun wambuizen, zoiets begrepen ze: dat was een

gesublimeerde vorm van bedelen, iets dat geleek op wat de rondtrekkende muzikanten deden en de bunzingvangers die met het aan een stok bengelende dode roofdiertje van huis tot huis gingen. Sedert we echter een renaissance van de lichaamskultuur hebben gekregen en de strijd tegen de hartinfarkten in alle hevigheid losbrandde, komen al die jonge beunhazen meedoen aan de atletiekwedstrijden. Zolang ze hun intrinsieke natuurlijke capaciteiten de vrije teugel kunnen laten en hun krachtenpotentieel nog niet is aangetast door hun gemakzuchtig leventje, komen ze als ware sadisten oudere mannen als ik afbeulen in de eerste helft van een loopwedstrijd... Mijn grimmigheid neemt nog toe als de eerste jonge snoeshaan voor de tribunes gewoon uit de baan stapt en ons met een melodramatisch teatraal gebaar laat verderlopen. We hebben amper drie kilometer afgelegd. Er wordt een tijd omgeroepen die me duidelijk maakt dat wij veel te snel lopen: niemand houdt zoiets vol... Ik ben stapelgek, ik ken de grenzen, en toch laat ik me vangen, zagezegd omdat ik niet wil vernederd worden. Wat maak ik mezelf toch wijs?

In de helft van de wedstrijd lopen we nog met drie voorop: een jonge kerel die ik niet ken, ikzelf, en een oude konkurrent van mij, een norske vent uit Limburg. Het wordt steeds maar lastiger om boven water te blijven. Ik loop met kleinere schreden, het bloed gonst in mijn lijf... Bij de achtste kilometer, in de bocht voorbij de tribunes, laat de andere jonge snoeshaan zich naar adem snakkend in het gras vallen: hij heeft zijn pretje gehad, hij heeft laten zien dat hij acht kilometer aan de leiding kan lopen. Bravo, godverdomme! En nu is het aan ons, de veteranen, om deze zelfmoord te overleven. Wij dubbelen verscheidene tegenstrevers die ons allerlei aanmoedigingen dat alles goed komt.'

verdragen, ik weet niet hoe ik bij de verlossende eindstreep moet geraken, ik weet niets meer. Ik loop als een automaat, gevoelloos, onbewust, over de grenzen van mijn kunnen, in het donker, in de doodsheid, in het niemandsland, in het dichte verraderlijke struikgewas, in het drijfzand... Ik weet niet

meer wat, niet meer hoe; ik loop verder, verder... Dit is bovenmenselijk, duivels... Maar in de duisternis roept Estella, schreeuwt Mark, joelen de miniemen, tieren de officials, brult de mikro. En ik loop verder, verder dan ik ooit geweest ben, tot ik... in een moeras terechtkom. Ik poog mijn benen vrij te krijgen uit het drab, ik sla verwoed met mijn armen, ik wil mijn hoofd boven het slik houden, het zuigende slijk... moeraskoorts, brandende modder... Alle smeerlapperij van de wereld dringt ongenadig in mijn oren, in mijn ogen, in mijn neus, in mijn mond... dodenmasker... Dit is het einde, het allerlaatste einde...

Als ik ontwaak, lig ik in wol, linnen, een bed. Mijn schedel zit in dikke windsels. Mijn benen hangen aan takels, onwrikbaar. Onooglijke streepjes zon schuiven door een neergelaten blind. Mijn rechterarm ligt vastgebonden, er zit iets in de vouw, een donker slangetje dat naar boven kronkelt, tot in een met bruinrode vloeistof gevulde bokaal... Bloed, bloed van andere mensen; uit alle bloemen van de wereld, van alle tijden, gepuurde bestanddeeltjes, stoffen, honig... om de gekneusde vleesbloem die ik ben in leven te houden... Ik huiver.

Als ik mijn hoofd naar rechts draai, zie ik Mark... en Ada. Ada, bleek, met lichtjes geopende mond, angstig naar me kijkend. 'Waar ben ik?' vraag ik moeilijk.

Ada komt een stap naar voren, ze buigt zich over mij. 'Ssst, niet spreken,' fluistert ze. Er zijn tranen in haar ogen. 'Alles komt goed. Je ligt in Mol, in het ziekenhuis. De dokters zeggen dat alles goed komt.'

'Wat is er gebeurd?'

'Je hebt verleden vrijdag een ongeval gehad. Je was al die tijd bewusteloos. Ze hebben er heel wat moeite mee gehad bloed voor je te vinden, er was hier een tekort aan O negatief.'

'Welke dag is het vandaag?'

'Ssst! Het is maandagavond. Wees maar gerust: alles komt goed.' Ze strijkt met haar hand langs mijn wang.

'Ik reed op een gele ford in, nietwaar? Maar het licht was groen... Die gele ford reed door het rode licht, ik zweer het!'

‘Natuurlijk!’ Ze glimlacht door haar tranen heen. ‘Maak je daar nu geen zorgen om.’

‘Het was een toyota, papa,’ zegt Mark achter haar.

Ik knijp mijn oogleden dicht en haal diep adem. ‘Wat is er met de inzittenden gebeurd?’

‘Niets, niets!’ zegt Ada met aandrang. ‘Je moet nu rusten, Hervé. Probeer wat te slapen.’

‘De dame was dood, papa,’ zegt Mark stilletjes.

‘Een dame? Dood?’

‘We praten daar later wel over, Hervé,’ zegt Ada vlug. Ze schikt het laken onder mijn kin. ‘Ik ga de verpleegster verwittigen... Zwijg nu.’

‘Het was een zangeres, papa,’ gaat Mark onverstoorbaar verder.

‘Hoe heette ze, Ada?’ vraag ik schor.

‘Estella Hanoch.’

31 maart 1974

achterplat